

Jaarverslag 2019

Onderzoeksprogramma
Erasmus School of Law
Fiscale autonomie en haar grenzen

Programmaleider: prof. dr. S.J.C. Hemels
Rotterdam, 4 februari 2020

Jaarverslag 2019

Onderzoeksprogramma Fiscale autonomie en haar grenzen

Teksten en eindredactie: Sigrid Hemels

Ondersteuning, tabellen en lay-out: Deveney Petrus

Foto's: Menno van Werkhoven en diverse andere sectieleden

Rotterdam, 4 februari 2020

Inhoud

1	Inleiding	5
2	Het Programma	8
2.1	Doorwerking Unierecht en internationaal (belasting)recht	9
2.1.1	Internationaal en Europees beleid en fiscale autonomie	9
2.1.2	Special Tax Zones-project	12
2.1.3	Indirecte belastingen en internationale handel	12
2.1.4	Belastingrecht in een digitale wereld	14
2.1.5	Rechtsbescherming	16
2.1.6	De Nederlandse vennootschapsbelasting	18
2.2	Lokale belastingheffing in de 21 ^e eeuw	19
2.2.1	Lokale belastingen en duurzaamheid	20
2.2.2	Internationalisering	22
2.3	Fiscale autonomie en kunst, cultuur, goede doelen en sport	23
2.3.1	Privaat mecenaat	23
2.3.2	Bedrijfsmecenaat	25
2.3.3	Sporters en artiesten	26
3	De mensen	27
3.1	Deelnemers vanuit de sectie Belastingrecht en FEI (ESE)	27
3.2	Buitenpromovendi	29
3.3	Promotieonderzoeken in uitvoering	30
4	Georganiseerde seminars en bijeenkomsten	32
4.1	Seminars en andere activiteiten in het kader van EFS	32
4.2	Onderzoeksbijeenkomst sectie	34
5	Kennismaking van studenten met het onderzoek	35
5.1	Inbedding onderzoek in het onderwijs	35
5.2	Tax Jurisprudence Program (TJP)	38
6	Zichtbaarheid van het programma	39
6.1	Kernpublicaties	39
6.2	Valorisatie door conferenties en lezingen	40
6.3	Invloed op overheidsbeleid	40
6.4	Optredens in de media	42
6.5	Lidmaatschappen van redacties, vaste medewerkerschappen	43
6.6	Onderzoek voor derden	44
6.7	Contacten met de fiscale praktijk	44
6.8	Colleges op andere universiteiten en overige wetenschappelijke activiteiten	46
7	Tot slot	48
	Annex	49
	Tabel 1: Personele formatie in fte's onderzoek	49
	Tabel 2: Promoties per jaar	49
	Tabel 3: Lidmaatschappen van promotie- en oppositiecommissies	49
	Tabel 4: Kwantitatieve onderzoeksresultaten per jaar	50
	Tabel 5: Onderzoeksoutput 2019 "Fiscale autonomie en haar grenzen"	51
1	Wetenschappelijke publicaties	51
1.1	Artikelen	51

1.2	Boeken	52
1.3	Hoofdstukken in een boek	53
2	Vakpublicaties	54
2.1	Artikelen	54
2.2	Boeken	55
2.3	Hoofdstukken in een boek	55
2.4	Bijdragen aan encyclopedische werken (online)	56
2.5	Annotaties	56
2.6	Blogs en online uitzendingen	64
3	Populariserende publicaties en media optredens	65
3.1	Tijdschrift of krant	65
3.2	Media optredens	66
4	Lezingen, expertmeetings, paneldebatten	67
4.1	Internationaal	67
4.2	Nationaal	69
5	Rapporten	72
6	Boekredactie	73
7	Prijzen	73

1 Inleiding

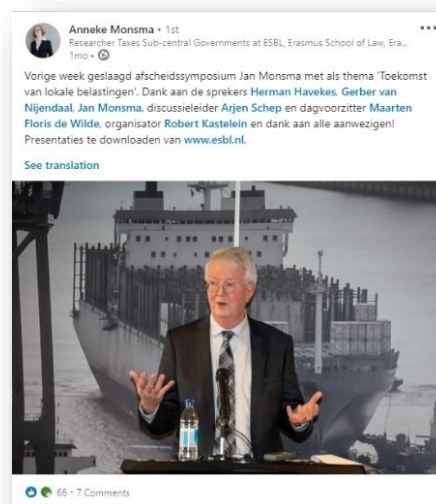
Dit is het elfde jaarverslag van het onderzoeksprogramma Fiscale autonomie en haar grenzen. Het eerste jaarverslag betrof het jaar 2009, dat was toen nog een relatief beperkt, geheel door de programmaleider verzorgd en niet met foto's geïllustreerd verslag. Een decennium verder is het een rijk geïllustreerd document waar veel leden van de sectie belastingrecht van de Erasmus School of Law (ESL) en een aantal medewerkers van het Fiscaal Economisch Instituut (FEI) van de Erasmus School of Economics (ESE) ieder jaar weer enthousiast in tekst en beeld aan bijdragen. Het jaarverslag is daarmee een verslag van ons allemaal geworden, waar we trots op zijn en dat we graag met de buitenwereld delen. *Creating positive societal impact*, de nieuwe missie van de Erasmus Universiteit, is onze onderzoekers op het lijf geschreven, zo blijkt ook weer uit dit jaarverslag.

Ook dit jaar hebben we vele hoogtepunten te melden. Zonder iemand te kort te willen doen memoreren wij in het bijzonder de oratie van Maarten de Wilde op 22 mei 2019. Maarten aanvaardde met deze rede het ambt van hoogleraar Internationaal en Europees Belastingrecht aan de ESL. Dit was niet alleen voor hem persoonlijk een belangrijke dag, maar ook voor de sectie en het onderzoeksprogramma, omdat de ESL hiermee haar commitment aan dit belangrijke fiscale onderzoeksterrein

bevestigde, zeker gezien de voor fiscale begrippen relatief forse omvang van deze gewone leerstoel (0,6 fte).

Het jaar 2019 was ook het jaar waarin een oudgediende met emiritaat ging: op 3 december 2019 nam bijzonder hoogleraar Heffingen van lokale overheden Jan Monsma met een groots opgezet symposium afscheid van de ESL. Jan bekleedde de bijzondere leerstoel van 2016-2019 en eerder van 1999-2009. Hij was gedurende beide perioden tevens wetenschappelijk directeur van het Erasmus Studiecentrum voor Belastingen van Lokale overheden (ESBL). Wij danken Jan hartelijk voor al zijn inspanningen. Samen met de medewerkers van het Erasmus Studiecentrum voor Belastingen van Lokale overheden (ESBL) en ondersteund door de Stichting J.H. Christiaan heeft hij de wetenschappelijke bestudering en valorisatie van het onderzoek inzake heffingen van lokale overheden en het ESBL weer duidelijk geprofileerd op de kaart gezet. De ESL heeft hiermee een in Nederland uniek studiecentrum binnen haar gelederen dat zowel een grote wetenschappelijke als maatschappelijke relevantie heeft.

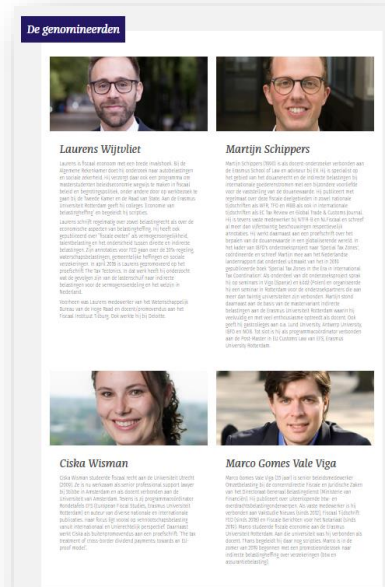

Promovendi zijn voor de vitaliteit van een onderzoeksprogramma van minstens zo groot belang als hoogleraren. Zij vormen immers onze toekomst en hebben een belangrijke inbreng in de vormgeving van ons onderzoek. We waren dan ook zeer verheugd dat we aan het begin van het jaar weer een promotie konden vieren. Op 11 januari verdedigde Marcel Snippe met succes zijn proefschrift over de integratie van fiscale gegevens in het rijksbrede toezicht en een veilige haven voor de fiscale informatierijkdom. Marcel schreef zijn proefschrift naast zijn baan bij de Belastingdienst. Zijn onderzoek maakte deel uit van het project modern toezicht van de Rotterdam School of Management (RSM). De resultaten van zijn promotie zijn opgepakt door het ministerie van Financiën. Het zal vermoedelijk resulteren in een wijziging van de ontheffing voor het delen van gegevens.

Een andere stevig aan de weg timmerende promovendus is Martijn Schippers. Martijn maakt in zijn vele nationale en internationale publicaties en lezingen over het douanerecht en indirecte belastingen deze vakgebieden zowel voor deskundigen als leken op heldere wijze inzichtelijk. Hij heeft er mede aan bijgedragen dat het douanerecht ook bij onze studenten weer helemaal op de kaart staat. Dit was bij ons uiteraard al bekend, maar het is nu ook extern opgepikt. Tijdens EY's Tax & Law Days 2019 kreeg hij de Thoughtful Leadership Talent Award voor zijn

vaktechnische bijdrage binnen EY en in het bijzonder voor zijn academische publicaties in 2018. Bovendien is Martijn een van de vier genomineerden voor de Stevensprijs 2019.¹ Wolters Kluwer reikt deze prijs jaarlijks uit aan een jonge auteur (35 jaar of jonger) die complexe fiscale materie op eenvoudige wijze weet te verwoorden. Martijn is zeer terecht voor deze prijs genomineerd en wij zijn enorm trots op hem! Overigens zijn alle vier de genomineerden op enigelei wijze met ons verbonden. Naast Martijn zijn namelijk twee met FEI verbonden medewerkers genomineerd: Laurens Wijtvliet en Marco Gomes Vale Viga. Marco is tevens als buitenpromovendus aan ons onderzoeksprogramma verbonden. De vierde genomineerde is Ciska Wisman. Zij maakte tot 2018 deel uit van ons onderzoeksprogramma en publiceert nog steeds veel met Maarten de Wilde.

¹ In TaxLive verscheen een interview ter gelegenheid van zijn nominatie: <https://www.taxlive.nl/nl/documenten/nieuws/martijn-schippers-genomineerd-voor-de-stevensprijs-2019/>.

Het proefschrift *Philanthropy for the Arts in the Era of Globalisation* van onze vroegere promovenda en huidige gastonderzoeker Renate Buijze werd in 2019 genomineerd voor de PhD Award for Cultural Management van het Fonds voor Cultuurmanagement van de Universiteit Antwerpen. Het proefschrift hoorde bij de top-3 hetgeen erin resulteerde dat Renate een Masterclass over haar proefschrift mocht geven aan de Universiteit van Antwerpen.

Maar het draait uiteraard niet alleen om nominaties voor prijzen en andere vormen van competitie: de ruggegraat van het onderzoeksprogramma vormt de dagelijkse noeste wetenschappelijke arbeid van alle collega's. Velen leverden afgelopen jaar weer een belangrijke bijdrage via internationale en nationale wetenschappelijke, vaktechnische en populariserende publicaties en optredens. Ook via het onderwijs dat de sectie belastingrecht in de bachelor en master verzorgt, delen vele collega's onze onderzoeksresultaten en betrekken we ook de aankomende generaties fiscalisten bij het wetenschappelijke fiscale onderzoek. Valorisatie is essentieel voor ons onderzoek. Het belastingrecht is immers bij uitstek een sociaal fenomeen dat één op één verbonden is met de maatschappij waarin het tot stand komt en functioneert. Bovendien staat de fiscaliteit de laatste jaren hoog op de nationale en internationale politieke agenda, wat zich ook uit in media-aandacht voor dit thema. Wij willen nadrukkelijk een wetenschappelijk onderbouwde bijdrage leveren aan deze maatschappelijke discussie.

Als fiscalisten zijn we er ons bovendien bij uitstek van bewust dat de burgers van Nederland, de belastingbetalers, ons onderzoek mogelijk maken. Naar hen gaat onze dank uit, evenals naar onze financiers uit de publieke en private sector die, zonder invloed uit te willen oefenen op de inhoud van ons onderzoek, een belangrijke aanvulling leveren op ons onderzoeksbudget en onze onderzoekscapaciteit.

In dit jaarverslag leggen wij met veel genoegen verantwoording af over onze activiteiten in het afgelopen jaar. We hopen dat dit ook kan bijdragen aan de dialoog met al onze stakeholders. Dus heeft u opmerkingen, gedachten of andere terugkoppeling bij dit jaarverslag: laat het ons vooral weten!

2 Het Programma

Internationale afspraken leidden ertoe dat landen diverse protectionistische maatregelen in de vorige eeuw afschaften. Ook technologische en logistieke innovaties en het wegvallen van culturele barrières droegen bij aan de versnelling van de internationale mobiliteit van personen, goederen, kapitaal en diensten. Burgers en ondernemingen kunnen zich makkelijker vestigen in andere landen. Gekatalyseerd door de financiële crisis is er de afgelopen jaren bovendien een sterke internationale maatschappelijke en politieke beweging opgekomen tegen Base Erosion and Profit Shifting (BEPS). Dit heeft geleid tot gecoördineerde acties in OESO- (gemandateerd door de G20) en EU-verband.

De globalisering en toegenomen mobiliteit heeft als effect dat landen bij de inrichting van hun belastingstelsel minder vrij, minder autonoom, zijn dan voorheen. Er zijn steeds meer en duidelijker invloeden waarneembaar van andere disciplines, binnen de rechtsgeleerdheid, maar ook daarbuiten, zowel op directe als op indirecte belastingen. Enerzijds wordt fiscale autonomie begrensd door andere rechtsbronnen, eventueel van hogere orde. Anderzijds hebben niet-juridische factoren invloed op de fiscale autonomie, zoals de genoemde globalisering, belastingconcurrentie, technische ontwikkelingen en veranderende politieke, culturele en sociale inzichten. Centrale vraag van het programma is daarom welke invloeden van buitenaf werkzaam zijn of zijn geweest op het formele en materiële belastingrecht, dan wel in de toekomst daarop van invloed zullen zijn en tot welke gevolgen dat heeft geleid of mogelijk zal leiden. Omgekeerd gaat ook invloed uit van het belastingrecht op andere rechtsgebieden dan wel andere disciplines. Het gaat, met andere woorden, steeds om de wisselwerking tussen het fiscale domein en andere domeinen en wat de gevolgen daarvan zijn voor het belastingrecht.

De centrale onderzoeksvraag is ook in 2019 uitgewerkt aan de hand van drie onderzoeksthema's:

1. Doorwerking Unierecht en internationaal (belasting)recht;
2. Lokale belastingheffing in de 21e eeuw;
3. Fiscale autonomie en kunst, cultuur en goede doelen.

De meeste onderzoekers concentreren zich op één thema, maar er zijn veel dwarsverbanden tussen de thema's. Sommige onderzoekers doen daarom structureel of incidenteel in meerdere thema's onderzoek. Deze samenwerking en verbindingen worden nadrukkelijk aangemoedigd. Binnen de thema's onderscheiden we verschillende onderzoekslijnen. De onderzoekslijnen worden regelmatig herijkt en waar nodig herzien, vervangen of beëindigd.

2.1 Doorwerking Unierecht en internationaal (belasting)recht

Bij het deelthema “Doorwerking Unierecht en internationaal (belasting)recht” zijn de meeste onderzoekers uit het programma betrokken. Dit is dan ook het grootste onderzoeksthema. Het onderzoek is geclusterd in een aantal onderzoekslijnen, die hierna worden besproken.

2.1.1 Internationaal en Europees beleid en fiscale autonomie

De onderzoekslijn “Internationaal en Europees beleid en fiscale autonomie” was ook afgelopen jaar weer zeer actueel. Op het terrein van de winstbelastingheffing van het internationale bedrijfsleven is de resterende fiscale autonomie van landen door globalisering en digitalisering sterk in het geding. De belastingheffing van multinationals staat nog steeds vol in de schijnwerpers, zowel in internationaal verband (G20/OESO) als binnen de Europese Unie. Het BEPS-project heeft inmiddels ook vervolg gekregen. Ook de nieuwe Europese Commissie zet in op fiscale staatssteunprocedures als middel om belastingontwijking tegen te gaan. Al deze onderwerpen worden door diverse onderzoekers in deze onderzoekslijn geanalyseerd. Dit doen zij niet alleen in wetenschappelijke artikelen, maar juist ook door op te treden op seminars, congressen en in de media. Deze onderzoekslijn heeft grote maatschappelijke relevantie. Deze onderzoekslijn heeft bovendien niet alleen een ‘westerse’ focus, maar richt zich ook op ontwikkelingslanden. Daarnaast wordt niet alleen naar multinationals onderzoek gedaan, maar ook naar natuurlijke personen. De onderzoekers zoeken actief samenwerking met elkaar en onderzoekers die zich op andere universiteiten in binnen- en buitenland met deze thematiek bezighouden.

Het onderzoek van Maarten de Wilde richt zich in de kern tot een belangrijk terrein waar de

(resterende) fiscale autonomie van landen door globalisering en digitalisering sterk in het geding is: de winstbelastingheffing van het internationale bedrijfsleven. De focus van zijn onderzoek ligt op vraagstukken die in dit verband opkomen in het internationaal belastingrecht en het Europees recht op het gebied van de directe belastingen. In zijn inaugurele rede *Om de toekomst van de belastingheffing van ondernemingswinsten in Europa* zette Maarten uiteen hoe de winstbelastingstelsels in de huidige tijd van

marktliberalisering, globalisering en digitalisering verouderd zijn geraakt en op welke wijze Europa deze ontwikkelingen wat hem betreft zou moeten adresseren. TPEdigitaal publiceerde de uitgeschreven versie van de rede.²

Diverse onderzoekers hielden zich ook dit jaar weer bezig met de belastingheffing van multinationals. Maarten de Wilde schreef hierover diverse nationale en internationale academische en professionele publicaties op, alleen en in samenwerking met collega's binnen en buiten de Erasmus Universiteit. Hij werkte veel samen met Ciska Wisman van de UvA.³ Sigrid Hemels schreef over de implementatie van BEPS-maatregelen in Nederland een hoofdstuk in een bij het IBFD verschenen boek.⁴

² Wilde, M.F. de (2019). Om de toekomst van de belastingheffing van ondernemingswinsten in Europa (oratie). TPEdigitaal, 13 (2), 60-78.

³ Hij schreef met haar onder meer 'New Trends in the Definition of Permanent Establishment: The Netherlands' in het boek *New Trends in the Definition of Permanent Establishment (IBFD EC and International Tax Law Series, 17, Ed. Guglielmo Maisto)* en diverse bijdragen in *NL Fiscaal Wetenschappelijk*.

⁴ Hemels, S.J.C. (2019). Netherlands. In M. Lang, J. Owens, P. Pistone, A. Rust, J. Schuch & C. Staringer (Eds.), *Implementing Key BEPS Actions: Where Do We Stand?*. WU Institute for Austrian and International Tax Law European and International Tax Law and Policy Series, 9 (pp. 593-618). Amsterdam: IBFD.

Maarten de Wilde hield over dit onderwerp diverse voordrachten op nationale en internationale seminars en conferenties, werd hij door de Tweede Kamer uitgenodigd en verscheen hij in verschillende media. Zo sprak hij op 8 april in Helsinki over verschillende recente internationale ontwikkelingen rondom de winstbelastingheffing van multinationals op een seminar van de Academy of European Law (ERA) in samenwerking met de Finnish Bar Association en op 3 september 2019 in Riga over recente internationale ontwikkelingen rondom de winstbelastingheffing van multinationals op een seminar van ERA in samenwerking met de Latvia Court Administration. Sigrid Hemels sprak zowel op de jaarlijkse *Tax Research Network conference*, die dit jaar plaatsvond op de University of Central Lancashire in Preston als op de conferentie *The Efficiency of tax incentives in the world and in Turkey in Istanbul*, die was georganiseerd door Marmara University en de Turkish Tax Inspectors Foundation over fiscale faciliteiten voor Research & Development, hetgeen ook een van de thema's van het BEPS-project is. Zij zat tijdens de conferentie in Istanbul dan ook in een panel waar ook vertegenwoordigers van de OESO, de Wereldbank en het Turkse ministerie van Financiën aan deelnamen.

Aan deze onderzoekslijn zijn diverse promovendi verbonden. Uyanga Dorlig, Sophia Murillo, Sissie Gonzalez-Fung en Jie Wang worden begeleid door Arnaud de Graaf en Maarten de Wilde. Shu-Chien Chen wordt begeleid door Maarten de Wilde en Reinout Kok. Loes van Hulten werkt onder begeleiding van Peter Kavelaars en Maarten de Wilde aan het FEI (ESE) aan haar promotie-onderzoek. Zij houdt zich met name bezig met het internationaal belastingrecht op het gebied van de directe belastingen. In haar promotieonderzoek staat de vraag centraal of, beoordeeld vanuit doel en strekking van het OESO-Modelverdrag, de per-entiteit-benadering ten aanzien van de toepassing van verdragsregels op verdragspersonen in het OESO-Modelverdrag zou moeten worden vervangen door een groepsbenadering. Als deze vraag bevestigend wordt beantwoord, is de vervolgvraag hoe de verdragsregels dan zouden moeten luiden. Naast haar promotieonderzoek is Loes onder meer coauteur van een artikel over de veelbesproken invulling van het misbruikbegrip door het Hof van Justitie EU.⁵

Het onderzoek van Shu-Chien Chen focust op het ontwikkelen van een normatief raamwerk voor regionale formulary apportionement systemen zoals de CCCTB. Haar normatieve raamwerk wordt gevormd door belastingneutraliteit, het profijtbeginsel en het subsidiariteitsbeginsel, waarmee ze aansluit bij het waardecreatiebeginsel zoals door de OECD in het BEPS-project is ontwikkeld. De kernvraag is hoe een neutraal belastingstelsel er in de EU

⁵ Hulten, L.C. van & Korving, J.J.A.M. (2019). Svig og misbrug: de Deense anti-misbruikzaken. *Weekblad Fiscaal Recht*, 2019 (7292), 762-769 en Hulten, L.C. van & Korving, J.J.A.M. (2019). Svig og misbrug: the Danish anti-abuse cases. *Intertax*, 2019 (8/9), 793-800.

uit zou moeten zien. Ze zoekt een norm op een hoger niveau voor de verschillende stakeholders van een EU-brede vennootschapsbelasting: de EU, lidstaten en multinationals. Ze heeft in het kader van haar promotieonderzoek veel internationale activiteiten ondernomen en daarmee ook weer verder aan haar netwerk gebouwd. Zo sprak ze tijdens de *Tax Justice Network Annual Conference* in Londen en tijdens de *Tenth Maritime Law & Policy International Postgraduate Research conference* (City, University of London). Bovendien had ze diverse internationale publicaties, zowel in tijdschriften⁶ als on-line.⁷ Het promotieonderzoek van Uyanga Dorlig is gericht op de rol van de Bretton Woods instituties (het Internationale Monetair Fonds en de Wereldbankgroep) bij de totstandkoming en vormgeving van de belastingwetgeving van Mongolië toen het land de stap maakte van een communistische planeconomie naar een kapitalistische marktgestuurde economie. Sissie Gonzalez-Fung onderzoekt het spanningsveld tussen autonomie en heteronomie in fiscale beleidskeuze door soevereine staten in het huidige mondiale tijdperk. Sophia Murillo onderzoekt de invloed van internationaal beleid op de inkomenshervreiding Latijns-Amerikaanse landen. Jie Wang doet onderzoek naar de haalbaarheid van winstbelastinghervorming in China in de vorm van een formulary systeem dat winst aan landen toebedeelt aan de hand van omzetverhoudingen.

Binnen deze onderzoekslijn zijn niet alleen bedrijven, maar ook burgers een relevant onderzoeksobject. De focus van Erik Ros ligt op de impact van het Europees belastingrecht op natuurlijke personen. Erik heeft in 2019 onderzoek gedaan naar de fiscale aspecten van het vrije verkeer van personen tussen de EU enerzijds en de Europese Economische Ruimte (EER) en Zwitserland anderzijds. Het onderzoek van Erik heeft geresulteerd in publicaties in het Weekblad Fiscaal recht⁸ en het Maandblad Belasting Beschouwingen.⁹ Op 4 en 5 april 2019 vond in Slot Zeist de elfde NOB EU-rondetafelbijeenkomst plaats met als centraal thema "Europa en natuurlijke personen". Tijdens deze bijeenkomst trad Erik op als inleider en gaf hij een introductie over het burgerschap van de Unie. Hij besprak daarbij de steeds grotere invloed van het burgerschap van de Unie op de uitleg van de personele marktvrijheden door het Hof van Justitie. Erik illustreerde deze benadering aan de hand van fiscale jurisprudentie over toegang tot het EU-recht en de Schumacker-rechtspraak. Ook Maarten de Wilde sprak tijdens deze rondetafelconferentie, zijn bijdrage was getiteld *Taxing the Fraction; A Knife to Slice the International Income Tax Pie*. In het Weekblad Fiscaal recht is een mede door Loes van Hulten geschreven verslag van deze rondetafelbijeenkomst opgenomen.¹⁰

⁶ Neutrality as Tax Justice, *European Studies – The Review of European Law, Economics and Politics*/ Wolters Kluwer, August 2019, Tracing Capital: Toward A Neutral Specialized Formula For Financial Institutions Under Common Consolidated Corporate Tax Base (CCCTB), *Bocconi Legal Papers*, March 2019, The Strategy of Shifting-to-Losses: The Case of Common Consolidated Corporate Tax Base (CCCTB) in the European Union, *University of Copenhagen Fiscal Relations Law Journal (UCPH FIRE Journal)*, March 2019, Lost In Translation? Rethinking The Oil And Gas Industry Formula Under The Common Consolidated Corporate Tax Base Directive Proposal, *Societas et iurisprudentia Journal/Trnava University*, March 2019.

⁷ Reforming the Corporate Taxation in The European Union: Paradox, Challenge and Opportunity, *European Student Think Tank Blog*, *European Student Think Tank Blog*, Mar 9, 2019, The New Era of Welcoming Foreign Investment in the P.R.C.: A Comparison of the China's Regulatory Trends of Greenfield Investment and M&A, *CECCA Newsletter*, Jan 2019 (co-authored with Dr. Chi Zhang, Lecturer Glasgow University), Towards a Diversified Capital Market System: A Brief Review of the Proposed Regulatory Reform in China on IPO, *CECCA Newsletter*, Jan 2019 (co-authored with Dr. Chi Zhang, Lecturer Glasgow University).

⁸ E.W. Ros (2019). Hoe het EVA-hof in een fiscaal arrest een bijzondere symbiose tussen context, homogeniteit en effectiviteit tot stand bracht. *Weekblad Fiscaal Recht*, 2019 (7313), 1517-1529.

⁹ E.W. Ros (2019). Het vrije verkeer van personen tussen Zwitserland en de EU: Zwitserse autonomie onder druk? *Maandblad Belastingbeschouwingen*, 2019 (12), 495-508.

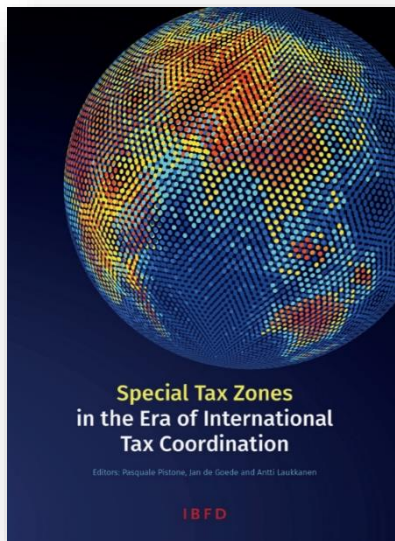
¹⁰ Fenijn, E. & Hulten, L.C. van (2019). Verslag van de elfde NOB EU-rondetafelbijeenkomst. *Weekblad Fiscaal Recht*, 2019 (125).

2.1.2 Special Tax Zones-project

Diverse onderzoekers uit het onderzoeksprogramma hebben de afgelopen jaren geparticipeerd in de internationale Special Tax Zones onderzoeksgroep. Het IBFD heeft dit samenwerkingsproject tussen fiscale onderzoekers van diverse universiteiten in december 2015 geïnitieerd. Het komt voort uit de toegenomen belangstelling voor de belastingheffing van multinationals en heeft derhalve een duidelijke link met het onderzoeksprogramma. De scheidslijn tussen fiscale begunstigingsmaatregelen en belastingontwijking/ontduiking lijkt in de maatschappelijke discussie te vervagen. Het IBFD vond het daarom belangrijk om internationaal onderzoek te verrichten naar dit verschil. Daartoe is de term Special Tax Zone geïntroduceerd. Dit is, kortgezegd, een geografisch gebied binnen een jurisdictie waar een belastingplichtige bepaalde fiscale begunstigingsmaatregelen geniet.

In 2019 is het project afgesloten met de IBFD-publicatie van het boek 'Special Tax Zones in the

Era of International Tax Coordination'. Sigrid Hemels schreef in het deel met topical studies het hoofdstuk *Tax incentives in the creative world, an STZ perspective*. Het onderdeel van het boek waarin de landenrapporten zijn opgenomen bevat diverse door leden van ons onderzoeksprogramma geschreven hoofdstukken. Het betreft de landenrapporten van Aruba & Curaçao, Nederland en de Verenigde Arabische Emiraten. Deze bijdragen zijn vanuit de sectie Belastingrecht verzorgd onder coördinatie van Martijn Schippers. Het landenrapport van Aruba & Curaçao is geschreven door Julian Lopez Ramirez (Deloitte Curaçao). Het landenrapport van Nederland is een fiscaal interdisciplinair hoofdstuk dat door een groot aantal onderzoekers met een diverse achtergrond is geschreven: Martijn Schippers, Arjan Schep, Ton Stevens (tot 2017 verbonden aan het onderzoeksprogramma, thans Tilburg

University), Ciska Wisman (tot 2018 verbonden aan het onderzoeksprogramma, thans UvA), Maarten de Wilde en Walter de Wit. Ilona van den Eijnde verzorgde het landenrapport van de Verenigde Arabische Emiraten.

2.1.3 Indirecte belastingen en internationale handel

De indirecte belastingen en internationale handel waren in 2019 volop in beweging. Op 1 januari 2019 is de btw-wetgeving in Nederland op meerdere punten aangepast. Ten dele vormen deze wijzigingen de uitwerking van het Action Plan on VAT van 7 april 2016 dat tot doel had te komen tot een traject voor de verwezenlijking van een gemeenschappelijke btw-ruimte in de EU. In bredere zin hebben de indirecte belastingen een steeds groter aandeel in de belastingmix in Nederland en daarbuiten. Dit komt onder meer door de invoering van fiscale vergroeningsmaatregelen waarbij indirecte belastingen op bijvoorbeeld producten, energie, grondstoffen of vervuiling de inzet vormen. Een recent voorbeeld in dat kader is bijvoorbeeld de CO2-invoerheffing waarvan de invoering wordt overwogen in de zogenoemde Green Deal van de Europese Commissie. Op het gebied van de internationale handel waren de meest in het oogspringende ontwikkelingen de tot drie keer uitgestelde Brexit en de mondiale handelsoorlogen. Aan deze onderzoekslijn nemen twee bijzonder hoogleraren, Walter de Wit en Madeleine Merx en een groeiend aantal andere onderzoekers, waaronder een groot aantal promovendi, deel.

Het onderzoek van Madeleine Merx richt zich met name op de toekomst van de btw. Zij is ook afgelopen jaar weer enorm productief geweest in binnen- en buitenland. Ondanks het feit dat ze het enorm druk heeft en ook internationaal een veelgevraagd spreker is, wist ze ook altijd tijd te maken als onze studenten een bijeenkomst organiseren. In haar publicaties heeft ze ook veel samengewerkt met anderen, in het bijzonder ook met jonge onderzoekers. We zijn haar zeer erkentelijk dat zij gedurende de korte tijd dat ze nu hoogleraar bij ons is niet alleen zichzelf maar ook het BTW-onderzoek van onze sectie heel duidelijk op de kaart heeft weten te zetten.

Walter de Wit maakt deel uit van de NWO projectgroep *Kansen van het UCC voor de BV Nederland*. Dit onderzoek is mede uitgevoerd door een door NWO gefinancierde onderzoeker, Esther Bakker. Zij is sinds begin 2019 aan onze sectie en het onderzoeksprogramma verbonden. Bij dit onderzoek wordt gekeken naar de mogelijkheid om een pilot over self-assessment uit te voeren. Het doel van self-assessment is een reductie van de fiscale controle door de douane bij daartoe geautoriseerde marktdeelnemers met een vergunning. Het is een versimpeling van de aangifte en vormt een handelsfaciliteit. Voor dit onderzoek wordt nauw samengewerkt met de Fontys Hogeschool Techniek en Logistiek in Venlo en ook de douane is bij dit project betrokken. Deelnemers aan de projectgroep hebben in september 2019 een concept-rapport besproken met de Europese Commissie. Daar kwam uit dat de Europese Commissie voorzichtige interesse heeft en mogelijkheden ziet tot een pilot, mits vanuit de Nederlandse overheid het groene licht wordt gegeven en minimaal twee user-cases worden uitgewerkt. Ook zijn door het onderzoeksteam enquêtes uitgezet bij tientallen bedrijven over de wenselijkheid en uitvoerbaarheid van zo'n self-assessment. Er zijn twee verschillende user-cases uitgewerkt waarin de gehele logistieke en juridische en douane-technische gevolgen in kaart zijn gebracht. Deze user-cases zijn met de betreffende bedrijven besproken en vormen, naast het concept-rapport, de basis voor een mogelijk vervolgonderzoek. Medio voorjaar 2020 zullen de bevindingen van het onderzoek tijdens een round table worden besproken met de betrokken partijen (o.a. de Nederlandse douane).

Binnen deze onderzoekslijn vindt een groot aantal promotieonderzoeken plaats. Martijn Schippers, Abdel Tanouti, Ilona van den Eijnde, Koen Verburg, John Gruson, Marco Gomes Vale Viga, Nino Arzini, Jurian Lock en Anne Janssen werken allen hetzij als buitenpromovendus, hetzij op basis van een part-time aanstelling aan promotie-onderzoek op het gebied van btw, douane en/of indirecte belastingen.

Een tweetal promovendi doet onderzoek op het gebied van douanerecht. Martijn Schippers verricht onderzoek op het gebied van het douanerecht, in het bijzonder de vaststelling van de douanewaarde in een globaliserende wereld. Naar aanleiding van het verschijnen van het rapport van de Commissie 'Transfer pricing en btw' van de Vereniging voor Belastingwetenschap,¹¹ trad hij op als discussiant bij de bespreking van het rapport.¹² In aangepaste vorm is zijn bijdrage verschenen in een

¹¹ Transfer Pricing en btw: De effecten van transfer pricing aanpassingen op de btw. (Geschriften van de Vereniging voor Belastingwetenschap; Vol. 259). Rotterdam: Vereniging voor Belastingwetenschap.

¹² S.P.M. van den Maagdenberg, Transfer pricing en btw, *Wfr* 2019/56, p. 325-331.

speciale editie van het Tijdschrift Fiscaal Ondernemingsrecht.¹³ Ter gelegenheid van het verschijnen van de tweede druk van de *Fiscale Monografie Douanerecht* van Dick van Vliet, hield Martijn een lezing tijdens een drukbezocht mini-symposium waar hij sprak over de vaststelling van de douanewaarde bij opeenvolgende verkopen. Hij verwerkte deze lezing tot een artikel¹⁴ dat werd gepubliceerd in een speciaal nummer van het Weekblad fiscaal recht waarin ook een verslag van deze bijeenkomst was opgenomen.¹⁵ Abdel Tanouti doet als buitenpromovendus onderzoek naar de rol en toekomstbestendigheid van de wettelijke bepalingen inzake de douaneschuld bij invoer in het douanewetboek van de Unie in vergelijking tot het Communautair douanewetboek en daaronder gewezen rechtspraak. Walter de Wit is Abdels promotor.

Ilona van den Eijnde is in 2019 begonnen met haar promotieonderzoek onder de werktitel *How to tax a lifestyle*. De introductie van een belasting op suikerhoudende dranken in het Verenigd Koninkrijk en Italië en de introductie van een plastic belasting in Italië zijn voorbeelden van de hoge mate van actualiteit van het onderwerp. Haar promotoren zijn Walter de Wit en Madeleine Merckx. Het onderzoek van Koen Verburg betreft een vergelijking van de verschillende manieren om ongewenst geachte btw besparende modellen tegen te gaan, waaronder het leerstuk misbruik van recht. De promotoren van dit onderzoek zijn Madeleine Merckx en Guido de Bont. Het onderzoek van de aan FEI (ESE) verbonden John Gruson gaat over het gebruik van soft law in de btw. Van dit instrument wordt steeds meer gebruik gemaakt, omdat het lastig is nieuwe richtlijnen en verordeningen aan te nemen op het gebied van de btw in verband met de vereiste unanimiteit. John heeft met Madeleine Merckx een artikel gepubliceerd in *EC Tax Review* over nieuwe (aangekondigde) richtlijnen en verordeningen en of we daarmee de goede weg zullen inslaan.¹⁶ Madeleine Merckx en Walter de Wit zijn de promotoren van dit onderzoek. Het onderzoek van de eveneens aan FEI (ESE) verbonden Marco Gomes Vale Viga gaat over indirecte belastingheffing over verzekeringen. Met name onderzoekt hij op welke wijze handelingen ter zake van (her)verzekering met inbegrip van daarmee samenhangende diensten in de heffing van omzetbelasting en assurantiebelasting moet worden betrokken gelet op het rechtskarakter van beide belastingen, het neutraliteitsbeginsel in de btw en het voorkomen van dubbele heffing. De promotoren van dit onderzoek zijn Madeleine Merckx en Peter Kavelaars. Nino Arzini doet sinds 2019 onderzoek naar de btw-aftrek bij transacties met onroerende zaken. Zijn promotoren zijn Madeleine Merckx en Rene van der Paardt.

2.1.4 Belastingrecht in een digitale wereld

Diverse aan het onderzoeksprogramma verbonden onderzoekers bestuderen vanuit diverse fiscale invalshoeken (internationaal belastingrecht/directe belastingen, indirecte belastingen en lokale heffingen) digitalisering en informatietechnologie (IT) in een fiscale context. Dit is een zeer actueel onderwerp waar een aantal van onze onderzoekers zich al geruime tijd mee bezig houdt. Zij worden daarom als frontrunners beschouwd. Het verbaast dan ook niet dat zij regelmatig worden gevraagd om over dit onderwerp te spreken.

¹³ M.L. Schippers, Douanewaarde-verrekenprijzen: afstemming na Hamamatsu en het belang van operationalisering, *TFO* 2019/163, p. 105-111.

¹⁴ M.L. Schippers, 2019). Van first-sale naar last-sale: het bepalen van de relevante verkooptransactie onder het Douane Wetboek van de Unie. *Weekblad Fiscaal Recht, Wfr* 2019/148, p. 562-572.

¹⁵ V.L. Meijerman, Tariefmuren en mijlpalen, drie jaar Douanewetboek van de Unie, *Wfr* 2019/95.

¹⁶ Gruson, J & Merckx, M.M.W.D, (2019). Definitive VAT Regime: Ready for the Next Step? *EC Tax Review*, 28 (3), 136-149.

Maarten de Wilde hield zich vanuit het directe internationaal belastingrecht bezig met de nieuwe uitdagingen van de digitale economie. Hij schreef met Ciska Wisman het openingshoofdstuk *OECD Consultations on the Digital Economy: Tax Base Reallocation and I'll Tax If You Don't* in het boek *Taxing the Digital Economy; The EU Proposals and Other Insights* en in NL Fiscaal Wetenschappelijk het artikel *OESO-consultatie digitale economie: grondslaghervreiding*. Maarten wordt ook regelmatig uitgenodigd om over dit onderwerp te spreken. In 2019 sprak hij bijvoorbeeld op het *IBFD-CapaBuild Program 2019 on Taxation issues in Digital Economy for the Indonesian FETA and DGT* over de fiscale uitdagingen van de digitaliserende economie voor ontwikkelingslanden in het algemeen en Indonesië meer in het bijzonder, op het IBFD-seminar *Allocation of Taxing Rights in an Increasingly Digitalized World* over de geografische locatie van inkomen en op het door de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs (NOB) georganiseerde seminar *Digitale Economie* over unilaterale maatregelen die landen nemen om de uitdagingen van de digitale economie te adresseren.

Hayat Essaghir doet als buitenpromovenda onder begeleiding van Reinout Kok een multidisciplinair onderzoek naar fiscaliteit in de context van digitale businessmodellen. Het onderzoek richt zich op de vraag hoe een (internationaal) fiscaal raamwerk eruit zou moeten zien om te leiden tot een neutrale en rechtvaardige belastingheffing van winsten gemaakt via een dergelijk digitaal bedrijfsmodel. Menno van Werkhoven doet onderzoek over het gebruik van IT op de fiscale afdelingen van multinationals. Hij geeft over het onderwerp tax technology met Bas Jansen van de TU Delft ook gastcollege in het Fiscaal confrontatievak en begeleidt masterstudenten bij scripties op het gebied van tax technology.

In het onderzoek van Madeleine Merckx speelt de digitale economie ook een bijzondere rol, maar zij vliegt haar onderzoek aan vanuit de indirecte belastingen, in het bijzonder de btw. Ze schreef al dan niet met anderen in 2019 diverse artikelen over blockchain en de digitale economie.¹⁷ Daarnaast heeft zij diverse lezingen gehouden over btw en de digitale economie. Zij sprak onder meer tijdens de door de Europees Commissie georganiseerde conferentie *VAT in the Digital Age* over blockchain en btw: de gevolgen van blockchain voor de btw-wetgeving. Ook op het nationaal btw-congres sprak ze over btw en e-commerce. Zij zou ook spreken op de *EANOVAT Conference on Indirect Taxes* die dit jaar op de University of Leeds plaatsvond, maar omdat zij was verhinderd gaf John Gruson, die eveneens affiniteit met

dit onderwerp heeft, haar presentatie over *Using new technologies to combat VAT fraud*. Daarna nam hij deel aan het paneldebat.

Anne Janssen en Jurian Lock doen beide promotie-onderzoek naar de toekomst van de heffing en inning van de btw bij e-commerce. Anne Janssen concentreert zich hierbij op de inning btw bij e-commerce en de handhaving van de btw-regels. In dit kader heeft zij, deels met haar promotoren, in 2019 een drietal artikelen gepubliceerd.¹⁸ Jurian Lock concentreert zich op alternatieve heffingsmodellen, bijvoorbeeld heffing via de consument of het platform. De

¹⁷ Merckx, M.M.W.D. & Janssen, A.D.M. (2019). A New Weapon in the Fight against E-commerce VAT Fraud: Information from Payment Service Providers. *International Vat Monitor. A Global Guide to Sales Taxation*, 30 (6), Merckx, M.M.W.D. (2019). Blockchain: uitdagingen en kansen voor de btw? *Maandblad Belastingbeschouwingen*, 2019 (3-13):13, Merckx, M.M.W.D. (2019). VAT and Blockchain: Challenges and Opportunities Ahead. *EC Tax Review*, 28 (2), 83-89.

¹⁸ R. Arendsen, M.M.W.D. Merckx, J.I.W. Lock en A.D.M. Janssen, 'De toekomst van de btw bij e-commerce: heffing via platforms', *MBB* 2019/1-5.; Anne Janssen, 'Inning btw en douanerechten moet effectiever!', *BTW-bulletin* 2019/63, Madeleine Merckx and Anne Janssen, 'A New Weapon in the Fight against E-commerce VAT Fraud: Information from Payment Service Providers', *International VAT Monitor*, 2019 (Volume 30), No. 6.

promotoren van deze onderzoeken zijn Madeleine Merckx en Rex Arendsen (Universiteit Leiden). Anne verricht haar onderzoek aan de Erasmus Universiteit, Jurian aan de Universiteit Leiden.

2.1.5 Rechtsbescherming

Na de financiële crisis is er wereldwijd een grote focus gekomen op het bestrijden van belastingontwijking en -ontduiking. Een vraag die diverse aan het onderzoeksprogramma verbonden medewerkers stellen, is of de rechtsbescherming van belastingplichtigen hierbij niet in het gedrang komt. Deze vraagstelling is niet alleen internationaal in de post-BEPS-wereld van belang, maar zeker ook nationaal en lokaal. Diverse onderzoekers hebben binnen deze onderzoekslijn gepubliceerd en gevaloriseerd.

In het onderzoek van Guido de Bont maakt rechtsbescherming een belangrijk thema uit. Tijdens de EFS Besloten Rondetafel *Formeel Belastingrecht: de impact van Internationaal en Europees recht*, onder leiding van dagvoorzitter Guido de Bont op 28 november 2019 heeft John Gruson een presentatie gegeven over het vertrouwensbeginsel. Ook voor de heffingen van lokale overheden is rechtsbescherming een belangrijk thema. Jan en Anneke Monsma schreven over de rechtsbescherming van belastingplichtigen tegen de vaststelling van de WOZ-waarde,¹⁹ en Ferry Makkinga schreef hier een column over.²⁰

Claire Hofman houdt zich als buitenpromovenda in het kader van haar promotieonderzoek bezig met de samenloop van fiscale en strafrechtelijke sancties. In haar onderzoek staat de juridische houdbaarheid van het bestaande sanctiearsenaal dat geldt voor belastingplichtigen die zich schuldig maken aan normoverschrijdend gedrag centraal. Getracht wordt iets te zeggen over het geheel van sancties ten aanzien van fiscale fraude. De focus ligt dus op het systeem, waardoor (vanwege de vele mogelijkheden die er zijn) samenloop van sancties centraal staat. De promotoren van Claire zijn Guido de Bont en Paul Mevis (sectie strafrecht). Claire heeft in 2019 ook een bijdrage geleverd aan een onderzoek dat de sectie criminologie (Karin van Wingerde en Henk van de Bunt) heeft opgezet in samenwerking met University of Manchester en University of Edinburgh naar misbruik van buitenlandse rechtspersonen. Het onderzoek wordt uitgevoerd in opdracht van Politie en Wetenschap en focust op het betrekken van private actoren (zogenoemde poortwachters) bij de aanpak van financiële (waaronder fiscale) criminaliteit. Dit onderzoek zal in 2020 worden afgerond.

Leo Neve doet binnen deze onderzoekslijn promotieonderzoek naar de receptie van de Global Standard voor transparantie en uitwisseling van inlichtingen voor belastingdoeleinden in de Europese Unie en op de invloed van Unierecht op de praktijk van de uitwisseling van inlichtingen (promotoren: Arnaud de Graaf en Rob Widdershoven (Universiteit Utrecht)). Sigrid Hemels houdt zich ook met informatie-uitwisseling bezig. Zij schreef met Yuka Shiba het hoofdstuk *Automatic exchange of information and cross border flows of personal data* in een in Japan uitgegeven boek.²¹

¹⁹ J.A. Monsma & A.P. Monsma, 'Verbetering rechtsbescherming WOZ?', MBB 2019/4.

²⁰ F.J.H.L. Makkinga, 'WOZ-uitvoering en rechtsbescherming: geen tegengestelde belangen', Column in de rubriek 'Uitvergroot', *V-N* 2019/51.0.

²¹ Hemels, S.J.C. & Shiba, Y. (2019). Automatic exchange of information and cross border flows of personal data. In K. Goto, Y. Shiba & M. Oosugi (Eds.), *Quality of life. Legal and tax systems to implement sustainable development goals (SDGS) in Japan and the Netherlands* (pp. 232-252). Shizuoka: ITSC.

Marcel Snippe deed als buitenpromovendus onderzoek naar een veilige haven voor de fiscale informatierijkdom. Hij participeerde in het project *Modern toezicht* van de RSM - onder leiding van prof.dr. S.P. Kaptein en dr.ing. M. de Bree - naar vernieuwend toezicht vanuit de overheid. Zijn proefschrift is zeer actueel. De Belastingdienst beschikt namelijk over allerlei privacy-gevoelige gegevens en beschikt daarmee over een grote rijkdom aan informatie. Het is dan ook niet vreemd dat

bestuursorganen in toenemende mate hun blik richten op de enorme hoeveelheden data die de Belastingdienst heeft verzameld op basis van verstrekende verplichtingen van belastingplichtigen. Ook de politiek wil de fiscale informatierijkdom (laten) delen met de andere bestuursorganen. Rijksbreed toezicht is het toverwoord. De vraag is echter of de informantenrol van de Belastingdienst wel te verenigen is met zijn wettelijke taak? Mag de Belastingdienst hiervoor zijn toezichthoudende bevoegdheden eigenlijk wel gebruiken? En hoe zit het met de geheimhoudingsplicht? Voor het beantwoorden van deze vragen heeft Marcel een comparatieve studie gedaan naar de toezichtsbevoegdheden van zowel de Belastingdienst als andere toezichthouders. Ook stelde hij vast op welke wijze de Belastingdienst de belangen afweegt van burgers en bedrijven, toezichthouders en de Belastingdienst bij het verstrekken van gegevens. Dit onderzoek geeft het kader aan waarbinnen de Belastingdienst gegevens uit de fiscale informatierijkdom op een verantwoorde en transparante wijze kan delen met andere toezichthouders. Hij heeft aanbevelingen gedaan voor wijziging in wet- en regelgeving en een contourenschets van de wijze waarop die kan plaats vinden. Het proefschrift, dat hij op 11 januari met succes heeft verdedigd, is in 2019 door Kluwer uitgegeven als deel 155 in de prestigieuze reeks Fiscale Monografieën.²² Zijn promotoren waren Guido de Bont (Erasmus School of Law) en Robert Kamerling (Nyenrode business universiteit).

Er verscheen in 2019 nog een Fiscale Monografie gelinkt aan ons onderzoeksprogramma: Ilona van den Eijnde was co-auteur van een Fiscale Monografie over de berekening van (belasting)rente voor alle belastingsoorten, inclusief omzetbelasting en douanerechten.²³

²² Snippe, M. (2019) De integratie van fiscale gegevens in het rijksbrede toezicht: Onderzoek naar een veilige haven voor de fiscale informatierijkdom. (Fiscale monografie 155), Deventer: Wolters Kluwer 2019.

²³ R.M. Bos-Schepers, I. van den Eijnde, M.H.A. van Rooij-Meeuwissen en S.A. Verhage, *Renteberekening in belastingzaken* (Fiscale monografie 159), Deventer: Wolters Kluwer 2019.

2.1.6 De Nederlandse vennootschapsbelasting

De fiscale secties van de Nederlandse universiteiten organiseerden op 27 juni 2019 op de Erasmus Universiteit een symposium over het 50-jarig bestaan van de Nederlandse vennootschapsbelasting.

Een aantal leden van ons onderzoeksprogramma was nauw betrokken bij de organisatie van dit congres. Onder leiding van de dagvoorzitter Hans van Sonderen lieten

diverse sprekers hun licht schijnen over het verleden en toekomst van de vennootschapsbelasting. Tijdens het congres passeerden een viertal onderwerpen de revue: kwaliteit van de wetgeving, een toekomstige groepsregeling, soevereiniteit en de toekomst van de vennootschapsbelasting. Maarten de Wilde maakte deel uit van het door Hans van Sonderen geleide panel over de toekomst van de vennootschapsbelasting. Een verslag van dit symposium verscheen in het Weekblad voor Fiscaal Recht.²⁴ Tevens verscheen een feestbundel naar aanleiding van dit jubileum,²⁵ alle deelnemers van het congres ontvingen een exemplaar van deze bundel. Reinout Kok,²⁶ Maarten de Wilde,²⁷ Peter Kavelaars,²⁸ Loes van Hulst²⁹ en Eva Boomsliuter³⁰ droegen een hoofdstuk bij aan deze bundel. In de bijdrage van Loes van Hulst stond de vraag centraal of het feit dat een rechtspersoon onderdeel uitmaakt van een concern (meer dan momenteel het geval is) gevolgen zou moeten hebben voor de manier waarop deze rechtspersoon in de belastingheffing wordt betrokken. Eva nam in haar bijdrage de interne reorganisatiefaciliteiten in de vennootschapsbelasting onder de loep. Daarbij nam ze de gelegenheid te baat om over de grenzen van de wettekst heen te kijken en een lans te breken voor een verruiming van de toepassing, zodat een optimaal gebruik van de faciliteiten bij interne reorganisaties mogelijk wordt. Tevens schreef ze in MBB een artikel over het begrip incidenteel fiscaal voordeel waarin ze betoogde dat de al sinds 1970 gehanteerde invulling van het begrip 'incidenteel' dient te worden herzien.

Reinout Kok richtte zijn onderzoek binnen deze onderzoekslijn op de recente ontwikkelingen in de Nederlandse vennootschapsbelasting en op stapel staande wijzigingen in deze wet. De daaruit voortvloeiende publicaties verschijnen naar alle waarschijnlijkheid in de eerste helft van 2020. Richard Snoeij richtte zich in zijn onderzoek eveneens op de Nederlandse

²⁴ T.J. Hofman, De toekomst van de vennootschapsbelasting: lessen uit 50 jaar Wet VPB 1969, WFR 2019/191.

²⁵ A.J.A. Stevens en J.L. van de Streek (Ed.), De toekomst van de vennootschapsbelasting, lessen uit 50 jaar Wet VPB 1969 (pp. 331-340). Deventer: Wolters Kluwer.

²⁶ Q.W.J.C.H. Kok & A.J.A. Stevens 'Dochtervennootschap versus vaste inrichting: op weg naar een meer gelijke fiscale behandeling?', in: J.L. van de Streek en A.J.A. Stevens (red.), De toekomst van de vennootschapsbelasting: lessen uit 50 jaar Wet VPB 1969, Deventer: Wolters Kluwer 2019, p. 297-314.

²⁷ M.F. de Wilde, 'Ontwerpproblemen in de vennootschapsbelasting en de CBIT en ACE als systeemalternatieven' in: J.L. van de Streek en A.J.A. Stevens (red.), De toekomst van de vennootschapsbelasting: lessen uit 50 jaar Wet VPB 1969, Deventer: Wolters Kluwer 2019, p. 405-425.

²⁸ P. Kavelaars, Subjectieve vrijstellingen in: J.L. van de Streek en A.J.A. Stevens (red.), De toekomst van de vennootschapsbelasting: lessen uit 50 jaar Wet VPB 1969, Deventer: Wolters Kluwer 2019, p. 171-186.

²⁹ Vink, Y. & Hulst, L.C. van (2019). Juridische zelfstandigheid versus concerngedachte, in: Stevens, A.J.A. & Streek, J.L. van de (red.), *De toekomst van de vennootschapsbelasting: lessen uit 50 jaar Wet VPB 1969*. Deventer: Wolters Kluwer, p. 65-77.

³⁰ Boomsliuter, E. (2019). Interne reorganisatiefaciliteiten in de vennootschapsbelasting. In A.J.A. Stevens en J.L. van de Streek (Ed.), *De toekomst van de vennootschapsbelasting, lessen uit 50 jaar Wet VPB 1969* (pp. 331-340). Deventer: Wolters Kluwer.

vennootschapsbelasting. Hij schreef een artikel in het Weekblad fiscaal recht over de per 1 januari 2019 inwerking getreden earningsstrippingmaatregel. De soms complexe toepassing van deze maatregel op geactiveerde rente zette hij uiteen aan de hand van rekenvoorbeelden, waarbij hij enkele belangrijke vraagpunten signaleerde.

2.2 Lokale belastingheffing in de 21^e eeuw

Het onderzoek binnen het deelt thema lokale belastingheffing in de 21e eeuw werd in 2019 verzorgd door Anneke Monsma, Jan Monsma, Arjen Schep en Ferry Makkinga. De drie eerstgenoemden zijn tevens verbonden aan het Erasmus Studiecentrum voor Belastingen van Lokale overheden (ESBL: www.esbl.nl). Het ESBL werd in 2019 ondersteund door student-assistenten Robert Kastelein en Vera van de Glind (vanaf 1 september 2019). In december 2019 nam Jan Monsma afscheid als bijzonder hoogleraar heffingen van lokale overheden en als wetenschappelijk directeur van het ESBL.

Het ESBL wordt deels extern bekostigd door de Stichting J.H. Christiaanse, een financiering waar het onderzoeksprogramma zeer erkentelijk voor is. Het studiecentrum vierde dit jaar haar 30-jarig bestaan.

Een belangrijke doelstelling van het ESBL als specialistisch studiecentrum is het vergroten en verspreiden van de juridische kennis over lokale heffingen. Daarom wordt ook een bijdrage geleverd aan handboeken die zowel in de praktijk als in het onderwijs worden gebruikt. Jan Monsma en Ferry

Makkinga zijn bijvoorbeeld mede-auteur van het handboek Compendium Gemeentelijke belastingen en de Wet WOZ, waarvan in 2019 de elfde druk uitkwam.³¹ Ferry Makkinga is tevens een van de auteurs van het boek Wegwijs in de gemeentelijke belastingheffing en de Wet WOZ. In het kader van kennisdeling en verspreiding worden ook lezingen gegeven aan onder meer vertegenwoordigers en medewerkers van lokale overheden,³² en

³¹ M.P. van der Burg e.a., Compendium Gemeentelijke belastingen en de Wet WOZ, elfde (geheel herziene) druk, Deventer: Wolters Kluwer 2019.

³² J.A. Monsma, workshop over amendement Omtzigt tijdens VNG Belastingconferentie 19 en 20 maart 2019 te Papendal, -J.A. Monsma, presentatie over nieuw artikel 220f, lid 2, Gemeentewet tijdens de VNG-

medewerkers van de rechterlijke macht.³³ Ook organiseert het ESBL-studiemiddagen, waarbij een, meestal actueel, onderwerp binnen de lokale belastingen centraal staat. Het ESBL heeft op al deze wijzen ook in 2019 een belangrijke functie kunnen vervullen als wetenschappelijk fiscaal-juridisch kenniscentrum op het terrein van de lokale belastingen.

Het onderzoek van het ESBL richt zich onder meer op de fiscale bevoegdheid van de lokale wetgever en de beperkingen die aan die bevoegdheid worden gesteld door wet en jurisprudentie en op de rol die lokale heffingen spelen bij de maatschappelijke opgaven van lokale overheden. Het onderzoek is zowel nationaal als internationaal gericht. Belangrijk doel is het in binnen- en buitenland op positieve en relevante wijze bijdragen aan maatschappelijke thema's, zoals een duurzame samenleving, de bekostiging van maatschappelijke voorzieningen en dienstverlening en een adequate rechtsbescherming.

2.2.1. Lokale belastingen en duurzaamheid

Belangrijk onderwerp van onderzoek is de vraag of duurzaamheidsmaatregelen, zoals de overgang van fossiele brandstoffen naar duurzamere warmtebronnen, kunnen worden bekostigd dan wel gestimuleerd middels lokale heffingen. Het sluiten van het Klimaatakkoord en de uitwerking van diverse maatregelen aan de zogenoemde klimaattafels vormen in 2019 in toenemende mate aanleiding voor onderzoek, zowel in de vorm van onderzoek in opdracht, als in de vorm van publicaties op eigen initiatief,³⁴ als in de vorm van voordrachten. Belangrijk doel van het onderzoek binnen dit thema is het leveren van een positieve en relevante bijdrage aan de maatschappelijke opgave binnen het duurzaamheidsdossier. Bij het onderzoek in opdracht staat onafhankelijkheid en wetenschappelijkheid voor het ESBL voorop.

Gemeenten hebben in het Klimaatakkoord een regierol toebedeeld gekregen voor de wijkaanpak om de energietransitie in de gebouwde omgeving (woningen van het gas af) vorm te geven. In dit kader is onder meer de vraag hoe e.e.a. bekostigd zal moeten worden.³⁵ Maar ook waterschappen hebben te

bestuurdersbijeenkomst op 16 mei 2019 in het Huis der Provincie te Arnhem, A.P. Monsma, presentatie 'Actualiteiten Formeel Recht' gegeven tijdens het Gemeente- en Waterschapscongres van de Academie Lokale Belastingen, op 3 oktober 2019 te Bunnik, A.W. Schep, workshop 'Rol gemeente in de BIZ', tijdens het symposium 5 jaar BIZ in Nederland op 4 november 2019 in Haarlem..

³³ A.P. Monsma & A.W. Schep, workshop 'actualiteiten lokale belastingen' tijdens de studiedag van de Rechtbank Rotterdam (afdeling Bestuursrecht) op 5 november 2019 in Congrescentrum Engels te Rotterdam.

³⁴ J.A. Monsma, 'Opinie: Lager tarief voor emissieloze auto's?', SC nr. 7 d.d. 16 april 2019, p.6, (Deze publicatie is ook opgenomen in SC online), A.P. Monsma, 'De modelakte zonnepanelen en de Wet WOZ', *Vastgoed Fiscaal & Civiel* 2019, editie 6, nr. 43;

³⁵ J.A. Monsma & A.W. Schep, rapport Verkenning mogelijkheden gemeentelijke mobiliteitsheffing. Second opinion', geschreven in opdracht van de G4 (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht), Rotterdam: ESBL 2019; A.P. Monsma & M.R. de Boer, rapport Fiscale bekostiging warmtenet Drechtsteden, Rotterdam: ESBL 2019; A.W. Schep, Notitie

maken met dit thema, onder andere bij de toenemende technische mogelijkheden om afvalwater te zuiveren en de mogelijkheden om groene stroom op te wekken. Vanwege het karakter van de waterschapsheffingen (bestemmingsheffingen), is daarbij onder meer de vraag of en zo ja hoe dergelijke maatregelen toegestaan zijn en of en zo ja hoe dit invloed heeft op de zogenoemde opbrengstnorm bij bestemmingsheffingen.³⁶ Vanwege de maatschappelijke relevantie van dit onderzoeksthema wordt het ESBL ook regelmatig gevraagd lezingen te geven over dit onderwerp. Zo was Arjen Schep tafelgast tijdens een symposium over het rapport van de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli) 'Warm aanbevolen: CO2-arme warmte in de gebouwde omgeving' en presenteerde Anneke Monsma het onderzoeksrapport 'Fiscale bekostiging warmtenet Drechtsteden' in het Onderwijsmuseum te Dordrecht, waarbij zij het onderzoeksrapport overhandigde aan wethouder van Dongen van Zwijndrecht.

De verrichte activiteiten binnen het duurzaamheidsthema creëren maatschappelijke impact. Zo is een rapport over de energieproductie door waterschappen als bijlage bij de kamerstukken gevoegd en heeft de Minister van I&W in haar kamerbrief aangegeven de door het ESBL voorgestelde wetswijziging in gang te zetten.³⁷ Ook worden de ESBL-rapporten door de opdrachtgevers zelf ingebracht in overleggen met de betreffende departementen. Het onderzoek in opdracht van de G4 over een mogelijke mobiliteitsheffing en het onderzoek in opdracht van de Drechtsteden over de

bekostiging van warmtenetten zijn daar voorbeelden van. Ook wordt Arjen Schep regelmatig gevraagd als expert zijn kennis te delen op dit thema door bijvoorbeeld de Raad voor de leefomgeving en de Raad voor het Openbaar Bestuur. Ditzelfde geldt voor de aanvragen voor informele gesprekken naar aanleiding van een onderzoeksrapport, zoals het rapport over de bekostiging van warmtenetten in de Drechtsteden. Tot slot kan het project 'woninggebonden financiering met baatbelasting' genoemd worden. Dit project leidt tot daadwerkelijke toepassing van onderzoek naar bekostiging van verduurzaming van woningen met een pilot in de gemeente Bergen (NH).

tarifiering rioolheffing gemeente Papendrecht, extern rapport in opdracht van Gemeentebelastingen en Basisinformatie Drechtsteden, Rotterdam: ESBL 2019.

³⁶ J.A. Monsma & A.P. Monsma, Rapportage onderzoek fiscaal-juridische advisering over energieproductie door waterschappen (bijlage bij Kamerstukken II 2018-2019, 35000-J, nr. 30), Rotterdam: ESBL 2019; J.A. Monsma, rapport Bekostiging centrale zuiveringsstap voor de verwijdering van gewasbeschermingsmiddelen, geschreven in opdracht van het Hoogheemraadschap van Delfland, Rotterdam: ESBL 2019.

³⁷ Kamerstukken II 2018-2019, 35000-J, nr. 30, p. 6-7. Het onderzoeksrapport is als bijlage bij dit kamerstuk gevoegd met bijlagennummer 868525.

2.2.2. Internationalisering

Ook internationaal deelt het ESBL zijn kennis over lokale belastingen graag, zodat ook binnen dit thema valorisatie plaatsvindt. Ook in het buitenland kan de kennis over lokale belastingen bijdragen aan de oplossing van maatschappelijke opgaven. De laatste jaren wordt 'property tax' steeds vaker als een middel voor 'Domestic Resource Mobilization' voor ontwikkelings- en transitielanden gezien (Wereldbank, Asian Development Bank, VNG international). VNG international (onderdeel van de Vereniging van Nederlandse gemeenten) heeft de laatste jaren haar activiteiten uitgebreid naar ondersteuning van ontwikkelings- en transitielanden op het terrein van hun lokale belastingen. Arjen Schep is door VNG international gevraagd om vanuit het ESBL vanaf september als expert en onderzoeker bij te dragen aan een onderzoeksproject in de Palestijnse Gebieden.³⁸ Dit project wordt gefinancierd door het Ministerie van Buitenlandse Zaken. In opdracht van de Prime Ministers Office van de Palestijnse Autoriteit is vanaf september in een viertal missies het project voorbereid. Vanaf 2019 zal in een 7-tal gemeenten op de Westelijke Jordaanoever pilots worden opgestart waarin deze gemeenten erop worden voorbereid om vanaf 2020 zelf property tax te kunnen heffen. Het doel van dit project is onder meer het bekostigen van elementaire voorzieningen zoals scholen en ziekenhuizen in de betreffende gemeenten. De resultaten van de pilots zullen worden uitgewerkt in te ontwikkelen *Road Map* op basis waarvan op termijn alle gemeenten in de Palestijnse Gebieden zelfstandig property tax kunnen gaan heffen. In dit kader gaf Arjen ook de workshop 'Decentralization of Property tax in Palestinian Territories', in de VNG international branch office, West Bank, Ramallah.

Foto: Aankondiging Property Tax in gemeente Ramallah op de West Bank

De internationale activiteiten zijn echter niet beperkt tot de Palestijnse gebieden: Arjen gaf in 2019 ook de lezing *Strategies for Property tax reform*, aan een Indonesische senaatsdelegatie die in Amsterdam op bezoek was. Op deze wijze is (het delen van) onze kennis over de Nederlandse lokale belastingen van directe maatschappelijke betekenis voor andere landen.

Tevens zijn een aantal internationale rechtsvergelijkende projecten in 2019 uitgemond in een publicatie. Diverse onderzoekers publiceerden in een Japans boek: Arjen Schep's hoofdstuk ging over gemeentelijke milieuheffingen in Nederland³⁹ en het hoofdstuk van Sigrid Hemels en Anneke Monsma handelde meer in zijn algemeenheid over Nederlandse aan woningen gerelateerde belastingen.⁴⁰ Ook publiceerden Arjen en Anneke met de vorige bijzonder

³⁸ Gemiddeld werkt Arjen Schep 1,5 dag per week aan dit project.

³⁹ A.W. Schep, *Municipal Environmental taxes in The Netherlands*, in K. Goto, Y. Shiba & M. Oosugi (Eds.), *Quality of life. Legal and tax systems to implement sustainable development goals (SDGS) in Japan and the Netherlands* (pp. 111-123), Shizuoka: ITSC 2019.

⁴⁰ S.J.C. Hemels & A.P. Monsma, *Housing taxation in the Netherlands*, in K. Goto, Y. Shiba & M. Oosugi (Eds.), *Quality of life. Legal and tax systems to implement sustainable development goals (SDGS) in Japan and the Netherlands* (pp. 63-85), Shizuoka: ITSC 2019.

hooglerare heffingen lokale overheden een rechtsvergelijking tussen Nederland en België.⁴¹ Het rechtsvergelijkende onderzoek levert enerzijds meer kennis over de grondslagen van het eigen stelsel op. Anderzijds levert de kennisuitwisseling voor beide partijen mogelijk nieuwe wetenschappelijke inzichten, ideeën en toepassingsmogelijkheden op.

2.3 Fiscale autonomie en kunst, cultuur, goede doelen en sport

Met het thema Fiscale autonomie en haar grenzen in relatie tot kunst, cultuur en goede doelen, daaronder begrepen het mecenaat, wordt binnen het onderzoeksprogramma onderzoek gedaan dat uniek is in Nederland. Dit thema is niet alleen wetenschappelijk relevant, maar staat ook maatschappelijk zeer in de belangstelling. Binnen dit thema is valorisatie, in het bijzonder publiekscommunicatie, communicatie met de culturele sector en met de overheid van groot belang. De onderzoekers binnen dit thema werken dan ook regelmatig mee aan perspublicaties, bijeenkomsten van de culturele sector en overheidsoverleggen. Nauw verwant aan de fiscale problematiek van artiesten, is die van sporters. Ook daar wordt binnen dit thema aandacht aan besteed.

Ook wordt in dit thema veel samengewerkt met onderzoekers uit andere disciplines, van andere universiteiten en uit andere landen. Sigrid Hemels, Renate Buijze, Dick Molenaar, Najat Idrissi en Mitra Tydeman doen onderzoek in dit deelthema. Hoogleraar Sigrid Hemels wordt zowel in binnen- als buitenland als een expert op dit thema gezien. Gastonderzoekers Dick Molenaar (All Arts Belastingadviseurs) en Renate Buijze (Disbursement & Operations manager bij het Erasmus Trustfonds) zijn beide aan de Erasmus Universiteit gepromoveerd en hebben hun sporen op dit onderzoeksthema ruimschoots verdiend. Najat Idrissi en Mitra Tydeman doen als buitenpromovendi onderzoek binnen dit thema.

2.3.1 Privaat mecenaat

De relevantie van fiscaal onderzoek naar filantropie bleek ook weer uit het rapport van de uit 6 internationale wetenschappers en een expert op het gebied van cultuurmanagement bestaande jury van de PhD Award for Cultural Management (Fonds voor Cultuurmanagement, Universiteit Antwerpen). Hierin stond over het uit 2017 daterende proefschrift van Renate Buijze, *Philanthropy for the Arts in the Era of Globalisation*: "This study addresses a topic that is highly relevant to cultural organisations and governments, namely the tax aspects of donations to cultural and arts institutions." Ook over Renate's onderzoek was de jury heel positief: "Buijze has applied a sophisticated research methodology based on various approaches, including experiments. (...) Furthermore, Buijze has succeeded in presenting an original and technical topic in an excellent way. This study is likely to become a valuable resource in the arts and cultural sector, both because of the relevance of the topic and the excellence of the research."

⁴¹ M.J.M. de Jonckheere, A.W. Schep & A.P. Monsma, 'Open versus Closed Competence to Tax: A Comparative Legal Study of Municipal Taxes in Belgium and the Netherlands', *Intertax* 2019/5, p. 468-489.

Sigrid Hemels schreef in een Japans boek met Yuka Shiba over mecenaat⁴² en in het in Denemarken uitgegeven boek *Fair Taxation and Corporate Social Responsibility* verscheen haar bijdrage over fiscale faciliteiten voor goede doelen in de Europese Unie.⁴³

Sigrid sprak in 2019 ook weer regelmatig over dit onderwerp in binnen- en buitenland. Zo sprak ze in april op de Universiteit van Pescara (Italië) tijdens de conferentie *Public finance and taxation for cultural heritage. The international scenario, European policies and national experiences* over internationale belastingverdragen en cultureel erfgoed. Op haar

suggestie was ook Anna Mignosa (Erasmus School of History, Culture and Communication en Universiteit van Catania) uitgenodigd om tijdens dit congres te spreken. Dit congres maakte deel uit van een door de Italiaanse staat in het PRIN-programma (Progetti di Ricerca di Interesse Nazionale) gefinancierd onderzoek over cultureel erfgoed en fiscaliteit.

Tevens was Sigrid de moderator van het panel *International and European profiles* tijdens het voorafgaand aan het congres georganiseerde seminar voor jonge onderzoekers. In februari sprak ze in Brussel over goede doelen in fiscaal Europeesrechtelijk perspectief tijdens de *Workshop on the Research Handbook on EU Tax Law*. Tijdens het door de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) georganiseerde conferentie over de *WRR-Verkenning Filantropie op de grens van overheid en markt* in het Vredespaleis in Den Haag zat Sigrid in het panel *Fiscale stimulering van filantropie: wenselijk of kan het ook anders?*⁴⁴ Tevens nam ze

deel aan de discussiebijeenkomst *Kunstmarkt onder druk* van de KNAW en de Boekmanstichting. Ook sprak ze op de Universiteit van Amsterdam tijdens het ACTL Seminar *Peter Sloterdijk and others on voluntary taxation in a globalized world* over vrijwillige belastingheffing versus filantropie. Het FD publiceerde een verslag van dit seminar.⁴⁵ Ook nam ze actief deel aan de 19. Hamburger Tage des Stiftungs- und Non-Profit-Rechts, een groot Duitstalig congres georganiseerd door het Institut für Stiftungsrecht und das Recht der

⁴² Hemels, S.J.C. & Shiba, Y. (2019). Quality of life and tax legislation as an instrument for cultural policy goals, taking private patronage as an example. In Y. Shiba, M. Oosugi & K. Goto (Eds.), *Quality of life. Legal and tax systems to implement sustainable development goals (SDGs) in Japan and the Netherlands* (pp. 24-36). Shizuoka: ITSC.

⁴³ Hemels, S.J.C. (2019). Tax Incentives for Charities in the European Union: Integration or Segregation? In K.K. Egholm Elgaard, R.K. Feldthusen, A. Hilling & M. Kukkonen (Eds.), *Fair Taxation and Corporate Social Responsibility* (pp. 81-102). Copenhagen: Ex Tuto.

⁴⁴ <https://www.wrr.nl/onderwerpen/filantropie/nieuws/2019/03/07/grote-opkomst-wrrconferentie-filantropie>.

⁴⁵ <https://fd.nl/economie-politiek/129411/belasting-is-diefstal-of-toch-niet>.

Non-Profit-Organisationen van de Bucerius Law School. Sigrid werd ook weer diverse malen door de media benaderd over goede doelen.⁴⁶

Buitenpromovenda Mitra Tydeman doet promotieonderzoek naar de fiscale behandeling van religie, spiritualiteit en levensbeschouwing. In het afgelopen decennium is er in Nederland een toename in de fiscale rechtspraak over uiteenlopende religieuze en levensbeschouwelijke instellingen. Het gaat dan veelal om het verkrijgen of behouden van de ANBI-status met de bijbehorende fiscale faciliteiten. Mitra onderzoekt of er een verschil bestaat in de fiscale behandeling van instellingen van religieuze, spirituele en levensbeschouwelijke aard ten opzichte van elkaar en ten opzichte van andere anbi's en indien dat het geval is, of er een rechtvaardiging daarvoor bestaat. Sigrid Hemels en Dick Molenaar zijn haar promotoren.

Ook Najat Idrissi doet binnen dit thema promotieonderzoek en wel naar btw en goede doelen. Haar onderzoek gaat over de vraag of de huidige behandeling van goede doelen in de btw effectief en efficiënt is, of dat er andere mogelijkheden effectiever en efficiënter zijn. Hierbij wordt onder andere rekening gehouden met de autonomie van de Nederlandse wetgever. Haar promotoren zijn Sigrid Hemels en René van der Paardt (ESE).

De onderzoekers onderhouden diverse contacten met andere onderzoeksgroepen en de praktijk van goede doelen en culturele instellingen.

Zo is Sigrid Hemels lid van het aan de Cultuur Index Nederland verbonden platform voor cultuurstatistiek, een initiatief van de Boekmanstichting en het Sociaal en Cultureel Planbureau.⁴⁷ Daarnaast was ze lid van de door de Universiteit Utrecht ingestelde benoemingsadviescommissie voor de bijzondere leerstoel *Mecenaatstudies op het gebied van kunst en cultuur* (faculteit Geesteswetenschappen) en is ze lid van de wetenschappelijke

begeleidingscommissie van het onderzoek *Geven in Nederland* van het Centrum voor Filantropische Studies van de Vrije Universiteit Amsterdam. Renate Buijze en Sigrid Hemels zijn beide lid van de fiscaal-juridische denktank van Museum Boijmans van Beuningen, het Boijmans Genootschap.⁴⁸ Renate Buijze is lid van de Advisory Committee van de European Foundation Centre en Transnational Giving Europe op het gebied van grensoverschrijdende filantropie.

2.3.2 Bedrijfsmecenaat

Waar de focus de afgelopen jaren lag op filantropie van individuen, komt ook bedrijfsfilantropie steeds nadrukkelijker in beeld. Deze maatschappelijke ontwikkeling, vertaalt zich ook in het onderzoeksprogramma. Renate Buijze schreef met Lonneke Roza (RSM) een onderzoeksvorstel voor een promotie-onderzoek naar de invloed van de institutionele context, waaronder wet- en regelgeving, op bedrijfsfilantropie. In 2019 vonden zij het Erasmus Initiative Dynamics of Inclusive Prosperity en bedrijfssponsors bereid om de aanstelling van een promovendus mede te financieren. Met deze toezeggingen kan in 2020 aan de RSM een promovendus worden aangesteld. Ook Mitra Tydeman hield zich met dit onderwerp bezig. Zij schreef samen met twee onderzoekers van Tilburg University een wetenschappelijk artikel over het steeds belangrijker wordende fenomeen 'social enterprises'.⁴⁹ Dit artikel is niet alleen voor de wetenschap, maar ook voor de praktijk van belang en is in de goede doelen sector breed

⁴⁶ Zie bijvoorbeeld de quotes in N. Sterkenburg 'Aanzienlijk deel ANBI's heeft financiële verantwoording niet op orde'. Follow the Money <https://www.ftm.nl/artikelen/aanzienlijk-deel-anbis-heeft-financiele-verantwoording-niet-op-orde?share=1>.

⁴⁷ <http://www.boekman.nl/cultuurindex>.

⁴⁸ <http://www.boijmans.nl/nl/636/boijmans-genootschap#HkrwWD3YufUO7vG5.97>.

⁴⁹ Anthoni, P.A., Bakel, M.M.F.J. Van & Tydeman, M. (2019). De social enterprise als ANBI? Weekblad Fiscaal Recht, 2019 (178).

gedeeld. Zeker voor het bedrijfsmecenaat is impact een belangrijk thema. Sigrid Hemels schreef voor een boek over dit onderwerp een hoofdstuk over impact investing door ANBI's.⁵⁰ Ze maakt eveneens deel uit van een door SBF opgezette Werkgroep Impact Investing en ANBI die in 2019 een voorstel voor een beleidsbesluit over impact investing in relatie tot de ANBI-status heeft gedaan aan het ministerie van Financiën.

2.3.3 Sporters en artiesten

Dick Molenaar doet met name onderzoek naar de belastingheffing van artiesten, sporters, kunst, cultuur, sport en media. Hij wordt zowel nationaal als internationaal als dé deskundige op dit gebied gezien, zowel in de wetenschappelijke wereld, als in de praktijk. Hij weet zijn wetenschappelijke werk ook toegankelijk te maken voor de praktijk. Zo schreef hij als lid van de International Association of Entertainment Lawyers het hoofdstuk *Transparency and Taxation* for het boek *Keeping it Honest: Transparency and legal issues in the entertainment industry*, waarover hij vervolgens een presentatie gaf op de grote muziekbeurs MIDEM in Cannes. Daarnaast gaf hij presentaties op Eurosonic Noorderslag in Groningen, de International Live Music Conference resp. European Club Association in Londen en Behind The Stage Capacity Building in Porto. Hij startte nieuwe onderzoeken op terreinen op het terrein van sport. Zo schreef hij een internationaal en nationaal wetenschappelijk artikel over eSports,⁵¹ schreef hij een nationaalwetenschappelijk artikel over imago-rechten voor voetballers als Ronaldo⁵² en een internationale vakpublicatie over het verhuren van voetballers.⁵³ Hij werkt op het gebied van sportrecht in de Erasmus

School of Law ook samen met Guido Hahn. In Nederland trad Dick Molenaar toe tot de Vereniging voor Sport & Recht. Hij werd toegelaten tot de Amerikaanse eSports Bar Association, waarin juristen op het terrein van het sterk opkomende eSports verenigd zijn.

⁵⁰ Hemels, S.J.C. (2019). Impact investing door ANBI's. Een fiscale blik over de grens. In R. Hulstein (Ed.), *Impact* (pp. 84-90). Bussum: Providence Capital.

⁵¹ Molenaar, D. (2019). The Emergence of Esports. *Bulletin for International Taxation*, 2019 (February), 106-111 en Molenaar, D. & Overbeek, S. van (2019). Esports en belastingen. *Weekblad Fiscaal Recht*, 2019 (14), 75-81.

⁵² Molenaar, D. (2019). Ronaldo, voetbal en belastingontduiking. *Weekblad Fiscaal Recht*, 2019 (29), 174-179.

⁵³ Molenaar, D. (2019). Dutch Football player in India. *Global Sports Law and Taxation Reports*, 2019 (7), 35-36.

3 De mensen

Aan het onderzoeksprogramma Fiscale autonomie en haar grenzen nemen per 31 december 2019 14 onderzoekers deel die als werknemer met een onderzoeksaanstelling verbonden zijn aan de sectie Belastingrecht (gemiddeld over het jaar 4,36 onderzoeksfte). Deze getallen geven echter een onvolledig beeld van de omvang en de vitaliteit van het onderzoeksprogramma. Naast de onderzoekers met een onderzoeksaanstelling is in het programma ook een belangrijke rol weggelegd voor niet door de faculteit gefinancierd onderzoek.

Bijzonder hoogleraren, buitenpromovendi, wetenschappelijk docenten, gastonderzoekers en (gast)docenten met alleen een onderwijsaanstelling nemen eveneens deel aan het onderzoeksprogramma en leveren daar een belangrijke bijdrage aan. Bovendien doen ook fiscaal onderzoekers met een aanstelling bij de ESE mee aan het onderzoeksprogramma. In totaal verrichtten in 2019 bijna 50 personen op enig moment activiteiten binnen het onderzoeksprogramma. Binnen meestal kleine aanstellingen, of zelfs zonder dat sprake is van formele onderzoekstaken, wordt met veel enthousiasme aan het onderzoek gewerkt, vaak ook samen met andere onderzoekers uit of van buiten het programma.

3.1 Deelnemers vanuit de sectie Belastingrecht en FEI (ESE)

De volgende personen zijn ultimo 2019 verbonden aan het onderzoeksprogramma met het navolgend aantal onderzoeksfte's. Het aantal fte's is gebaseerd op de berekening voor de procedure Sanderskwalificatie voor het jaar 2017. Hierdoor hebben fulltime onderzoekers geen 1,0 onderzoeksfte in het onderstaande overzicht. Bij indiensttreding gedurende het jaar is het aantal fte berekend op een gemiddelde inzet over het hele jaar:

• mr. A.J.M Arends	p.m.	Onderwijsaanstelling
• N.P. Arzini LL.M.	p.m.	Onderwijsaanstelling
• W. Boei LL.M	p.m.	Onderwijsaanstelling
• prof. dr. G.J.M.E. de Bont	0,08	
• mr. dr. E. Boomsluiters	0,40	
• dr. R. Buijze	p.m.	Gastonderzoeker
• S. Chen LL.M	p.m.	Buitenpromovenda
• U. Dorlig LL.M.	p.m.	Buitenpromovenda
• I. van den Eijnde LL.M.	p.m.	Onderwijsaanstelling
• drs. H. Essaghir	p.m.	Buitenpromovenda
• prof. dr. M.W.C. Feteris	p.m.	Onbezoldigde aanstelling
• M.D.C. Gomes Vale Viga MSc	p.m.	Buitenpromobvendus/ESE
• mr. W.S. Gonzalez-Fung	p.m.	Buitenpromovenda, gefinancierd door FREUR

• prof. mr. dr. A.C.G.A.C. de Graaf	0,16	Plus 0,2 gefinancierd door FREUR/Ministerie van Financiën
• mr. drs. J. Gruson	p.m.	Buitenpromovendus/ESE
• prof. dr. S.J.C. Hemels	0,16	
• mr. C. Hofman	p.m.	Onderwijsaanstelling
• drs. P.W.H. Hoogstraten	p.m.	Onderwijsaanstelling
• L.C. van Hulten MSc	p.m.	ESE
• N. Idrissi LL.M.	p.m.	Buitenpromovenda
• A. Janssen LL.M.	p.m.	Buitenpromovenda
• prof. dr. P. Kavelaars	p.m.	ESE
• prof. dr. H.A. Kogels	p.m.	Emeritus
• prof. dr. Q.W.J.C.H. Kok	0,08	
• mr. J.I.W. Lock	p.m.	Buitenpromovendus
• mr. F.J.H.L. Makkinga	p.m.	Onderwijsaanstelling
• prof. mr. dr. M.M.W.D. Merckx	0,16	Gefinancierd door EFS
• mr. E.W.L. Metzemaekers	p.m.	Onderwijsaanstelling
• dr. D. Molenaar	p.m.	Gastonderzoeker
• mr. A.P. Monsma	0,54	Gefinancierd door Stichting Christiaanse/ESBL
• prof. mr. J.A. Monsma	p.m.	0,2 Gefinancierd door Stichting Christiaanse
• S. Murillo Lopez LL.M.	p.m.	Buitenpromovenda gefinancierd door FREUR
• mr. L.E.C. Neve	p.m.	Buitenpromovendus
• mr. J. van Poppel	p.m.	Onderwijsaanstelling
• drs. M.T.E. Robben	p.m.	ESE
• mr. dr. E. Ros	0,36	
• mr. dr. A.W. Schep	0,90	Gefinancierd door Stichting Christiaanse/ESBL
• M.L. Schippers LL.M.	0,37	Gefinancierd door FREUR/EY
• mr. M. Snippe RA	p.m.	Buitenpromovendus
• mr. dr. R. Snoeij	0,08	
• prof. dr. J.C.M. van Sonderen	0,08	
• A. Tanouti LL.M.	p.m.	Buitenpromovendus
• L.C.J. Theuns LL.M.	p.m.	Onderwijsaanstelling
• mr. K. Verburg	p.m.	Buitenpromovendus
• J. Wang LL.M.	0,75	<i>China Scholarship Council (CSC) Scholarship</i> (Erasmus China Law Centre/EGSL)
• mr. M.D. van Werkhoven	p.m.	
• prof. mr. dr. M.F. de Wilde	0,24	
• prof. mr. W. de Wit	p.m.	0,2 gefinancierd door FREUR/EY

3.2 Buitenpromovendi

Aan het onderzoeksprogramma zijn ultimo 2019 20 buitenpromovendi verbonden. Zij doen hun onderzoek op onbetaalde basis naast een meestal volledige baan in de fiscale praktijk. Als gevolg hiervan hebben zij uiteraard meer tijd nodig voor hun onderzoek dan aio's die door de universiteit worden betaald om zich fulltime met hun promotie-onderzoek bezig te houden.

Promovendus	Jaar aanvang	Promotor(en)	Co-promotor
mr. N. Idrissi	2012	prof. dr. S.J.C. Hemels prof. dr. R.N.G. van der Paardt	
mr. W.S. Gonzalez-Fung	2013	prof. mr. dr. A.C.G.A.C. de Graaf prof. mr. dr. M.F. de Wilde	
S. Murillo Lopez LL.M.	2013	prof. mr. dr. A.C.G.A.C. de Graaf prof. mr. dr. M.F. de Wilde	
mr. L.E.C. Neve	2013	prof. mr. dr. A.C.G.A.C. de Graaf prof. mr. dr. R.J.G.M. Widdershoven	
mr. A.A.C. Bruijns	2014	prof. dr. G.J.M.E. de Bont	
A. Tanouti LL.M.	2014	prof. mr. dr. W. de Wit	
mr. M. Tydeman-Yousef	2014	prof. dr. S.J.C. Hemels	dr. D. Molenaar
drs H. Essaghir	2015	prof. dr. Q.W.J.C.H. Kok	
mr. K. Verburg	2015	prof. dr. M. Merkx prof. dr. R.G.N. van der Paardt	
mr. C. Hofman	2016	prof. dr. G.J.M.E. de Bont prof. dr. P.A.M. Mevis	
S. Chen LL.M.	2017	prof. dr. Q.W.J.C.H. Kok prof. mr. dr. M.F. de Wilde	
Dr. O. Shmatko	2018	prof. mr. dr. A.C.G.A.C. de Graaf	
mr.T. El Ouardi	2018	prof. mr. dr. A.C.G.A.C. de Graaf prof. mr. F.P.G. Pötgens	
mr. drs. J. Gruson	2018	prof. M.M.W.D. Merkx Prof. mr. dr. W. de Wit	
L.C. van Hulten MSc	2018	prof. dr. P. Kavelaars prof. mr. dr. M.F. de Wilde	
A. Janssen LL.M	2019	prof. dr. M.M.W.D. Merkx prof. dr. ir. R. Arendsen	
I. van den Eijnde LL.M	2019	prof. dr. W. de Wit prof. dr. M.M.W.D. Merkx	
mr. K. Verburg	2019	prof. dr. M.M.W.D. Merkx prof. dr. R.G.N. van der Paardt	
M.D.C. Gomes Vale Viga MSc	2019	prof. dr. M.M.W.D. Merkx prof. dr. P. Kavelaars	
N.P. Arzini LL.M	2019	Prof. dr. M.M.W.D. Merkx Prof. dr. R.N.G. van der Paardt	

3.3 Promotieonderzoeken in uitvoering

In 2019 werden 26 promovendi door een promotor uit het onderzoeksprogramma begeleid. Niet al deze promotie-onderzoeken vinden op de Erasmus School of Law plaats. Onderstaand een overzicht van alle promotieonderzoeken in uitvoering per 31 december 2019:

Promovendus		Prom./coprom
N. P. Arzini LL.M.	Aftrek van btw bij onroerend goed transacties	Prof. dr. M.M.W.D. Merx Prof. dr. R.N.G. van der Paardt
mr. A.A.C. Bruijns	Grenzen aan de rechtsstrijd	prof. dr. G.J.M.E. de Bont
S. Chen LL.M.	Fiscale optimalisering van het CCCTB-richtlijnvoorstel	prof. dr. Q.W.J.C.H. Kok prof. mr. dr. M.F. de Wilde
U. Dorlig LL.M.	Influence of international tax policies developed by international organisations on the tax autonomy of the former communist countries	prof. mr. dr. A.C.G.A.C. de Graaf prof. mr. dr. M.F. de Wilde
L. Dura Garcia LL.M.	Limits to force of attraction of Article 17 (promotietraject Universitat de Valencia)	Dr. J. Landete Casas Dr. D. Molenaar
drs. H. Essaghir	Taxation in the Context of Business Models Emerging from Digitalization – Creating Value in a Digital Era	prof. dr. Q.W.J.C.H. Kok
mr.T. El Ouardi	Werknemersparticipaties in (inter)nationaal verband	prof. mr. dr. A.C.G.A.C. de Graaf prof. mr. F.P.G. Pötgens
I. van den Eijnde LL.M.	How to tax a lifestyle	Prof. dr. W. de Wit prof. dr. M.M.W.D. Merx
M.D.C. Gomes Vale Viga MSc	Verzekeringen, btw en assurantiebelasting	prof. dr. M.M.W.D. Merx prof. dr. P. Kavelaars
mr. W.S. Gonzalez-Fung	International Policy and Fiscal Autonomy	prof. mr. dr. A.C.G.A.C. de Graaf prof. mr. dr. M.F. de Wilde
mr. drs. J. Gruson	soft law en btw	prof. dr. M.M.W.D. Merx prof. mr. dr. W. de Wit
mr. C. Hofman	De juridische houdbaarheid van het sanctiearsenaal ten aanzien van fiscale fraude. Een onderzoek naar naar (ongeoorloofde) samenloop van fiscale sancties onderling.	prof. dr. G.J.M.E. de Bont prof. dr. P.A.M. Mevis

L.C. van Hulten MSc	Treaty application for groups of companies	prof. dr. P. Kavelaars prof. mr. dr. M.F. de Wilde
mr. N. Idrissi	BTW en goede doelen	prof. dr. S.J.C. Hemels prof. dr. R.N.G. van der Paardt
A. Janssen LL.M	Effectieve handhaving van de btw-wetgeving bij e-commerce	prof. dr. M.M.W.D. Merckx prof. dr. ir. R. Arendsen
mr. J.I.W. Lock	Heffing van btw bij e-commerce via platforms (promotietraject Universiteit Leiden)	prof. dr. ir. R. Arendsen prof. dr. M.M.W.D. Merckx
A. Mucciariello	Taxes as instrument to protect cultural heritage (promotietraject University of Salerno/Universiteit Antwerpen)	prof. dr. P. Pistone prof. dr. B. Peeters prof. dr. S.J.C. Hemels
S. Murillo Lopez LL.M.	Impact of international Policy on Tax Autonomy of Developing Countries	prof. mr. dr. A.C.G.A.C. de Graaf prof. mr. dr. M.F. de Wilde
mr. L.E.C. Neve	Protection of taxpayers' rights under Exchange of Information for Tax Purposes; A multilevel assessment of the exercise of public authority under the Rule of Law	prof. mr. dr. A.C.G.A.C. de Graaf prof. mr. R.J.G.M. Widdershoven
M.L. Schippers LL.M.	Douanewaarde in een globaliserende wereld	prof. mr. dr. W. de Wit prof. dr. M.M.W.D. Merckx
C. Schwartz LL.M	International taxation of income from employment (promotietraject Lund University)	dr. A. Hilling prof. dr. S.J.C. Hemels
Dr. O. Shmatko	Risk assessment for transfer pricing purposes	prof. mr. dr. A.C.G.A.C. de Graaf
A. Tanouti LL.M.	De samenloop van het douanerecht met de btw en de accijns bij in- en uitvoer	prof. mr. dr. W. de Wit
mr. M. Tydeman-Yousef	Fiscale aspecten van religie en levensbeschouwing, een nationaal en rechtsvergelijkend onderzoek	prof. dr. S.J.C. Hemels dr. D. Molenaar
mr. K. Verburg	Misbruik van recht, schijnhandeling en fiscaalrechtelijke (her)kwalificatie in de indirecte belastingen	prof. dr. M.M.W.D. Merckx prof. dr. R.G.N. van der Paardt
J. Wang LL.M.	Haalbaarheid van winstbelastinghervorming in China in de vorm van een formulary systeem dat winst aan landen toebedeelt aan de hand van omzetverhoudingen	prof. mr. dr. A.C.G.A.C. de Graaf prof. mr. dr. M.F. de Wilde

4 Georganiseerde seminars en bijeenkomsten

Binnen het onderzoeksprogramma zijn in 2019 diverse seminars georganiseerd onder de vlag van EFS, Erasmus University Rotterdam. Tevens zijn er een aantal onderzoeksbijeenkomsten georganiseerd. Deze vonden direct na afloop van sectievergaderingen plaats. Dit leidde tot een grote opkomst bij deze bijeenkomsten. De bijeenkomsten die het ESBL in 2019 heeft georganiseerd, zijn in paragraaf 2.2 besproken.

4.1 Seminars en andere activiteiten in het kader van EFS

EFS, Erasmus University Rotterdam (EFS)⁵⁴ is een samenwerkingsverband van de sectie belastingrecht van de ESL en het aan de Erasmus School of Economics (ESE) verbonden Fiscaal Economisch Instituut BV (FEI). EFS is al ruim 25 jaar een toonaangevend onderwijs- en onderzoeksinstituut op het gebied van de internationale en Europese fiscaliteit, met een bijzondere focus op de Europese en internationale aspecten van de btw, het douanerecht en de inkomsten-, dividend- en vennootschapsbelasting. Meerdere leden van het onderzoeksprogramma vervullen een rol als bestuurslid, coördinator en/of docent in een of meerdere programma's van EFS.

In 2019 heeft EFS drie post-masteropleidingen verzorgd.⁵⁵ Sommige van de verhandelingen die de deelnemers voor deze post masters moesten schrijven, zijn omgewerkt tot een artikel.⁵⁶ Tevens organiseerde EFS in 2019 twee rondetafelbijeenkomsten met deelnemers vanuit de Belastingdienst, het Ministerie van Financiën, de adviespraktijk, het bedrijfsleven en de wetenschap. Op hoog academisch niveau wordt een onderwerp vanuit verschillende invalshoeken benaderd. De actuele ontwikkelingen van Global Mobility en de impact daarvan op

de fiscale behandeling van werknemers werd in de eerste bijeenkomst onder voorzitterschap van Peter Kavelaars besproken. De tweede editie vond plaats onder dagvoorzitterschap van Guido de Bont en stond in het teken van formeel belastingrecht in internationaal en Europees fiscaal perspectief. Ook vond in 2019 wederom een editie van het internationale *Top-Level Seminar EU VAT: Recent Developments and Outlook* plaats.⁵⁷ Tijdens deze bijeenkomst trad naast Madeleine Merckx en Walter de Wit een groot aantal internationaal vermaarde sprekers op: Marie Lamensch (Institute for European Studies, Vrije Universiteit Brussel, KU Leuven en UCLouvain, België), Andrea Parolini (Universita Cattolica of Piacenza en Maisto e Associati, Italië),

Ronny Langer (Küffner Maunz Langer Zugmaier, Duitsland), Herman van Kesteren (Tilburg University en PwC) en Dennis Ramsdahl Jensen (Aarhus University, School of Business and Social Sciences, Denemarken).

⁵⁴ EFS staat voor European Fiscal Studies. Meer informatie kan worden gevonden op de website van EFS, Erasmus University Rotterdam: <http://www.europesefiscalestudies.nl/>

⁵⁵ De Post-Master Internationaal en Europees Belastingrecht, de Post-Master Indirecte Belastingen en de Engelstalige Post-Master Customs Law.

⁵⁶ Bijvoorbeeld: C. Presilli, De gevolgen van de nieuwe MAP-tiebreaker voor grensoverschrijdende omzettingen, *WFR* 2019/16.

⁵⁷ Voor meer informatie wordt verwezen naar: <https://www.europesefiscalestudies.nl/top-level-seminars/seminar-eu-vat-recent-developments-and-outlook/>

**EFS Conference
'50 Years of the EU Customs Union and EU
VAT System: Developments, Challenges and
Alternatives'**

Thursday, 14 February 2019 | 13.30 – 18.30 | Erasmus
University Rotterdam

FULLY BOOKED

We regret to advise you that this conference is now fully booked.

EFS stimuleert ook onderzoek, de wetenschappelijk discussie daarover en de verspreiding van de resultaten daarvan door vrij toegankelijke conferenties te organiseren. Deze conferenties zijn toonaangevend binnen Nederland, maar weten ook buitenlandse deelnemers aan te trekken.⁵⁸ Op 14 februari vond de conferentie '50 Years of the EU Customs Union and EU VAT System: Developments, Challenges and Alternatives' plaats onder leiding van dagvoorzitter Madeleine Merckx. De belangstelling voor deze conferentie was overweldigend. Twee weken voor de conferentie was deze met 240 inschrijvingen volledig volgeboekt. Het overkoepelende thema was de viering van 50 jaar btw en douane-unie. Hierin werd uitgebreid aandacht besteed aan de vraagstukken en mogelijkheden die de toekomst zal bieden. Sprekers waren Walter de Wit,

Geraldo Vidigal (UvA), Eduardo Traversa (Université catholique de Louvain), Brigitte Bijl (Ministerie van Financiën) en Sascha Jafari (summitto). Masterstudenten Indirecte Belastingen Bram Middelburg, Thomas Potma en Lennart van Verseveld hebben een verslag van dit seminar gemaakt dat is gepubliceerd in het Weekblad Fiscaal Recht en EC Tax Review.⁵⁹ Door dergelijke verslagen kunnen ook geïnteresseerden die niet in Rotterdam aanwezig konden zijn, kennismaken van hetgeen is besproken. Deze verslagen worden dan ook zeer gewaardeerd.

Op 4 juli vond het Jean Monnet Symposium plaats over 'Het Caribisch deel van het Koninkrijk: relaties met de EU, met Europees Nederland en overheidsfinanciën'.

Tijdens dit symposium dat plaatsvond onder dagvoorzitterschap van Peter Kavelaars (ESE), heeft Ernst Hirsch Ballin (Tilburg University/UvA) de hoofdlesing 'Ruimte voor variëteit: de Europese Unie en de Caribische delen van het Koninkrijk der Nederlanden' verzorgd. Zijn lezing werd gevolgd door de inleiding 'It's a Kingdom Affair' van Jorien Wuite (Former Minister Plenipotentiary Sint Maarten). Het tweede deel van het symposium stond, met de inleidingen 'Overheidsfinanciën in het Caribisch deel van het Koninkrijk' door

⁵⁸ Klik [hier](#) voor meer informatie over de conferenties van EFS.

⁵⁹ D.B. Middelburg, T.J. Potma en J.L. van Verseveld, 50 Years of the EU Customs Union and EU VAT System: Developments, Challenges and Alternatives, *WFR* 2019/83, p. 501-507 en Bram Middelburg, Thomas Potma, Lennart van Verseveld, 'Report of the EFS Seminar '50 Years of the EU Customs Union and EU VAT System: Developments, Challenges and Alternatives' Held on 14 February 2019, at the Erasmus University Rotterdam', *EC Tax Review*, Volume 28, Issue 4, p. 211-216.

Ersilia de Lannooy (Centrale Bank van Curaçao en Sint Maarten) en 'Overheidsfinanciën: continuïteit en houdbaarheid' door José Jardim (Bank van Curaçao), in het teken van de overheidsfinanciën van Curaçao.

Op 10 oktober organiseerde EFS de conferentie 'Jongleren met bronbelastingen in de strijd tegen belastingontwijking', waarin het wetsvoorstel Wet op de Bronbelasting 2021 van nadere uitwerking werd voorzien. Sprekers waren Arnaud de Graaf, Jan Vleggeert (Universiteit Leiden) en Suniel Panchar (KDPS). Moderator was Peter Kavelaars.

4.2 Onderzoeksbijeenkomst sectie

Op 4 juni 2019 is na afloop van een sectievergadering een onderzoeksbijeenkomst georganiseerd. Martijn Schippers heeft gesproken over zijn onderzoek over internationale handel en douanerecht. Hij plaatste het onderwerp in een brede contexten besprak verschillende vraagstukken. Zijn presentatie werd gevolgd door een geanimeerde discussie. Vervolgens hebben Walter de Wit en Esther Bakker een korte toelichting gegeven over hun onderzoek naar self-assessment (zie paragraaf 2.1.3).

5 Kennismaking van studenten met het onderzoek

De meeste onderzoekers die verbonden zijn aan het onderzoeksprogramma, geven ook onderwijs in de bachelor- en/of masteropleiding Fiscaal Recht. Het onderzoeksprogramma vindt het belangrijk dat onze studenten in aanraking komen met het binnen het programma verrichte onderzoek. Dit wordt op een aantal wijzen bewerkstelligd.

5.1 Inbedding onderzoek in het onderwijs

In de meeste vakken komt het in het programma verrichte onderzoek terug. Zo komt het binnen het sub-thema Doorwerking Unierecht en internationaal (belasting)recht verrichte onderzoek terug in de bachelorvakken Vennootschapsbelasting, Omzetbelasting en Internationaal en Europees belastingrecht, in de mastervariant indirecte belastingen en in de mastervakken van de directe belastingen mastervariant Verdieping vennootschapsbelasting, Verdieping internationaal belastingrecht, Verdieping Europees belastingrecht, Fiscaal confrontatievak en in de Capita Selecta Van eenmanszaak tot internationaal concern. Het thema rechtsbescherming is ingebed in het bachelorvak Formeel belastingrecht en in de directe belastingenmaster in de Capita Selecta Formeel belastingrecht. Het onderzoek binnen het thema Lokale belastingheffing in de 21e eeuw komt terug in het bachelorvak van Ferry Makkinga Heffingen lokale overheden. De onderzoekslijn Fiscale autonomie en kunst, cultuur en goede doelen komt terug in het bachelorvak Openbare financiën en het mastervak Schenk-, Erf-, Overdrachtsbelasting en Estate planning. Bovendien gaf Dick Molenaar in het kader van de samenwerking op het gebied van sportrecht met Guido Hahn een gastcollege tijdens de minor Sportrecht.

In het Fiscaal confrontatievak komt van alle deelthema's onderzoek aan de orde. Bovendien maken studenten in dit vak ook kennis met het onderzoek van onderzoekers uit andere ESL-onderzoeksprogramma's. Dit vak laat studenten kennis maken met wat (fiscale) wetenschapsbeoefening eigenlijk betekent. Sigrid Hemels en Wibren van de Burg (onderzoeksprogramma *Rethinking the Rule of Law*) zijn de voor dit vak verantwoordelijke hoogleraren, Erik Ros coördineert het vak en levert

hier samen met Anna Gunn een belangrijke bijdrage aan. Studenten krijgen inzicht in wetenschappelijke onderzoeksmethoden en dilemma's. Wetenschappers (gepromoveerden en promovendi van binnen en buiten de ESL) vertellen in het vak over hun onderzoek en de dilemma's waar ze mee te maken krijgen. Menno van Werkhoven gaf met Bas Jansen van de TU Delft een gastcollege over de IT-uitdagingen van de hedendaagse fiscalist, zijn onderzoeksonderwerp. Vanwege het toenemende belang van tax technology heeft hij ook gastcollege gegeven in het Bachelor 2 vak Fiscaal Comptabele toepassingen. Arjen Schep gaf in het Fiscaal Confrontatievak college over het doen van

onderzoek in opdracht: hoe zorg je ervoor dat je wetenschappelijk en onafhankelijk blijft. Onno Ydema ging in op het thema historisch onderzoek over belastingen. Karin van Wingerde (onderzoeksprogramma *Monitoring Safety and Security*) sprak over het onderzoeksgebied van de criminologie en belastingen en Sjaak Jansen sprak over het thema fiscaliteit en de Raad van State. In het kader van het Fiscaal confrontatievak moeten studenten ook zelf wetenschappelijke activiteiten verrichten rondom hun eigen scriptie, zoals peer reviews en een posterpresentatie waarbij de studenten aan de hand van een zelfgemaakte poster hun scriptieonderzoek presenteren ten overstaan van elkaar en docenten van de sectie belastingrecht. De beste en origineelste posters ontvangen een prijs.

Ook in andere vakken worden studenten echter aangezet tot wetenschappelijke activiteiten. Zo werken studenten in het mastervak Verdieping Europees belastingrecht in groepen van 4 à 5 studenten samen en leveren zij wekelijks gezamenlijk een creatieve schrijfpodracht in over een actueel onderwerp op het terrein van het Europees belastingrecht. De die gedurende het vak de beste uitwerkingen heeft ingeleverd, wordt hiervoor officieel gelauwerd.

De meest directe link die studenten hebben met het onderzoek uit het onderzoeksprogramma is als zij hun bachelorwerkstuk of masterscriptie binnen een van deze thema's schrijven. Dit gebeurt regelmatig en wordt ook aangemoedigd. Veel studenten schrijven scripties op het gebied van de vennootschapsbelasting en het Europees en internationaal belastingrecht, waarbij BEPS en de invloed van het Unierecht regelmatig terugkomende thema's zijn. In de master indirecte belastingen gaan de scripties over het algemeen over de omzetbelasting en het douanerecht. Studenten kunnen bovendien ook scripties schrijven op specifieke onderzoeksonderwerpen van aan het onderzoeksprogramma verbonden onderzoekers, zoals "IT & Tax" en fiscaliteit en kunst/goede doelen. Arjen Schep laat groepjes studenten hun bachelorwerkstuk of masterscriptie schrijven over actuele thema's op het gebied van lokale heffingen, waarbij hij zijn studenten koppelt aan onderzoeken die binnen het ESBP plaatsvinden. Bij studenten is dit een populair onderwerp geworden om een scriptie of werkstuk over te schrijven.

Sommige studenten lukt het om, vaak met hulp van sectieleden, onderzoek dat ze voor hun studie hebben moeten doen, om te zetten in een artikel. Bram Middelburg, die de mastervariant indirecte belastingen deed, heeft zijn paper voor het vak *Werkcollege Verdieping BTW* over de 2% overdrachtbelasting bij de transformatie van vastgoed naar woningen gepubliceerd in het Maandblad Belasting Beschouwingen.⁶⁰ Hij is bij het omwerken tot een publicabel artikel begeleid door Madeleine Merx. Lennart van Verseveld heeft zijn bachelorwerkstuk over de btw-afrek en -compensatie bij leerlingenvervoer in het kader van het *Gemeente Borsele*-arrest gepubliceerd in *Ars Aequi*.⁶¹ Hij is bij het omwerken van zijn werkstuk tot een artikel intensief begeleid door Sigrid Hemels. Ashraf Abdirizak bewerkte zijn bachelorwerkstuk over no cure no pay bureaus en proceskostenvergoedingen, dat hij schreef onder begeleiding van Arjen Schep, samen met Anneke Monsma tot een artikel dat

⁶⁰ D.B. Middelburg, 2% overdrachtsbelasting bij transformatie van vastgoed naar woningen?, *MBB* 2019/7-8-31.

⁶¹ J.L. van Verseveld, Btw-pech met leerlingenvervoer, *Ars Aequi* 2019/9.

in NTFR is gepubliceerd.⁶² Koos Zoetewij werd naar aanleiding van zijn door Erik Ros begeleidde scriptie over de belastingdruk van eenverdieners geïnterviewd in het Reformatorisch Dagblad.⁶³

Door studenten te begeleiden in het omwerken van excellente scripties tot een artikel, hopen de leden van het onderzoeksprogramma deze studenten ook enthousiast te maken voor het doen van onderzoek. Een eerste selectiestap hierbij is de prijs voor het beste bachelorwerkstuk. De

prijswinnaar wordt jaarlijks tijdens de feestelijke B3 buluitreiking bekend gemaakt. In 2019

waren weer 10 werkstukken genomineerd, waarvan Nikola Djankov's bachelorwerkstuk over de implementatie van de earningsstrippingmaatregel uit de ATAD1 binnen Nederland en België als beste werd beoordeeld door een jury bestaande uit prof. dr. Allard Lubbers (Universiteit Leiden), prof. em. dr. Han Kogels en mr. dr. J.J.M. Jansen (Raad van State). De juryleden begeleiden zelf geen bachelorwerkstukken van onze bachelorstudenten en doen de jurering volstrekt onafhankelijk. Eerstgenoemde juryleden waren bij de uitreiking aanwezig. De jury kende ook nog een eervolle vermelding toe aan Jochem van Boom voor zijn bachelorwerkstuk *De earningsstrippingmaatregel als component van het fiscale vestigingsklimaat*.

Ook buiten het reguliere onderwijsprogramma laten leden van het onderzoeksprogramma studenten met hun onderzoek kennismaken.

Zo sprak Maarten de Wilde tijdens de door de Stichting Belastingwinkel Rotterdam georganiseerde openingsbijeenkomst van de Landelijke aangiftedag in het Stadhuis van Rotterdam, waar veel van onze studenten bij aanwezig waren. Martijn Schippers heeft geholpen bij het vormgeven van het plenaire ochtenddeel van de Fiscale Bedrijvendag van de Rotterdamse Fiscalisten Vereniging (R.F.V.) Christiaanse-Taxateur die in het teken stond van Brexit. Hij was tevens dagvoorzitter en pannel leider. Walter de Wit was een van de sprekers. Martijn schreef ook een bijdrage over Brexit voor De Aanslag, het online tijdschrift van R.F.V. Christiaanse-Taxateur.⁶⁴ Sigrid Hemels was betrokken bij de organisatie de Prinsjesdagbijeenkomst van studievereniging R.F.V. Christiaanse-Taxateur. Zij was tevens dagvoorzitter en inleider. Ook Madeleine Merckx sprak tijdens deze bijeenkomst. Daarnaast is Sigrid Hemels sinds 2017 betrokken bij Studiegezelschap Lothgenoten, een geselecteerde groep excellente studenten van alle ESL-opleidingen die op zoek zijn naar meer diepgang in hun studie en onder meer zesmaal per jaar een gastsprekersbijeenkomst organiseren waarin ze juristen, fiscalisten en criminologen die op verschillende plekken werkzaam zijn vragen te spreken over hun bezieling in het recht.⁶⁵

⁶² Monsma, A.P. & Abdurizak, A. (2019). No-cure-no-pay in WOZ-procedures: strategieën en proceskosten. *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2019 (7).

⁶³ <https://www.rd.nl/vandaag/economie/fiscale-druk-eenverdiener-loopt-op-11590306>.

⁶⁴ <https://christiaanse-taxateur.nl/de-aanslag/2019-12-02-brexit-onnavolgbaar-politiek-schouwspel>.

⁶⁵ <http://lothgenoten.nl>.

5.2 Tax Jurisprudence Program (TJP)

Ook in 2019 heeft R.F.V. Christiaanse-Taxateur, de studievereniging van studenten Fiscaal Recht en Fiscale Economie, het Tax Jurisprudence Program (TJP) georganiseerd.⁶⁶ Dit programma wordt georganiseerd voor 24 geselecteerde laatstejaars bachelorstudenten en masterstudenten Fiscaal Recht en Fiscale Economie die naast hun vaste curriculum een extra inhoudelijke uitdaging zoeken. Van die studenten wordt verwacht dat zij een brede inhoudelijke basis en belangstelling hebben. Gedurende 10 sessies op woensdagavonden in de loop van het collegejaar passeren diverse fiscale onderwerpen op een interactieve manier de revue. Van de deelnemende studenten wordt verwacht dat zij elke avond aanwezig zijn, actief een bijdrage leveren aan het debat van die avond en de literatuur voor die avond hebben voorbereid. Iedere sessie wordt het onderwerp van de avond vanuit de wetenschap door fiscalist van de ESL of de ESE besproken en vanuit de praktijk door een belastingadviseur of inspecteur. Dit jaar hebben Martijn Schippers en Karima Taouil vanuit de ESL een bijdrage geleverd aan het TJP. Voor de deelnemers aan het onderzoeksprogramma vormen deze bijeenkomsten met gemotiveerde studenten een uitgelezen mogelijkheid om studenten kennis te laten maken met het onderzoek binnen het onderzoeksprogramma en om met hen van gedachten te wisselen over hun onderzoek en het doen van wetenschappelijk onderzoek in het algemeen.

⁶⁶ <https://christiaanse-taxateur.nl/activiteiten/tax-jurisprudence-program>.

6 Zichtbaarheid van het programma

In 2019 was het programma op diverse wijzen zichtbaar, onder meer via wetenschappelijke en vaktechnische publicaties, bijdragen aan conferenties en seminars en optredens in de media. Voor een volledig overzicht van alle activiteiten verwijzen wij naar de annex, waarin alle kwantitatieve gegevens en een compleet overzicht van alle onderzoeksoutput zijn opgenomen. In deze paragraaf wordt een aantal activiteiten nader belicht.

6.1 Kernpublicaties

Publicaties zijn een belangrijk middel om te communiceren over de resultaten die binnen het onderzoeksprogramma worden behaald. In 2019 publiceerden deelnemers aan het onderzoeksprogramma in totaal 80 wetenschappelijke publicaties, waarvan 24 internationaal en 36 nationaal waren. Een aantal wetenschappelijke kernpublicaties van 2019 zijn:

- Hemels, S.J.C. (2019). Tax Incentives for Charities in the European Union: Integration or Segregation? In K.K. Egholm Elgaard, R.K. Feldthusen, A. Hilling & M. Kukkonen (Eds.), *Fair Taxation and Corporate Social Responsibility* (pp. 81-102). Copenhagen: Ex Tuto.
- Hulten, L.C. van & Korving, J.J.A.M. (2019). Svig og misbrug: the Danish anti-abuse cases. *Intertax*, 2019 (8/9), 793-800.
- Merckx, M.M.W.D. (2019). VAT deduction and Member State sovereignty: (still) a good idea? *World Journal of VAT/GST Law*, 7 (2), 53-75.
- Monsma, J.A. & Monsma, A.P. (2019). Verbetering rechtsbescherming WOZ? *Maandblad Belastingbeschouwingen*, 2019 (4), 195-203.
- Schippers, M.L. & Friedhoff, M. (2019). EU Court of Justice's judgment in Hamamatsu: An Abrupt End to Interaction Between Transfer Pricing and Customs Valuation? *EC Tax Review*, 28 (1), 32-42.
- E.W. Ros (2019). Hoe het EVA-hof in een fiscaal arrest een bijzondere symbiose tussen context, homogeniteit en effectiviteit tot stand bracht. *Weekblad Fiscaal Recht*, 2019 (7313), 1517-1529.
- Wilde, M.F. de & Wisman, C. (2019). OECD Consultations on the Digital Economy: "Tax Base Reallocation" and "I'll Tax If You Don't"? In D.M Weber & P. Pistone (Eds.), *Taxing the Digital Economy; The EU Proposals and Other Insights* (pp. 3-23). Amsterdam: IBFD.

Voor de valorisatie van het wetenschappelijk onderzoek dat in het onderzoeksprogramma plaatsvindt, zijn ook vaktechnische publicaties van belang. In 2019 publiceerden deelnemers aan het onderzoeksprogramma 60 vaktechnische artikelen, boeken en boekhoofdstukken. Bij vaktechnische publicaties ligt de nadruk op communicatie met Nederlandse fiscale beleidsmakers, uitvoerders, rechters en praktijkfiscalisten. Het is daarom logisch dat 55 van deze publicaties in het Nederlands waren. Een aantal aan het onderzoeksprogramma gelinkte kernvakpublicaties waren in 2019:

- Bont, G.J.M.E. de (2019). Geheim? *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2019 (13), 1-3.
- Kavelaars, P. (2019). Bronstaatheffingen in opmars. *Nederlands voor Tijdschrift Fiscaal Recht*, 2019 (1937), 1-3.
- Molenaar, D. (2019). Heffing over uitgeleende voetballers betaalde tekengelden. *Tijdschrift voor Sport en Recht*, 2019 1/2 (20), 20-21.
- Schep, A.W. (2019). CO2-heffing: #hoedan? *Vakstudie Nieuws*, 2019 (17.0).

- Sonderen, J.C.M. van (2019). Fiscale aspecten van kooprijmsmechanismes in overnamecontracten. *Ondernemingsrecht*, 2019 (3), 145-147.
- Wit, W. de (2019). Europese aspecten van milieueffingen. In E.P.J Wasch (eindred.) (Ed.), *Hoofdzaken milieueffingen* (Fed Fiscale Studieserie, 27). Deventer: Wolters Kluwer

Diverse leden van het onderzoeksprogramma leveren een belangrijke bedrage aan de duiding van fiscale jurisprudentie, beleid en wetsvoorstellen via hun annotaties en commentaren in fiscale vaktijdschriften. In totaal zijn in 2019 127 annotaties verschenen van leden van het onderzoeksprogramma. Een aantal voorbeelden van annotaties die een duidelijke link met het onderzoeksprogramma hebben:

- Boei, W. (2019). Noot bij: Gerechtshof 's-Hertogenbosch. (2019, juli 25), Vakstudie Nieuws Vandaag 2019-, 2019/2467, (Geen eliminatie transacties aandeelhouder en vennootschap bij waardevaststelling). ECLI:NL:GHSHE:2019:2841
- Eijnde, I. van den (2019). Noot bij: HR. (2019, februari 8), Fiscaal Weekblad FED 2019-11, 76, (Prejudiciële vragen omtrent geldigheid van Antidumpingverordening tot stand gekomen op basis van mogelijk onvolledig of onjuist onderzoek door Commissie). ECLI:NL:HR:2019:152
- Merx, M.M.W.D. (2019). Noot bij: Hof van Justitie EU. (2019, mei 8), BNB 2019-116, Zaaknr. C-568/17, (Zaak Geelen. Interactieve erotische webcamsessies vormen complexe amusementsactiviteit, daadwerkelijk verricht op de plaats van vestiging van de aanbieder). ECLI:EU:2019:388
- Molenaar, D. (2019). Noot bij: Gerechtshof Den Bosch. (2019, oktober 18), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2019-354, Zaaknr. 17/00383, (Religieuze instelling streeft meer dan 90% het algemeen nut na). ECLI:NL:GHSHE:2018:4325
- Poppel, J. van (2019). Noot bij: HvJ. (2019, februari 26), NLF 2019-0665, Zaaknr. C-581/17, (Emigratie Duitsland naar Zwitserland: ongeoorloofde heffing over latente meerwaarde). p.34-36. ECLI:EU:C:2019:138

6.2 Valorisatie door conferenties en lezingen

Door middel van conferenties en lezingen delen we de bevindingen die we in het kader van het onderzoeksprogramma hebben verworven met andere wetenschappers, praktijkfiscalisten of een breder publiek. Diverse leden van de onderzoeksgroep hebben lezingen gegeven en deelgenomen aan conferenties, vaak met een interdisciplinair of internationaal karakter. Deze onderzoeksoutput is opgenomen in tabel 5 en is ook deels aan de orde gekomen in paragraaf 2.

6.3 Invloed op overheidsbeleid

Leden van het onderzoeksprogramma worden regelmatig op grond van hun expertise en onderzoeksoutput geconsulteerd door overheidsorganen, zowel lokaal, nationaal als internationaal. Het onderzoek dat plaatsvindt binnen het programma sluit dan ook perfect aan bij actuele thema's waar overheden mee worden geconfronteerd.

Prestigieus was de benoeming van Maarten de Wilde in de zomer van 2019 tot lid van de Commissie Belastingheffing Multinationals, ingesteld door de Staatssecretaris van Financiën, om een advies uit te brengen over de belastingheffing van multinationals (Brief Staatssecretaris van Financiën, 3 juli 2019, nr. 2019-0000107442). Maarten sprak in 2019 ook tijdens het 'Rondetafelgesprek belastingheffing digitale economie', dat de Vaste commissie voor Financiën en de Vaste commissie voor Europese Zaken van de Tweede Kamer hadden georganiseerd.

De leden van het ESBL zijn actief betrokken bij evaluatie en verbetering van wetgeving op het gebied van lokale belastingen. Zo neemt Arjen Schep deel aan een interdepartementale werkgroep die onder leiding van het Ministerie van BZK de wenselijkheid en mogelijkheden voor verruiming van het gemeentelijk belastinggebied onderzoekt.⁶⁷ De rapportage van de werkgroep dient begin 2020 als input voor het onderzoek 'Toekomstbestendige belastingmix', dat weer deel uitmaakt van het bouwstenentraject voor een beter rijksbelastingstelsel. Arjen neemt ook deel aan de begeleidingscommissie van een onderzoek in opdracht van het WODC naar de werkwijzen en het verdienmodel van no cure no pay bedrijven.⁶⁸ Tevens is hij lid van de Commissie Regelgeving & Actualiteiten van de Landelijke Vereniging Lokale Belastingen (LVLB). Jan Monsma heeft op het Ministerie van BZK gesproken over onder meer de mogelijkheid van een wetsaanpassing in verband met het amendement Omtzigt, de uit Jans publicaties en lezingen over dit onderwerp voortvloeiende ontrading door de VNG en bestuurders van gemeenten om het amendement Omtzigt toe te passen.⁶⁹ Anneke Monsma neemt als redactielid deel aan de Commissie 'Lange Termijn Agenda', een samenwerking van de VNG en de LVLB met als doel het signaleren van ontwikkelingen op het gebied van wetgeving, jurisprudentie en maatschappij die op de middellange termijn invloed hebben op het werkveld en die worden gepubliceerd op www.ltabelastingen.nl. Het ESBL werkt ook samen met een consortium van partijen onder aanvoering van De Woonpas aan de ontwikkeling van een gemeentelijk instrument voor woninggebonden financiering van verduurzaming van woningen. Onder meer de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG), het Kadaster en TNO nemen hieraan deel. In 2019 werden voorbereidende werkzaamheden verricht om in 2020 te kunnen starten met een pilot in de gemeente Bergen (NH) met de verduurzaming van de eerste woningen.

Onderzoekers verhouden zich niet tot de nationale overheid, maar ook tot Europese instituties. Zo sprak Madeleine Merckx op de door de Europese Commissie georganiseerde conferentie *VAT in de digital age*. Sigrid Hemels nam deel aan een delegatie van Lundse collega's die een dag te gast waren bij de EFTA Surveillance Authority in Brussel.

Reinout Kok en Sigrid Hemels zijn lid van de Commissie wetsvoorstellen van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs (NOB). Deze commissie geeft technisch commentaar op wetsvoorstellen, concept beleidsbesluiten, voorgestelde Europese richtlijnen met grote fiscale relevantie en

⁶⁷ Kamerstukken II, 2018/2019, 32 140, nr. 50.

⁶⁸ <https://wodc.nl/onderzoeksdatabase/3088-no-cure-no-pay-bedrijven.aspx>.

⁶⁹ Zie brief van de VNG aan Minister van BZK d.d. 19 augustus 2019 (te downloaden van <https://vng.nl/brieven/knelpunten-bij-toepassing-artikel-220f-tweede-lid-gemeentewet>) en eerder het nieuwsbericht van de VNG over de beantwoording van kamervragen hierover op <https://vng.nl/nieuws/antwoord-op-kamervragen-amendement-omtzig-en-advies-vng>.

in fiscale internetconsultaties. Daarnaast maakt Sigrid Hemels ook deel uit van het fiscalistenoverleg van de Samenwerkende Brancheorganisaties Filantropie (SBF). In dat kader was ze uitgenodigd voor een overleg tussen SBF en het Ministerie van Financiën in het kader van de follow up Kamerbrief uitwerking verbeteropties giftenaftrek en ANBI's over de overlijdensis bij periodieke giften, een onderwerp waarover ze in 2014 een tweeluik had geschreven.⁷⁰ Ze maakt eveneens deel uit van een door SBF opgezette Werkgroep Impact Investing en ANBI die in 2019 een voorstel voor een beleidsbesluit over impact investing in relatie tot de ANBI-status heeft gedaan aan het Ministerie van Financiën.

Ook was Sigrid Hemels spreker en geïnterviewde tijdens door Nederlands Debat Instituut voor het Ministerie van Financiën georganiseerde debat Ons toekomstig belastingstelsel tijdens het door de overheid georganiseerde Democratiefestival in Nijmegen.

6.4 Optredens in de media

In 2019 hebben diverse leden van het onderzoeksprogramma via uitingen in de populaire media de binnen het onderzoeksprogramma opgedane kennis verspreid onder een breed publiek. Het betrof interviews op televisie, de radio en in kranten.

Walter de Wit werd door diverse media geïnterviewd over de Brexit. Zo gaf hij commentaar in het financiële deel van de Telegraaf over belastingvrij winkelen na Brexit⁷¹ en sprak hij over het nieuwe Brexitplan van Boris Johnson in een radio-uitzending van het programma Spraakmakers op NPO Radio 1.⁷² Madeleine Merckx werd op BNR Nieuwsradio geïnterviewd over btw en e-commerce.⁷³

Peter Kavelaars verscheen in 2019 een groot aantal maal in de media: zowel de geschreven pers als radio en televisie. Hij had een vaste column in het Antilliaans Dagblad en werd daarnaast ook door het Financieele Dagblad, NRC en Trouw geïnterviewd over respectievelijk doorstromers, een nieuw fiscaal stelsel, toeslagen en zwartwerkers.⁷⁴ Hij was ook regelmatig te horen op BNR Radio. Daarnaast werd hij door NPO Radio 1, het NOS journaal en RTL Z geïnterviewd.

Sigrid Hemels werd ook weer regelmatig door de pers geïnterviewd. Zo sprak NRC met haar over ethiek en belastingen,⁷⁵ nu.nl over vreemde belastingen⁷⁶ en drukte Orde een dubbelinterview met haar en Tanja Bender

⁷⁰ Hemels, S.J.C. (2014). Periodieke giften: een tweeluik, Deel I, Oorsprong en weerslag in de Wet IB 2001. Weekblad Fiscaal Recht, 2014 (7062), 1060-1066; Hemels, S.J.C. (2014). Periodieke giften: een tweeluik, Deel II, Loskomen van de historie. Weekblad Fiscaal Recht, 2014 (7063), 1092-1099.

⁷¹ Wit, W. de (2019, september 10). Quotes in L. Brandsema. "Duty free" winkelen terug na Brexit zonder deal'. Telegraaf.

⁷² Wit, W. de (Interview) (2019, okt 03). Bijzonder hoogleraar en EY-adviseur Walter de Wit over het nieuwe Brexitplan van Boris Johnson. [radio-uitzending]. In Spraakmakers. NPO Radio 1.

⁷³ Merckx, M.M.W.D. (Interview) (2019, nov 08). Pakketjes Bol.com en Amazon mogelijk duurdur door nieuwe regels. [radio-uitzending]. In BNR nieuws. BNR nieuwsradio.

⁷⁴ Kavelaars, P. (2019, april 29). Doorstromers. Financieele Dagblad, Kavelaars, P. (2019, april 20). Hoeveel bouwstenen zijn er nodig om een nieuw fiscaal huis te bouwen? NRC, Kavelaars, P. (2019, november 16). Toeslagen. NRC, Kavelaars, P. (2019, september 28). Zwartwerkers. Trouw.

⁷⁵ Quotes in Adinda Akkermans, Belasting betalen gaat ook over moraal. NRC Handelsblad, pp. E18-E19.

⁷⁶ Interview in Elise Vermeeren, Hondenbelasting onzin? Het kan (veel) gekker. nu.nl.

(Universiteit Leiden) af.⁷⁷ De president van de Algemene Rekenkamer, Arno Visser, citeerde Sigrid in het artikel dat hij de eerste week van januari in Elseviers Weekblad publiceerde.⁷⁸

Maarten de Wilde was te gast op radio (BNR) en televisie (Goedemorgen NL) om te spreken over de fiscale uitdagingen van de digitaliserende economie.⁷⁹ Interviews met Maarten over dit thema verschenen ook in FD en TaxLive.⁸⁰

6.5 Lidmaatschappen van redacties, vaste medewerkerschappen

Diverse leden van de onderzoeksgroep zijn als redactielid, vaste annotator of bewerkster verbonden aan een groot aantal publicaties op fiscaal terrein. Voor de onderzoeksgroep is dit een goede manier om naar buiten te treden en de contacten met andere fiscale wetenschappers en met de fiscale praktijk te onderhouden. Bovendien weerspiegelt dit de waardering van vakgenoten voor de fiscale expertise van de leden van de onderzoeksgroep.

- mr. A.J.M Arends: annotator NTFR.
- prof. mr. G.J.M.E. de Bont: vaste medewerker Weekblad Fiscaal Recht, lid van de redactieraad van Het Register, redacteur Maandblad Belastingbeschouwingen.
- mr. dr. E. Boomsluiters: annotator NLFiscaal.
- S. Chen: Newsletter Editor of China-Europe Commercial Collaboration Association (CECCA, registered in London).
- I. van den Eijnde LL.M: annotator Fiscaal weekblad FED.
- prof. dr. M.W.C. Feteris: lid van de redactie van FED fiscaal weekblad en van de reeks Fiscale Monografieën, vaste medewerker Weekblad Fiscaal Recht.
- prof. mr. dr. A.C.G.A.C. de Graaf: redactievoorzitter Maandblad Belastingbeschouwingen.
- Mr. drs. J. Gruson: annotator NLFiscaal,
- prof. dr. S.J.C. Hemels: lid van de redactie van het Weekblad Fiscaal Recht, vaste medewerker Fiscale Berichten voor het Notariaat (FBN).
- mr. C. Hofman: annotator Vakstudie Nieuws.
- drs. P. Hoogstraten: annotator Vakstudie Nieuws.
- L.C. van Hulten MSc: annotator NLFiscaal.
- prof. dr. P. Kavelaars: eindredacteur NLFiscaal en NTFR Beschouwingen, redacteur Pensioenbrief, Tijdschrift Pensioenvraagstukken en Tijdschrift Fiscaal Ondernemingsrecht, vaste medewerker Weekblad Fiscaal Recht, annotator Beslissingen in Nederlandse Belastingrechtspraak.

⁷⁷ Hemels, S.J.C. (2019, juni 1). Dubbelinterview met Tanja Bender in Rentsje de Gruyter, Leermeesters: steun door dik en dun. Orde, pp. 24-27.

⁷⁸ A. Visser 'Politiek bevrijd ons uit fiscale detentie! Elsevier Weekblad, pp. 12-18.

⁷⁹ https://www.npostart.nl/goedemorgen-nederland/04-03-2019/POW_04086309?fbclid=IwAR2EioxaxuZ3pW23Qv9eB4bjJznGGmWiBkUz1edhKy5U_GESzE0Oj0dcyul.

⁸⁰ <https://fd.nl/opinie/1305241/werk-eens-constructief-aan-een-europese-winstbelasting>, <https://www.taxlive.nl/nl/agenda/oratie-prof-dr-maarten-de-wilde-om-de-toekomst-van-de-belastingheffing-van-ondernemingswinsten-in-europa/> en <https://www.taxlive.nl/nl/documenten/nieuws/drastische-ommezwaai-noodzakelijk-voor-onhoudbare-eu-winstbelasting/>

- prof. mr. dr. Q.W.J.C.H. Kok: vaste medewerker van Ondernemingsrecht, vaste medewerker Weekblad Fiscaal recht.
- prof. dr. H.A. Kogels: chief editorial board van International VAT Monitor en lid van de editorial board van EC Tax Review.
- mr. F.J.H.L. Makkinga: vaste medewerker Belastingblad en annotator Vakstudie Nieuws.
- prof. dr. M.M.W.D. Merckx: redacteur Maandblad Belastingbeschouwingen, vaste medewerker Weekblad fiscaal recht, Taxvisions en BTW-bulletin, annotator BNB, NLFiscaal, FED.
- dr. D. Molenaar: annotator NTFR en NL Fiscaal, member editorial board Global Sports Law and Taxation Reports.
- mr. A.P. Monsma: annotator NL Fiscaal en Belastingblad.
- prof. dr. J.A. Monsma: redacteur Belastingblad en NDFR, annotator BNB en NLFiscaal.
- mr. L.E.C. Neve, redacteur Formeel belastingrecht (WIBB) NDFR.
- dr. E.W. Ros: redacteur en redactiesecretaris Maandblad Belastingbeschouwingen.
- prof. dr. J.C.M. van Sonderen: lid van de redactie van Ondernemingsrecht en lid van de redactie Rechtspersonen.
- mr. dr. A.W. Schep: vaste medewerker Belastingblad en deelredacteur Vakstudie Nieuws.
- M.L. Schippers LL.M.: annotator NLFiscaal, vaste medewerker NTFR-Beschouwingen.
- mr. dr. M.F. de Wilde: clusterredacteur NDFR en NLFiscaal, annotator Highlights & Insights on European Taxation en NTFR, vaste medewerker Ars Aequi.
- M. Gomes Vale Viga MSc: annotator Vakstudie Nieuws, Fiscaal Tijdschrift FED, vaste medewerker Fiscale Berichten voor het Notariaat.
- prof. dr. W. de Wit: annotator NLFiscaal en redacteur Douane Update.

6.6 Onderzoek voor derden

Het Erasmus Studiecentrum Belastingen Lokale overheden (ESBL) heeft in 2019 naast de zelf geïnitieerde onderzoeken en activiteiten ook diverse onderzoeken in opdracht verricht. We verwijzen hiervoor naar paragraaf 2.2.3.

6.7 Contacten met de fiscale praktijk

Leden van het onderzoeksprogramma houden op verschillende wijzen contact met de fiscale praktijk. Een groot aantal deelnemers is werkzaam bij een belastingadvieskantoor, advocatenkantoor, de Belastingdienst of een gemeentelijke belastingdienst. Hierdoor vindt zowel kruisbestuiving van de wetenschap naar de praktijk als van de praktijk naar de wetenschap plaats, waarbij de wetenschappelijke integriteit door de onderzoekers steeds nadrukkelijk in het oog wordt gehouden.

Ook met de rechterlijke macht onderhoudt het onderzoeksprogramma nauwe banden. Maarten Feteris is president van de Hoge Raad. Jan Monsma is raadsheer-plaatsvervanger bij het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden en de Rechtbank Rotterdam. Ferry Makkinga is rechter-plaatsvervanger bij de Rechtbanken Noord-Nederland en Oost-Brabant voor complexe beroepsprocedures op het gebied van lokale belastingen en de Wet WOZ. Ook Arjen Schep en Anneke Monsma worden voor dergelijke zaken als rechter-plaatsvervanger ingeschakeld door de Rechtbank Rotterdam. Madeleine Merckx is rechter-plaatsvervanger bij de Rechtbank Noord-Holland voor zaken op het gebied van de indirecte belastingen en het douanerecht. Artikelen van deelnemers aan het onderzoeksprogramma worden bovendien regelmatig aangehaald in

conclusies van de Advocaat-Generaal voor arresten van de Hoge Raad. Guido de Bont, Madeleine Merckx, Jan Monsma, Anneke Monsma en Arjen Schep verzorgden afgelopen jaar ook lezingen voor de rechterlijke macht.

Contact met de praktijk wordt ook gehouden door het geven van lezingen en cursussen aan praktijkfiscalisten. Dit gebeurt niet alleen via EFS, maar ook op andere wijze. Zo gaven Guido de Bont, Madeleine Merckx, Martijn Schippers en Walter de Wit cursussen in de door de Stichting Opleiding Belastingadviseurs georganiseerde beroepsopleiding voor aspirant-leden van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs (NOB), traden Madeleine Merckx, Erik Ros en Maarten de Wilde op in PE bijeenkomsten van de NOB, spraken Madeleine Merckx, Martijn Schippers en Maarten de Wilde op bijeenkomsten van de Vereniging voor Belastingwetenschap, trad Madeleine Merckx op tijdens studiedagen van de Belastingdienst, spraken Anneke

Monsma, Jan Monsma en Arjen Schep op diverse, ondermeer door de LVLB en VNG georganiseerde bijeenkomsten voor ambtenaren die zich bezighouden met lokale belastingen en verzorgden Peter Hoogstraten en Hans van Sonderen een cursus voor het PAOB. Peter Hoogstraten sprak ook op de nieuwjaarsbijeenkomst van het Register Belastingadviseurs over (instrumentalisme en) incentives in de loonheffingen.⁸¹ Sigrid Hemels gaf samen met Nathalie Idsinga (UvA en Arcagna) de on-line cursus focus op ANBI's 2019.⁸²

Ook met professionals in aanpalende vakgebieden communiceert het onderzoeksprogramma. Zo sprak Walter de Wit op een bijeenkomst van de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants, gaf Peter Hoogstraten samen met Ruben Houweling nascholingscursussen voor het Instituut voor Arbeidsrecht en HRM en sprak Sigrid Hemels op een door InsingerGilissen in het Rijksmuseum georganiseerde middag voor bestuurders van stichtingen en verenigingen.

⁸¹ Zie voor een verslag van deze bijeenkomst en Peters bijdrage: M.A.B. Bögemann, Tijd voor Arbeid, WFR 2019/38.

⁸² <https://learn.pe-academy.nl/fiscalist/course/2462/focus-op-anbis-2019>.

6.8 Colleges op andere universiteiten en overige wetenschappelijke activiteiten

Verschillende deelnemers aan het onderzoeksprogramma hebben in 2019 gastcolleges op buitenlandse universiteiten verzorgd. Sigrid Hemels is visiting professor in tax law aan de Lund University School of Economics and Management (LUSEM) in Zweden. Het betreft een

visiting professorship in Hedda Andersson's name.

Hedda Andersson (1861-1950) was tot 1882 de enige vrouwelijke student in

Lund en werd in 1892 de tweede vrouwelijke dokter in Zweden. Het onderzoeksthema van Sigrid Hemels in Lund is aan de naamgeefster gelinkt: gender equality and taxation. Dit onderzoek heeft ze in 2019 gepresenteerd op een internationaal congres in Lund en een research seminar in Gothenburg.⁸³ Tevens publiceerde ze hierover in 2019 twee Nederlandse wetenschappelijke artikelen, een Nederlandse

vakpublicatie en een hoofdstuk in een Japans boek.⁸⁴ Samen met haar collega Cécile Brokelind organiseerde Sigrid in Lund de 14th GREIT Annual Conference over Tax Sustainability in an EU and International Context. Zij sprak tijdens deze conferentie en zat ook een panel voor. Haar promovendus, Andrea Mucciarello, sprak eveneens op deze conferentie. Een verslag van deze internationale conferentie, met daarin ook haar bijdrage is verschenen in European Taxation.⁸⁵

Sigrid heeft in Lund ook diverse gastcolleges verzorgd, onder meer over goede doelen, de definitie van kunst in de BTW en uitwisseling van fiscale informatie. Via bemiddeling van Sigrid werd Martijn ook uitgenodigd om

een gastcollege in Lund te geven. Martijn gaf tevens een gastcollege aan de Universiteit van Antwerpen. Sigrid Hemels gaf weer het college Tax incentives for the creative industries: from Spectre via Games of Thrones to U2 op de Sheffield University Management School in het Verenigd Koninkrijk. Ook had zij weer een aantal maal Japanse onderzoekers op bezoek: Yuka Shiba van Tokoha University (Shizuoka) en Sugiyama Jogakuen University (Nagoya), Yuri Matsubara van Meiji University (Tokio) en Ryo Ikeda van Tohoku University (Sendai). Han Kogels gaf gastcollege in Hamburg.

⁸³ Hemels, S.J.C. (2019, juni 19). Equality and the taxable unit in income tax. Lund University School of Economics and Management, 14th GREIT Annual Conference Tax sustainability in an EU and international context; Hemels, S.J.C. (2019, oktober 25). Gender equality and the taxable unit in income tax., Gothenburg University, School of Business, Economics and Law., Staff seminar.

⁸⁴ Hemels, S.J.C. (2019). Gezin of individu: een Gordiaanse knoop in de IB. Deel 1: Welvaartstheorie. Weekblad Fiscaal Recht, 148 (7313), 1504; Hemels, S.J.C. (2019). Gezin of individu: een Gordiaanse knoop in de IB. Deel 2: Overige criteria. Weekblad Fiscaal Recht, 148 (7314), 1542-1552; Hemels, S.J.C. (2019). Fiscale transparantie van de gehuwde vrouw in de IB. Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht, 20 (5), 1-5; Hemels, S.J.C. (2019). Work life balance and taxation in the Netherlands. In K. Goto, Y. Shiba & M. Oosugi (Eds.), Quality of life. Legal and tax systems to implement sustainable development goals (SDGs) in Japan and the Netherlands (pp. 156-181). Shizuoka: ITSC.

⁸⁵ K. Lyrenäs & M. Zuriñga, General Report of the 14th Annual GREIT Conference – Tax Sustainability in an EU and International Context, 59 Eur. Taxn. 12 (2019), Journal Articles & Papers IBFD.

De leden van het onderzoeksprogramma doen ook aan capacity building. Maarten de Wilde is op dit gebied al geruime tijd actief. Voor het Africa-Europe Partnership Institute for Capacity Building and Human Resource Development (AEPICAB) reisde Maarten de Wilde dit jaar af naar Ethiopië en Rwanda voor het opzetten van capacity building programma's in deze landen. Martijn Schippers en Loes van Hulten spraken in Vietnam als onderdeel van een academic exchange programme. Peter Kavelaars is buitengewoon hoogleraar fiscaal recht aan de University of Curaçao en heeft daar uit dien hoofde diverse colleges verzorgd. Mede hierdoor is er een nauwe link met de University of Curaçao. Zo heeft Maarten de Wilde op 8 en 9 januari 2019 gesproken op een door de University of Curaçao en ESL georganiseerde conferentie over Europese en fiscale ontwikkelingen in de Caribische Koninkrijksgebieden.

Ook op in het Nederlandse deel van het Koninkrijk gelegen zusteruniversiteiten op andere EUR-faculteiten waren de onderzoekers actief. Zo gaf Guido de Bont op de VU een gastcollege over financieel-economisch strafrecht, gaf Mitra Tydeman op Tilburg University een gastcollege over de UBO-registratie, gaven Maarten de Wilde en Arnaud de Graaf college over BEPS en Walter de Wit over BTW en douanerecht op het International Tax Centre (ITC) in Leiden (executive LL.M Internationaal en Europees belastingrecht), en gaven Anneke Monsma, Ferry Makkinga en Peter Hoogstraten college in de master fiscaal recht van Nyenrode Business University, waar Peter hoogstraten tevens vakgroepcoördinator loonheffingen is. Walter de Wit trad weer op in de RSM Executive Master in Customs and Supply Chain Compliance.

Diverse leden van het onderzoeksprogramma traden ook op als peer reviewer. Sigrid Hemels deed een review en een peer review voor Intertax en een peer review voor Erasmus Law review. Daarnaast was ze voorzitter van de external Advisory Board on establishing the Centre for Fiscal Relations Research (FIRE) op de Faculty of Law van de University of Copenhagen, evaluator voor de promotie van een persoon naar associate professor aan de Universiteit van Pretoria en Gutachterin voor de Stephan Koren Preis van het Verband der Professorinnen und Professoren der WU Wien, in welk kader ze een proefschrift voor deze prijs moest beoordelen. Tevens was ze in 2019 jurylid van de European Academic Tax Thesis Award die jaarlijks door de European Association of Tax Law Professors (EATLP) en de Europese Commissie wordt uitgereikt. De jury beoordeelde 5 door de reviewers als hoogst genomineerde proefschriften. Daarnaast was ze beoordelaar van 8 beroepschriften in de door de KU Leuven and IBFD georganiseerde International and European Tax Moot Court Competition. Tevens was zij lid van een door de Faculteit de Geesteswetenschappen van de Universiteit Utrecht ingestelde benoemingsadviescommissie voor de bijzondere leerstoel Mecenaatsstudies. Renate Buijze was reviewer van ingediende papers voor het tweejaarlijkse congres van de International Society of Third Sector Research dat in 2020 in Montreal wordt georganiseerd.

Peter Kavelaars is secretaris/penningmeester van de Vereniging voor Belastingwetenschap. Madeleine Merckx is bestuurslid van deze vereniging en tevens voorzitter van de Commissie Deeconomie, waar Arjen Schep lid van is. Sigrid Hemels is namens Nederland member van de academic committee van de European Association of Tax Law Professors (EATLP).

7 Tot slot

Het onderzoeksprogramma kijkt met grote tevredenheid terug op het afgelopen decennium en jaar. We hebben weer actief en zichtbaar in woord en geschrift deelgenomen aan wetenschappelijke, vaktechnische en maatschappelijke discussies. Nog nooit had het onderzoeksprogramma zoveel wetenschappelijke en vaktechnische publicaties en overige output. De missie van de EUR eendachtig hebben we weer veel positieve maatschappelijke impact gecreëerd. De doelgroepgerichte meerwegenstrategie van het onderzoeksprogramma waarin wetenschappelijke output en het delen daarvan, zowel met andere wetenschappers als met de fiscale praktijk en de samenleving centraal staat, sluit naadloos aan bij die universitaire missie. Het programma mag in door de eerste geldstroom gefinancierde onderzoeks fte klein zijn, maar in daadwerkelijk aantal betrokken onderzoekers en in onderzoeksoutput heeft het programma zich duidelijk op de wetenschappelijke en maatschappelijke kaart gepositioneerd. Dit blijkt ook uit de nationale en internationale waardering voor deelnemers aan het onderzoeksprogramma.

Met ingang van 1 januari 2020 zijn de onderzoeksprogramma's van de ESL beëindigd. Dit betekent uiteraard niet dat het fiscale onderzoek aan de ESL per die datum eveneens ten einde is gekomen. Wij zullen ook in het komende decennium op wetenschappelijke, vaktechnische en maatschappelijke fora van ons laten horen en maatschappelijke impact creëren. Niet alleen is "Nothing certain but death and taxes",⁸⁶ maar ook zijn "Taxes what we pay for civilized society"⁸⁷. De wetenschappelijke bestudering van het fiscale recht en communicatie over de onderzoeksresultaten is dus cruciaal voor een midden in de maatschappij staande juridische faculteit ook omdat "Like mothers, taxes are often misunderstood, but seldom forgotten".⁸⁸ Kortom: zo lang er leven is, zal er ook altijd belastingwetenschap zijn!

⁸⁶ Benjamin Franklin 1789.

⁸⁷ Oliver Wendell Holmes, Jr., U.S. Supreme Court Justice 1927.

⁸⁸ Lord Bramwell, negentiende eeuwse Engelse jurist.

Annex

Tabel 1: Personele formatie in fte's onderzoek

	2015	2016	2017	2018	2019
Hoogleraren	0,76	0,76	0,76	0,83	0,96
Overig WP	1,60	1,68	2,26	2,24	2,28
Promovendi	2,27	2,27	2,12	1,87	1,12
Totaal	4,63	4,71	5,14	4,94	4,36

Tabel 2: Promoties per jaar

	2015	2016	2017	2018	2019
Aantal lopende promotieonderzoeken	21	21	18	22	26
Aantal afgeronde promoties	3	0	3	1	1
Waarvan medewerker van de ESL	1	0	2	1	0
Waarvan buitenpromovendi	2	0	1	0	1

Tabel 3: Lidmaatschappen van promotie- en oppositiecommissies

2019	Datum promotie	Promovendus	Boektitel	Universiteit	Promotor / promotiecommissie / oppositie
prof. mr. G.J.M.E. de Bont	11 januari 2019	M. Snippe	De integratie van fiscale gegevens in het rijksbrede toezicht	Erasmus Universiteit Rotterdam (ESL)	Promotor
prof. mr. G.J.M.E. de Bont	3 oktober 2019	A. Zeeman	Dulden of meewerken? Een onderzoek naar de toepassing van het nemo tenetur-beginsel bij de sfeerovergang van controle naar opsporing	Erasmus Universiteit Rotterdam (ESL)	Oppositie
prof. dr. A.C.G.A.C. de Graaf	15 februari 2019	D. Nijssen	Cost contribution agreements	Radboud Universiteit	Lid kleine commissie
prof. dr. A.C.G.A.C. de Graaf	9 september 2019	T. Fernandes	CFC-legislation. From an international perspective to the Brazilian reality	Radboud Universiteit	Lid grote commissie
prof. dr. P. Kavelaars	14 november 2019	N.P. Schipper	De invloed van de woonplaats op de fiscale behandeling van grensoverschrijdende werknemers	Universiteit Leiden	Promotiecommissie

Tabel 4: Kwantitatieve onderzoeksresultaten per jaar

Academic	2015	2016	2017	2018	2019
International					
Articles	6	8	7	8	12
Books	3	-	2	-	-
Book Chapters	3	11	12	6	12
PhD Theses	1	-	2	1	-
<i>International Total</i>	13	19	23	15	24
Dutch					
Articles	19	18	16	19	29
Books	-	-	-	-	2
Book Chapters	4	4	3	4	5
PhD Theses	2	-	1	-	-
<i>Dutch Total</i>	25	22	20	23	36
Academic Total	38	41	43	38	60
Professional	2015	2016	2017	2018	2019
International					
Articles	7	2	11	1	4
Books	5	-	1	1	-
Book Chapters (incl. online)	1	-	-	1	1
<i>International Total</i>	13	2	12	3	5
Dutch					
Articles	27	22	29	20	30
Books	3	1	1	2	2
Book Chapters (incl. online)	24	23	29	8	22
Annotations	77	96	97	79	127
<i>Dutch Total</i>	131	142	156	109	181
Professional Total	144	144	168	112	186
Academic & professional Total	182	185	211	150	246
Other	2015	2016	2017	2018	2019
Lectures	117	116	118	98	141
Other Output	62	33	72	66	89
<i>Other Total</i>	179	149	190	164	230
Total	361	334	401	314	476

Tabel 5: Onderzoeksoutput 2019 "Fiscale autonomie en haar grenzen"

1 Wetenschappelijke publicaties

1.1 Artikelen

1.1.1 Internationaal

1. Chen, S. (2019). Lost in Translation? Rethinking the Oil and Gas Industry Formula Under the Common Consolidated Corporate Tax Base Directive Proposal. *Societas et Jurisprudentia*, 7 (1), 108-137.
2. Chen, S. (2019). The Strategy of Shifting-to-Losses: The Case of Common Consolidated Corporate Tax Base (CCCTB) in the European Union. *UCPH Fiscal Relations Law Journal (FIRE Journal)*, 2019 (1), 1-26.
3. Hulten, L.C. van & Korving, J.J.A.M. (2019). Svig og misbrug: the Danish anti-abuse cases. *Intertax*, 2019 (8/9), 793-800.
4. Jonckheere, M.J.M. De, Schep, A.W. & Monsma, A.P. (2019). Open versus Closed Competence to Tax: A Comparative Legal Study of Municipal Taxes in Belgium and the Netherlands. *Intertax*, 2019 (5), 468-489.
5. Merkkx, M.M.W.D. & Janssen, A.D.M. (2019). A New Weapon in the Fight against E-commerce VAT Fraud: Information from Payment Service Providers. *International Vat Monitor. A Global Guide to Sales Taxation*, 30 (6).
6. Merkkx, M.M.W.D. & Gruson, J. (2019). Definitive VAT Regime: Ready for the Next Step? *EC Tax Review*, 28 (3), 136-149.
7. Merkkx, M.M.W.D. & Verbaan, N. (2019). Technology: A Key to Solve VAT Fraud. *EC Tax Review*, 28 (6), 300-306.
8. Merkkx, M.M.W.D. (2019). VAT and Blockchain: Challenges and Opportunities Ahead. *EC Tax Review*, 28 (2), 83-89.
9. Merkkx, M.M.W.D., Verbaan, N. & Starckenburg, R. (2019). VAT and International Trade's Crossroads: Right, Left or Straight On? *EC Tax Review*, 28 (5), 233-244.
10. Merkkx, M.M.W.D. (2019). VAT deduction and Member State sovereignty: (still) a good idea? *World Journal of VAT/GST Law*, 7 (2), 53-75.
11. Molenaar, D. (2019). The Emergence of Esports. *Bulletin for International Taxation*, 2019 (February), 106-111.
12. Schippers, M.L. & Friedhoff, M. (2019). EU Court of Justice's judgment in Hamamatsu: An Abrupt End to Interaction Between Transfer Pricing and Customs Valuation? *EC Tax Review*, 28 (1), 32-42.

1.1.2 Nationaal

1. Anthoni, P.A., Bakel, M.M.F.J. Van & Tydeman, M. (2019). De social enterprise als ANBI? *Weekblad Fiscaal Recht*, 2019 (178).
2. Boomsluiter, E. (2019). Incidenteel is onbedoeld, een andere kijk op het begrip 'incidenteel fiscaal voordeel'. *Maandblad Belastingbeschouwingen*, 2019 (6), 300-305.
3. Brummen, M.F. van & Tydeman, M. (2019). Consultatievoorstel excessief lenen bij eigen vennootschap - Nut en noodzaak van de maatregel. *Weekblad Fiscaal Recht*, 2019 (59).
4. Graaf, A.C.G.A.C. de (2019). Wet bronbelasting 2021, kritisch belicht vanuit EU-vrijheden. *Maandblad Belastingbeschouwingen*, 264.
5. Hemels, S.J.C. (2019). Gezin of individu: een Gordiaanse knoop in de IB. Deel 1: Welvaartstheorie. *Weekblad Fiscaal Recht*, 148 (7313), 1504.
6. Hemels, S.J.C. (2019). Gezin of individu: een Gordiaanse knoop in de IB. Deel 2: Overige criteria. *Weekblad Fiscaal Recht*, 148 (7314), 1542-1552.
7. Hulten, L.C. van & Korving, J.J.A.M. (2019). Svig og misbrug: de Deense anti-misbruikzaken. *Weekblad Fiscaal Recht*, 2019 (129).
8. Kavelaars, P. (2019). Doorstromers in de ban. *NLFiscaal Wetenschappelijk*, 2019 (2).

9. Kavelaars, P. (2019). Exitheffingen en antimisbruikbepaling onder ATAD1. *Tijdschrift Fiscaal Ondernemingsrecht*, 2019 (161.3), 51-58.
10. Kavelaars, P. (2019). Grensoverschrijdende aspecten van de sociale verzekeringsplicht. *Tijdschrift voor Pensioenvraagstukken*, 2019 (2), 29-37.
11. Merkx, M.M.W.D. (2019). Blockchain: uitdagingen en kansen voor de btw? *Maandblad Belastingbeschouwingen*, 2019 (3-13):13.
12. Merkx, M.M.W.D. & Doef, B. van der (2019). Btw en niet-nakoming bij huurkoop- en leaseovereenkomsten. *Maandblad Belastingbeschouwingen*, 2019 (5-23), 248-257.
13. Merkx, M.M.W.D., Lock, J.I.W., Jansen, A.D.M. & Arendsen, R. (2019). De toekomst van btw bij e-commerce - heffing bij platforms. *Maandblad Belastingbeschouwingen*, 2019 (1).
14. Merkx, M.M.W.D. (2019). Laatkomers. *Maandblad Belastingbeschouwingen*, 2019 (11-39), 428-437.
15. Merkx, M.M.W.D. & Starckenburg, R. (2019). Morgan Stanley: meten met twee (of meer) maten! *Weekblad Fiscaal Recht*, 2019 (161), 959-966.
16. Merkx, M.M.W.D. & Wit, A.M. de (2019). Schoolmodel in de btw: definitief gezakt? *Weekblad Fiscaal Recht*, 2019 (64).
17. Molenaar, D. & Overbeek, S. van (2019). Esports en belastingen. *Weekblad Fiscaal Recht*, 2019 (14), 75-81.
18. Molenaar, D. (2019). Ronaldo, voetbal en belastingontduiking. *Weekblad Fiscaal Recht*, 2019 (29), 174-179.
19. Monsma, A.P. (2019). De modelakte zonnepanelen en de Wet WOZ. *Vastgoed Fiscaal & Civiel*, 2019 (43).
20. Monsma, J.A. (2019). Aanpassing belastingstelsel waterschappen; naschrift bij reactie H.J.M. Havekes op artikel Nieuw belastingstelsel waterschappen: klaar voor de toekomst? *Weekblad Fiscaal Recht*, 2019 (198).
21. Monsma, J.A. & Monsma, A.P. (2019). Verbetering rechtsbescherming WOZ? *Maandblad Belastingbeschouwingen*, 2019 (4), 195-203.
22. Ros, E.W. (2019). Het vrije verkeer van personen tussen Zwitserland en de EU: Zwitserse autonomie onder druk? *Maandblad Belastingbeschouwingen*, 2019 (12), 495-508.
23. Ros, E.W. (2019). Hoe het EVA-hof in een fiscaal arrest een bijzondere symbiose tussen context, homogeniteit en effectiviteit tot stand bracht. *Weekblad Fiscaal Recht*, 2019 (7313), 1517-1529.
24. Schippers, M.L. (2019). Douanewaarde-verrekenprijzen: afstemming na Hamamatsu en het belang van operationalisering. *Tijdschrift Fiscaal Ondernemingsrecht*, 2019 (163), 105-111.
25. Schippers, M.L. (2019). Van first-sale naar last-sale: het bepalen van de relevante verkooptransactie onder het Douane Wetboek van de Unie. *Weekblad Fiscaal Recht*, 148 (7282), 562-572.
26. Tydeman, M. & Zandvoort-Gerritsen, C.A.W. (2019). Een financieel steuntje in de rug - Hoe ouders kunnen bijspringen bij de financiering van de eigen woning van hun kind. *Weekblad voor Privaatrecht, Notariaat en Registratie (WPNR)*, 2019 (7233).
27. Tydeman, M. (2019). UBO-registratie: laveren tussen transparantie en privacy. *Weekblad Fiscaal Recht*, 2019 (150).
28. Wilde, M.F. de & Wisman, C. (2019). OESO-consultatie digitale economie: 'grondslaghervereiding' en 'ik belast wat jij niet doet'? *NLFiscaal Wetenschappelijk*, 1 (1), 1-16.
29. Wilde, M.F. de (2019). Om de toekomst van de belastingheffing van ondernemingswinsten in Europa (oratie). *TPEdigitaal*, 13 (2), 60-78.

1.2 Boeken

1. Eijnde, I. van den, Bos-Schepers, R.M., Rooij-Meeuwissen, M.H.A. van & Verhage, S.A. (2019). *Renteberekening in belastingzaken: het in rekening brengen en het vergoeden van rente* (Fiscale Monografieën, 159). Deventer: Wolters Kluwer.
2. Snippe, M. (2019) *De integratie van fiscale gegevens in het rijksbrede toezicht: Onderzoek naar een veilige haven voor de fiscale informatierijkdom*. (Fiscale Monografieën, 155). Deventer: Wolters Kluwer.

1.3 Hoofdstukken in een boek

1.3.1 Internationaal

1. Eijnde, I. van den (2019). Special Tax Zones in selected main jurisdictions (United Arab Emirates). In A. Laukkanen, P. Pistone & J. de Goede (Eds.), *Special Tax Zones in the Era of International Tax Coordination* (pp. 291-560). Amsterdam: IBFD.
2. Graaf, A.C.G.A.C. de & Os, P.b.N. van (2019). Netherlands branch report. In *Investment Funds* (IFA Cahiers, 104B) (pp. 629-652). Rotterdam: International Fiscal Association.
3. Hemels, S.J.C. & Shiba, Y. (2019). Automatic exchange of information and cross border flows of personal data. In K. Goto, Y. Shiba & M. Oosugi (Eds.), *Quality of life. Legal and tax systems to implement sustainable development goals (SDGS) in Japan and the Netherlands* (pp. 232-252). Shizuoka: ITSC.
4. Hemels, S.J.C. (2019). Free Ports for Art: Special Tax Zones as Cultural Policy Incentives? In A. Laukkanen, P. Pistone & J. de Goede (Eds.), *Special Tax Zones in the Era of International Tax Coordination* (pp. 215-224). Amsterdam: IBFD.
5. Hemels, S.J.C. & Monsma, A.P. (2019). Housing taxation in the Netherlands. In K. Goto, Y. Shiba & M. Oosugi (Eds.), *Quality of life. Legal and tax systems to implement sustainable development goals (SDGS) in Japan and the Netherlands* (pp. 63-85). Shizuoka: ITSC.
6. Hemels, S.J.C. & Shiba, Y. (2019). Quality of life and tax legislation as an instrument for cultural policy goals, taking private patronage as an example. In Y. Shiba, M. Oosugi & K. Goto (Eds.), *Quality of life. Legal and tax systems to implement sustainable development goals (SDGS) in Japan and the Netherlands* (pp. 24-36). Shizuoka: ITSC.
7. Hemels, S.J.C. (2019). Tax Incentives for Charities in the European Union: Integration or Segregation? In K.K. Egholm Elgaard, R.K. Feldthusen, A. Hilling & M. Kukkonen (Eds.), *Fair Taxation and Corporate Social Responsibility* (pp. 81-102). Copenhagen: Ex Tuto.
8. Hemels, S.J.C. (2019). Work life balance and taxation in the Netherlands. In K. Goto, Y. Shiba & M. Oosugi (Eds.), *Quality of life. Legal and tax systems to implement sustainable development goals (SDGS) in Japan and the Netherlands* (pp. 156-181). Shizuoka: ITSC.
9. Schep, A.W. (2019). Municipal Environmental taxes in The Netherlands. In K. Goto, Y. Shiba & M. Oosugi (Eds.), *Quality of life. Legal and tax systems to implement sustainable development goals (SDGS) in Japan and the Netherlands* (pp. 111-123). Shizuoka: ITSC.
10. Schippers, M.L. & Wit, W. de (2019). Special Tax Zones in Selected Main Jurisdictions (The Netherlands). In A. Laukkanen, P. Pistone & J. de Goede (Eds.), *Special Tax Zones in the Era of International Tax Coordination* (pp. 291-560). Amsterdam: IBFD.
11. Wilde, M.F. de & Wisman, C. (2019). New Trends in the Definition of Permanent Establishment: The Netherlands. In G. Maisto (Ed.), *New Trends in the Definition of Permanent Establishment* (EC and International Tax Law Series, 17) (pp. 621-690). Amsterdam: IBFD.
12. Wilde, M.F. de & Wisman, C. (2019). OECD Consultations on the Digital Economy: "Tax Base Reallocation" and "I'll Tax If You Don't"? In D.M. Weber & P. Pistone (Eds.), *Taxing the Digital Economy: The EU Proposals and Other Insights* (pp. 3-23). Amsterdam: IBFD.

1.3.2 Nationaal

1. Boomsluit, E. (2019). Interne reorganisatiefaciliteiten in de vennootschapsbelasting. In A.J.A. Stevens en J.L. van de Streek (Ed.), *De toekomst van de vennootschapsbelasting, lessen uit 50 jaar Wet VPB 1969* (pp. 331-340). Deventer: Wolters Kluwer.
2. Kavelaars, P. (2019). Subjectieve vrijstellingen. In A.J.A. Stevens & J.L. van de Streek (Eds.), *De toekomst van de vennootschapsbelasting, Lessen uit 50 jaar Wet VPB 1969* (pp. 171-186). Deventer: Wolters Kluwer.
3. Kok, Q.W.J.C.H. & Stevens, A.J.A. (2019). Dochtervennootschap versus vaste inrichting: op weg naar een meer gelijke fiscale behandeling? In J.L. van de Streek & A.J.A. Stevens (Eds.), *De toekomst van de vennootschapsbelasting: lessen uit 50 jaar Wet VPB 1969 (titel bijdrage: Dochtervennootschap versus vaste inrichting: op weg naar een meer gelijke fiscale behandeling?)* (pp. 297-314). Deventer: Wolters Kluwer.

4. Vink, Y. & Hulten, L.C. van (2019). Juridische zelfstandigheid versus concerngedachte. In A.J.A. Stevens & J.L. van de Streek (Eds.), *De toekomst van de vennootschapsbelasting: lessen uit 50 jaar Wet VPB 1969*. Deventer: Wolters Kluwer.
5. Wilde, M.F. de (2019). Ontwerpproblemen in de vennootschapsbelasting en de CBIT en ACE als systeemalternatieven. In J.L. Van de Streek & A.J.A. Stevens (Eds.), *De toekomst van de vennootschapsbelasting: lessen uit 50 jaar Wet VPB 1969* (pp. 405-425). Deventer: Wolters Kluwer.

2 Vakpublicaties

2.1 Artikelen

2.1.1 Internationaal

1. Chen, S. & Zhang, Ch. (2019). The New Era of Welcoming Foreign Investment in the P.R.C: A Comparison of the China's Regulatory Trends of Greenfield Investment and M&A. *CECCA Newsletter on Company and Financial Law*, 2019 (3).
2. Chen, S. & Zhang, Ch. (2019). Towards a Diversified Capital Market System: A Brief Review of the Proposed Regulatory Reform in China on IPO. *CECCA Newsletter on Company and Financial Law*, 2019 (2).
3. Molenaar, D. (2019). Dutch Football player in India. *Global Sports Law and Taxation Reports*, 2019 (7), 35-36.
4. Molenaar, D. (2019). Football: Loan-out of Belgian players to The Netherlands. *Global Sports Law and Taxation Reports*, 2019 (10.2), 21-23.

2.1.2 Nationaal

1. Anthoni, P.A. & Tydeman, M. (2019). Wat hangt de UBO en registratieplichtigen allemaal boven het hoofd? *Kwartaalbericht Estate Planning*, 2019 (58), 12-15.
2. Arends, A.J.M. (2019). Dwingt excessief lenen bij de BV tot excessieve wetgeving? *Weekblad voor Privaatrecht, Notariaat en Registratie (WPNR)*, 2019 (7249), 568-573.
3. Arends, A.J.M. (2019). Fiscaal ongemak bij het na scheiding betalen van hypotheekrente. *NTRF Beschouwingen*, 2019 (1), 1-5.
4. Arends, A.J.M. (2019). Opnieuw de draagplichtovereenkomst. *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2019 (49), 1-5.
5. Bont, G.J.M.E. de (2019). Fortiter in re, fortiter in modo. *Het Register - Vaktijdschrift van het Register Belastingadviseurs*, 2019 (6), 4.
6. Bont, G.J.M.E. de (2019). Geheim? *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2019 (13), 1-3.
7. Bont, G.J.M.E. de (2019). In dubio. *Het Register - Vaktijdschrift van het Register Belastingadviseurs*, 2019 (1), 4-4.
8. Fenijn, E. & Hulten, L.C. van (2019). Verslag van de elfde NOB EU-rondetafelbijeenkomst. *Weekblad Fiscaal Recht*, 2019 (125).
9. Hemels, S.J.C. (2019). ANBI anno 2019. *Fiscale Berichten voor het Notariaat (FBN)*, 11-15.
10. Hemels, S.J.C. (2019). Fiscale transparantie van de gehuwde vrouw in de IB. *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 20 (5), 1-5.
11. Hoogstraten, P. (2019). Column 'Instrumentalisme en incentives in de loonheffingen'. *Vakstudie Nieuws*, 2019 (4.0).
12. Kavelaars, P. (2019). Bestrijding belastingontwijking in het Caribisch Koninkrijk. *Ars Aequi*, 68 (9), 628-629.
13. Kavelaars, P. (2019). Bronstaatheffingen in opmars. *Nederlands Tijdschrift Fiscaal Recht*, 2019 (1937), 1-3.
14. Kavelaars, P. (2019). Column 'Milieu moet: ook fiscaal'. *Weekblad Fiscaal Recht*, 2019 (144), 866-867.
15. Kavelaars, P. (2019). Fiscale pensioenherziening. *Tijdschrift voor Pensioenvraagstukken*, 2019 (4), 3-5.
16. Merkx, M.M.W.D. (2019). Eindejaarstips en tips voor 2020. *BTW-bulletin*, 2019 (82), 9-12.
17. Merkx, M.M.W.D. (2019). Wilt u er zegels, waardebonnen of vouchers bij? *BTW-bulletin*, 2019 (10/2).

18. Molenaar, D. (2019). Column: Eerlijk belastingtarieven. *Weekblad Fiscaal Recht*, 2019 (212), 1286-1286.
19. Molenaar, D. (2019). Heffing over uitgeleende voetballers betaalde tekengelden. *Tijdschrift voor Sport en Recht*, 2019 1/2 (20), 20-21.
20. Molenaar, D. (2019). Opinie: Verschillen werknemers - zzp'ers verkleinen. *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2019 (145), 1-3.
21. Monsma, A.P. & Abdirizak, A. (2019). No-cure-no-pay in WOZ-procedures: strategieën en proceskosten. *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2019 (7).
22. Monsma, A.P. & Kastelein, R.H. (2019). Ontwikkelingen proceskostenvergoeding in WOZ-procedures, in: Interlokaal 2019, nr. 1. *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen*, 2019 (8):151.
23. Monsma, J.A. (2019). Opinie: Lager tarief voor emissieloze auto's? *SC (Staatscourant)*, 2019 (7), 6.
24. Robben, M.T.E. (2019). Column 'Paarse Eigenwoningergenis'. *Vakstudie Nieuws*, 2019 (26.0).
25. Schep, A.W. (2019). CO2-heffing: #hoedan? *Vakstudie Nieuws*, 2019 (17.0).
26. Schep, A.W. (2019). Gevolgen voor heffing van toeristenbelasting van gemeenten bij massaal gebruik van deelplatform Airbnb. *Service Magazine* 2019/26.
27. Schippers, M.L. (2019). Oribalt Rīga: over de transactiewaarde van soortgelijke goederen en de aftrekmethode. *NTRFR Beschouwingen*, 13 (7/8), 6-12.
28. Sonderen, J.C.M. van (2019). Enkele fiscale aantekeningen bij 'Een inkoop die geen inkoop is'. *Ondernemingsrecht*, 2019 (5), 284-286.
29. Sonderen, J.C.M. van (2019). Fiscale aspecten van kooprijmsmechanismes in overnamecontracten. *Ondernemingsrecht*, 2019 (3), 145-147.
30. Wilde, M.F. de (2019). Staatssteun en zakelijkheid: geen harmonisatie, wel convergentie. *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2019 (2585), 1-6.

2.2 Boeken

1. Graaf, A.C.G.A.C. de, Kavelaars, P. & Stevens, A.J.A. (2019). *Internationaal belastingrecht* (FED Fiscale Studieserie, 39). Deventer: Kluwer.
2. Kavelaars, P., Heithuis, E.J.W. & Schuver, B.S. (2019). *Inkomstenbelasting (15e druk)*. Deventer: Kluwer.

2.3 Hoofdstukken in een boek

2.3.1 Internationaal

1. Molenaar, D. (2019). IAEL book: Keeping it Honest: Transparency and legal issues in the entertainment industry. In *Transparency and Taxation*. MIDEM Nice: International Association of Entertainment Lawyers.

2.3.2 Nationaal

1. Arends, A.J.M. (2019). Cursus. In *Cursus Belastingrecht Studenteneditie 2019-2020*. Deventer: Wolters Kluwer.
2. Graaf, A.C.G.A.C. de (2019). Buitenlandse belastingplicht voor natuurlijke personen. In In A.C.G.A.C de Graaf, J.C.M. van Sonderen en E.W. Ros (Eds.), *Wegwijs in de Inkomstenbelasting (13e druk)* (Wegwijsserie, 13) (pp. 343-370). Den Haag: Sdu.
3. Graaf, A.C.G.A.C. de (2019). Enige internationale aspecten. In W. Brink, A.C.G.A.C de Graaf, J.C.M. van Sonderen en E.W. Ros (Eds.), *Wegwijs in de Belastingheffing van ondernemingen (14e druk)* (Wegwijsserie) (pp. 373-404). Den Haag: Sdu.
4. Hemels, S.J.C. (2019). Impact investing door ANBI's. Een fiscale blik over de grens. In R. Hulstein (Ed.), *Impact* (pp. 84-90). Bussum: Providence Capital.
5. Monsma, J.A. (2019). Vijf hoofdstukken. In M.P. van der Burg, G. Groenewegen, F.J.H.L. Makkinga & J.A. Monsma (Eds.), *Compendium Gemeentelijke belastingen en de wet WOZ, elfde (geheel herziene) druk*. Deventer: Wolters Kluwer.

6. Ros, E.W. (2019). Hoofdstukken 1 t/m 4, 6, 10, 13, 14 (samen met W. Brink) en 16. In W. Brink, A.C.G.A.C de Graaf, J.C.M. van Sonderen en E.W. Ros (Eds.), *Wegwijs in de Belastingheffing van ondernemingen (14^e druk)* (Wegwijsserie). Den Haag: Sdu.
7. Ros, E.W. (2019). Hoofdstukken 1 t/m 7, 9 t/m 10 en 13. In A.C.G.A.C Graaf & J.C.M. van Sonderen en E.W. Ros (Eds.), *Wegwijs in de Inkomstenbelasting (13^e druk)* (Wegwijsserie). Den Haag: Sdu.
8. Sonderen, J.C.M. van (2019). Hoofdstuk 11, Belastingarbitrage. In A.C.G.A.C. de Graaf, J.C.M. van Sonderen en E.W. Ros (Eds.), *Wegwijs in de Inkomstenbelasting* (Wegwijsserie) (pp. 329-342). Den Haag: Sdu Uitgevers.
9. Sonderen, J.C.M. van (2019). Hoofdstuk 15, Belastingarbitrage. In W. Brink, A.C.G.A.C. de Graaf, E.W. Ros & J.C.M. van Sonderen (Eds.), *Wegwijs in de Belastingheffing van ondernemingen* (Wegwijsserie) (pp. 455-468). Den Haag: Sdu Uitgevers.
10. Sonderen, J.C.M. van (2019). Hoofdstuk 5, Inkomen uit aanmerkelijk belang. In W. Brink, A.C.G.A.C. de Graaf, E.W. Ros & J.C.M. van Sonderen (Eds.), *Wegwijs in de Belastingheffing van ondernemingen* (Wegwijsserie) (pp. 137-157). Den Haag: Sdu Uitgevers.
11. Sonderen, J.C.M. van (2019). Hoofdstuk 8, Inkomen uit aanmerkelijk belang. In A.C.G.A.C. de Graaf, J.C.M. van Sonderen en E.W. Ros (Eds.), *Wegwijs in de Inkomstenbelasting* (Wegwijsserie) (pp. 261-281). Den Haag: Sdu Uitgevers.
12. Wit, W. de (2019). Europese aspecten van milieueffingen. In E.P.J Wasch (eindred.) (Ed.), *Hoofdzaken milieueffingen* (Fed Fiscale Studiereserie, 27). Deventer: Wolters Kluwer.

2.4 Bijdragen aan encyclopedische werken (online)

1. Hemels, S.J.C. Commentaar artikel 16 (giftenaftrek), 6 (vrijstelling algemeen belang lichamen), 9, lid 1, onderdeel h (aftrek vrijwilligers), artikel 9.1.h (oud) en diens opvolger artikel 9a (aftrek fondswervende activiteiten) Nederlandse Documentatie Fiscaal Recht, Deel Vennootschapsbelasting (on-line naslagwerk).
2. Hemels, S.J.C. Commentaar artikel 5b AWR (definitie anbi) Nederlandse Documentatie Fiscaal Recht, Deel Formeel belastingrecht (on-line naslagwerk).
3. Hemels, S.J.C. Commentaar artikel 6.32 tot en met 6.39a (giftenaftrek) Nederlandse Documentatie Fiscaal Recht, Deel Inkomstenbelasting (on-line naslagwerk).
4. Hulten, L.C. van (2019, januari 22). Commentaar NLFiscaal bij artikel 17 Wet VpB 1969 - Objectieve belastingplicht.
5. Hulten, L.C. van (2019, januari 22). Commentaar NLFiscaal bij artikel 17a Wet VpB 1969 - Nederlandse onderneming.
6. Hulten, L.C. van (2019, januari 22). Commentaar NLFiscaal bij artikel 18 Wet VpB 1969 - Winstbepaling voor buitenlands belastingplichtigen.
7. Hulten, L.C. van (2019, januari 22). Commentaar NLFiscaal bij artikel 19 Wet VpB 1969 - Internationale vervoersvrijstelling.
8. Wilde, M.F. de (2019, september 22). Commentaar NLFiscaal bij artikel 15e Wet VpB 1969 - Objectvrijstelling buitenlandse ondernemingswinsten.
9. Wilde, M.F. de (2019, september 23). Commentaar NLFiscaal bij artikel 15g Wet VpB 1969 - Laagbelaste buitenlandse beleggingsonderneming.
10. Wilde, M.F. de (2019, september 29). Commentaar NLFiscaal bij artikel 15h Wet VpB 1969 - Verrekening laagbelaste buitenlandse beleggingsonderneming.

2.5 Annotaties

1. Arends, A.J.M. (2019). Noot bij: Hof Amsterdam. (2019, september 24), Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht 2019-2875, 18/00354,18/00355, (Na echtscheiding is slechts de helft van de hypotheekrente aftrekbaar). p.13-15. ECLI:NL:GHAMS:2019:3716.
2. Arends, A.J.M. (2019). Noot bij: Hof Amsterdam. (2019, juli 11), Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht 2019-38, 2307, (Huuropbrengsten tuinhuis via Airbnb zijn geen inkomsten uit eigen woning). p.8-9. ECLI:NL:GHAMS:2019:2424.

3. Arends, A.J.M. (2019). Noot bij: Conclusie A-G Niessen. (2019, januari 17), Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht 2019-474, Zaaknr. 18/02051, (Woning dient niet tot hoofdverblijf). p.8-10. ECLI:NL:PHR:2019:53.
4. Arends, A.J.M. (2019). Noot bij: Hoge Raad. (2019, april 19), Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht 2019-1027, Zaaknr. 18/03134, (Bewijs dat hypotheekverhoging is aangegaan voor verbetering of onderhoud eigen woning mag door inspecteur ook na zes jaren nog worden gevraagd). p.14-15. ECLI:NL:HR:2019:629.
5. Arends, A.J.M. (2019). Noot bij: Conclusie A-G Wattel. (2019, juni 27), Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht 2019-2184, Zaaknr. 18/04508, (A-G Wattel adviseert zak over aftrek rente oude lening voor leegstaande en te koop staande oude woning te verwijzen voor onderzoek naar herallocatie lening). p.6-8. ECLI:NL:PHR:2019:713.
6. Arends, A.J.M. (2019). Noot bij: Rechtbank Gelderland. (2018, december 10), Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht 2019-471, Zaaknr. AWB-17_2178, (Heffingsvermindering (vanwege investeringen) dient in mindering te worden gebracht op de verhuurderheffing). p.10-10. ECLI:NL:RBGEL:2018:5266.
7. Arends, A.J.M. (2019). Noot bij: Rechtbank Noord-Holland. (2019, augustus 7), Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht 2019-2308, Zaaknr. AWB-19_868, (Tijdelijke verhuur van een gedeelte van de eigen woning is niet belast in box 1, noch in box 3). p.9-10. ECLI:NL:RBNHO:2019:6711.
8. Boei, W. (2019). Noot bij: Rechtbank Rotterdam. (2019, oktober 3), Vakstudie Nieuws Vandaag 2019-, 2019/2177, (Aanslag zuiveringsheffing op basis van gemiddeld verbruik). ECLI:NL:RBROT:2019:7768.
9. Boei, W. (2019). Noot bij: Gerechtshof Amsterdam. (2019, september 10), Vakstudie Nieuws Vandaag 2019-, 2019/2205, (Eerst toetsing procesbelang in plaats van inhoud bezwaarschrift). ECLI:NL:GHAMS:2019:3266.
10. Boei, W. (2019). Noot bij: Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden. (2019, oktober 1), Vakstudie Nieuws Vandaag 2019-, 2019/2241, (Gemeente chipkaart met daarop parkeertegoed is geen vooruitbetaalde belasting). ECLI:NL:GHARL:2019:8057.
11. Boei, W. (2019). Noot bij: Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden. (2019, oktober 22), Vakstudie Nieuws Vandaag 2019-, 2019/2305, (Verstrekking marktgegevens ter onderbouwing kapitalisatiefactor). ECLI:NL:GHARL:2019:8810.
12. Boei, W. (2019). Noot bij: Gerechtshof 's-Hertogenbosch. (2019, juni 21), Vakstudie Nieuws Vandaag 2019-, 2019/2334, (Foutieve informatie in parkeerapp komt voor rekening van parkeerder). ECLI:NL:GHSHE:2019:2248.
13. Boei, W. (2019). Noot bij: Rechtbank Midden-Nederland. (2019, oktober 18), Vakstudie Nieuws Vandaag 2019-, 2019/2406, (Huurder van woning niet zonder meer procesbelang bij een WOZ-beschikking). ECLI:NL:RBMNE:2019:4832.
14. Boei, W. (2019). Noot bij: Gerechtshof 's-Hertogenbosch. (2019, juli 25), Vakstudie Nieuws Vandaag 2019-, 2019/2467, (Geen eliminatie transacties aandeelhouder en vennootschap bij waardevaststelling). ECLI:NL:GHSHE:2019:2841.
15. Boei, W. (2019). Noot bij: Gerechtshof Amsterdam. (2019, juni 13), Vakstudie Nieuws Vandaag 2019-, 2019/2523, (Geen differentiatie OZB-tarief voor waardedrukkende factoren). ECLI:NL:GHAMS:2019:1992.
16. Boei, W. (2019). Noot bij: Rechtbank Zeeland-West-Brabant. (2019, juli 12), Vakstudie Nieuws Vandaag 2019-, 2019/2608, (Verskil bemiddelingsovereenkomst en feitelijk gebruik woning resulteert in forensenbelasting). ECLI:NL:RBZWB:2019:3146.
17. Boei, W. (2019). Noot bij: Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden. (2019, november 12), Vakstudie Nieuws Vandaag 2019-, 2019/2654, (Mondelinge toezegging intrekken naheffingsaanslag is geen vernietiging). ECLI:NL:GHARL:2019:9675.
18. Boei, W. (2019). Noot bij: Rechtbank Oost-Brabant. (2019, juli 17), Vakstudie Nieuws Vandaag 2019-, 2019/2748, (Transactiecijfer 21 maanden voor peildatum ook WOZ waarde zijn). ECLI:NL:RBORB:2019:4277.
19. Boei, W. (2019). Noot bij: Rechtbank Rotterdam. (2019, december 10), Vakstudie Nieuws Vandaag 2019-, 2019/2822, (Recent verkoopcijfer vóór aanmerking pand als monumentaal niet bruikbaar). ECLI:NL:RBROT:2019:9594.

20. Boei, W. (2019). Noot bij: Rechtbank Zeeland-West-Brabant. (2019, juni 20), Vakstudie Nieuws Vandaag 2019-, VN Vandaag 2019/2168, (Geen vernietiging van WOZ-beschikking in bezwaarfase ondanks correctie objectafbakening). ECLI:NL:RBZWB:2019:2933.
21. Boei, W. (2019). Noot bij: Rechtbank Den Haag. (2019, september 26), Vakstudie Nieuws Vandaag 2019-, VN Vandaag 2019/2933, (Mandatering bevoegdheid naheffingsaanslag en bezwaarafhandeling parkeerbelasting aan commerciële organisatie). ECLI:NL:RBDHA:2019:10818.
22. Boei, W. (2019). Noot bij: Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden. (2019, december 10), Vakstudie Nieuws Vandaag 2019-, VN Vandaag 2019/2953, (Verkoopcijfer referentieobject twee jaar na waardepeildatum niet bruikbaar). ECLI:NL:GHARL:2019:10728.
23. Bont, G.J.M.E. de (2019). Noot bij: Hoge Raad. (2018, december 21), BNB 2019-96, (Gebruik strafvorderlijke gegevens; toestemming officier van justitie).
24. Bont, G.J.M.E. de (2019). Noot bij: Hoge Raad. (2019, mei 24), BNB 2019-160, (Verzoek uitstel zitting. Oproepen getuigen.).
25. Boomsluiter, E. (2019). Noot bij: Hof Arnhem-Leeuwarden. (2019, februari 12), NLF 2019-0592, Zaaknr. 18/00038, (Verzoek geruisloze terugkeer; niet voldaan aan eisen aandeelhouderschap). p.11-14. ECLI:NL:GHARL:2019:1427.
26. Eijnde, I. van den (2019). Noot bij: HR. (2019, april 19), Fiscaal Weekblad FED 2019-23, 146, (Rechtstreekse afleveringen kwalificeren als uitslag tot verbruik en tellen mee in de berekening van het accijnsbelang voor het bepalen van de hoogte van de te stellen doorlopende zekerheid voor de vergunning accijnsgoederenplaats). ECLI:NL:HR:2019:625.
27. Eijnde, I. van den (2019). Noot bij: HvJ EU. (2019, juli 10), Fiscaal Weekblad FED 2019-24, 153, (Een btw-schuld bij invoer volgt niet automatisch de douaneschuld bij invoer). ECLI:EU:C:2019:579.
28. Eijnde, I. van den (2019). Noot bij: HvJ EU. (2018, december 19), Fiscaal Weekblad FED 2019-6, 40, (Om te bepalen aan welke schakel binnen een keten van achtereenvolgende leveringen van accijnsgoederen het grensoverschrijdende vervoer moet worden toegerekend, is irrelevant op welk moment de goederen zich wel of niet meer onder een accijnsschorsingsregeling bevinden). ECLI:EU:C:2018:1027.
29. Eijnde, I. van den (2019). Noot bij: HR. (2019, januari 11), Fiscaal Weekblad FED 2019-7, 48, (Vernietiging van accijnsgoederen na onttrekking kan niet leiden tot teruggaaf van verschuldigde accijns). ECLI:NL:HR:2019:35.
30. Eijnde, I. van den (2019). Noot bij: HR. (2019, februari 8), Fiscaal Weekblad FED 2019-11, 76, (Prejudiciële vragen omtrent geldigheid van Antidumpingverordening tot stand gekomen op basis van mogelijk onvolledig of onjuist onderzoek door Commissie). ECLI:NL:HR:2019:152.
31. Eijnde, I. van den (2019). Noot bij: HR. (2019, april 19), Fiscaal Weekblad FED 2019-14, 96, (Prejudiciële vragen over de reikwijdte van het begrip 'heffingsgrondslag' om vast te kunnen stellen welke tariefmaatregel van toepassing is; de tariefmaatregel ten tijde van de plaatsing onder de regeling actieve veredeling schorsing enerzijds of de tariefmaatregel ten tijde van het beëindigen van die regeling en het in het vrije verkeer brengen anderzijds). ECLI:NL:HR:2019:631.
32. Gruson, J. (2019). Noot bij: Hof van Justitie. (2018, juli 25), Fiscaal Weekblad FED 2019-105, Zaaknr. C-5/17, (Geen toepassing vrijstelling voor "handelingen betreffende betalingen of overmakingen" op financiële afwikkeling van de tandheelkundige zorgarrangementen). p.3-11. ECLI:EU:C:2018:592.
33. Gruson, J. (2019). Noot bij: Nota naar aanleiding van Verslag 35 302. (2019, oktober 24), NLF 2019-0113, (Belastingplan 2020, dossier nummer 35 302, verlagen tarief elektronische publicaties).
34. Gruson, J. (2019). Noot bij: MvT 35 302. (2019, september 17), NLF 2019-2518, (Belastingplan 2020, verlagen tarief elektronische publicaties).
35. Gruson, J. (2019). Noot bij: MvF. (2018, december 14), NLF 2019-0246, Rolnr. 2018-30753, (Geactualiseerd besluit over marge- en globalisatieregeling). p.18.
36. Gruson, J. (2019). Noot bij: Hoge Raad. (2019, juli 12), NLF 2019-1675, Zaaknr. 17/03824, (Geen koepelvrijstelling en onderwijsvrijstelling voor artsenfederatie). p.23-27. ECLI:NL:HR:2019:1174.
37. Gruson, J. (2019). Noot bij: Hoge Raad. (2019, november 8), NLF 2019-2518, Zaaknr. 18/00405, (Geen verlaagd btw-tarief alcoholhoudende drank bij maaltijd in restaurant). p.23-26. ECLI:NL:HR:2019:1724.

38. Gruson, J. (2019). Noot bij: Parket bij de Hoge Raad. (2019, oktober 31), NLF 2019-1982, Zaaknr. 18/00998, (Ledenbijdrage behoort niet tot heffingsmaatstaf voor levering van producten). p.3-4. ECLI:NL:PHR:2018:1518
39. Gruson, J. (2019). Noot bij: HvJ EU (A-G). (2019, april 10), NLF 2019-1064, Zaaknr. C-291/18, (Geen btw-vrijstelling voor levering opvrijzelbaar offshore-boorplatform). p.16-18. ECLI:EU:C:2019:302.
40. Gruson, J. (2019). Noot bij: HvJ EU. (2018, december 19), NLF 2019-0134, Zaaknr. C-552/17, (Bijzondere btw-regeling voor reisbureaus; winstmarge en tarief). p.28-29. ECLI:EU:C:2018:1032.
41. Hulten, L.C. van (2019). Noot bij: Hof Den Haag. (2018, december 7), NLFW 2019-0356, 17/00916 en 17/00917, (Verlies op intercompany-vordering deed zich vóór ontvoegingstijdstip voor). ECLI:NL:GHDHA:2018:3776
42. Hulten, L.C. van (2019). Noot bij: Rechtbank Noord-Holland. (2019, maart 15), NLFW 2019-1063, Zaaknr. 15/5262, (Pensioenfonds niet vrijgesteld van vpb-plicht; verrekening Belgische bronbelasting). ECLI:NL:RBNHO:2019:2500.
43. Kavelaars, P. (2019). Noot bij: HR. (2019, februari 15), BNB 2019-75, (Dwangsommen niet belast (Zaaknr. 18/01914, 18/01915 en 18/01920)). ECLI:NL:HR:2019:138.
44. Kavelaars, P. (2019). Noot bij: HvJ EU. (2019, mei 8), BNB 2019-104, (Verzekeringplicht zeevarende met derde vlagstaat onder Vo. 883/2004). ECLI:EU:C:2019:381.
45. Kavelaars, P. (2019). Noot bij: HvJ EU. (2019, september 19), BNB 2019-179, C-95/18 en C-96/18, (Kleine dienstbetrekkingen in Duitsland (Giesen)). ECLI:EU:C:2019:767.
46. Kavelaars, P. (2019). Noot bij: HvJ EU. (2019, januari 24), BNB 2019-66, Zaaknr. C-477/17, (Derdelanders vallen onder Vo. 883/2004 (Holiday on Ice)). ECLI:EU:C:2019:60.
47. Kavelaars, P. (2019). Noot bij: HvJ EU. (2019, januari 23), BNB 2019-65, Zaaknr. C-272/17, (Premiedeel heffingskorting tijdsevenredig (K.M. Zyla/Staatssecretaris van Financiën)). ECLI:EU:C:2019:49.
48. Merkx, M.M.W.D. (2019). Noot bij: Hof van Justitie. (2019, mei 8), Fiscaal Weekblad FED 2019-91, Zaak C-566/17, (Ook bij ontbreken wettelijke regeling toepassing pre pro rata verplicht). ECLI:EU:C:2019:390.
49. Merkx, M.M.W.D. (2019). Noot bij: Hoge Raad. (2019, februari 8), Fiscaal Weekblad FED 2019-68, Zaaknr. 17/04018, (Geen vermindering kleineondernemersregeling voor Duitse verhuurders vakantiewoning). ECLI:HR:2019:194.
50. Merkx, M.M.W.D. (2019). Noot bij: Hoge Raad. (2019, juni 7), Fiscaal Weekblad FED 2019-117, Zaaknr. 17/05587, (Herziening voor btw op opfokkosten bij beëindiging btw-landbouwregeling). ECLI:HR:2019:863.
51. Merkx, M.M.W.D. (2019). Noot bij: Hof van Justitie EU. (2018, december 19), Fiscaal Weekblad FED 2019-33, Zaaknr. C-422/17, (Bij vooruitbetalingen mag reisbureau winstmarge bepalen aan de hand van raming). ECLI:EU:C:2018:1029.
52. Merkx, M.M.W.D. (2019). Noot bij: Hof van Justitie EU. (2018, december 19), Fiscaal Weekblad FED 2019-32, Zaaknr. C-552/17, (Reisbureauregeling ook van toepassing bij in- en verkoop van een enkele dienst). ECLI:EU:C:2018:1032.
53. Merkx, M.M.W.D. (2019). Noot bij: Hof van Justitie EU. (2019, mei 15), Fiscaal Weekblad FED 2019-104, Zaaknr. V-N 2019/2614, (Groepsmaatschappij die tankkaarten verstrekt verricht vrijgestelde financiële dienst). ECLI:EU:C:2019:412.
54. Merkx, M.M.W.D. (2019). Noot bij: Hof van Justitie EU. (2018, december 19), BNB 2019-48, Zaaknr. C-18/18, (Zaak Mailat e.a. Geen overdracht algemeenheid goederen/diensten bij verhuur van alle voor voortzetting onderneming noodzakelijke onderdelen). ECLI:EU:C:2018:1038.
55. Merkx, M.M.W.D. (2019). Noot bij: Hof van Justitie EU. (2018, november 8), BNB 2019-10, Zaaknr. C-502/17, (Zaak C&D Foods Acquisition. Geen aftrek van voorbelasting voor moeiende holding op kosten wegens voorgenomen verkoop aandelen). ECLI:EU:2018:888.
56. Merkx, M.M.W.D. (2019). Noot bij: Hof van Justitie EU. (2019, mei 8), BNB 2019-116, Zaaknr. C-568/17, (Zaak Geelen. Interactieve erotische webcamsessies vormen complexe amusementsactiviteit, daadwerkelijk verricht op de plaats van vestiging van de aanbieder). ECLI:EU:2019:388.
57. Merkx, M.M.W.D. (2019). Noot bij: Staatssecretaris van Financiën. (2019, september 17), NLF 2019-, 118, (Voorraad op afroep).

58. Merkx, M.M.W.D. (2019). Noot bij: Staatssecretaris van Financien. (2019, september 17), NLF 2019-, 119, (Ketentransacties).
59. Merkx, M.M.W.D. (2019). Noot bij: Staatssecretaris van Financien. (2019, september 17), NLF 2019-, 131, (Opgaaf ICP).
60. Merkx, M.M.W.D. (2019). Noot bij: Hof Den Bosch. (2019, februari 21), NLF 2019-1231, 17/00474 tm 17/00478, (Interne compensatie van IB met premie volksverzekeringen niet mogelijk). ECLI:NL:GHSHE:2019:635.
61. Merkx, M.M.W.D. (2019). Noot bij: Hof Arnhem-Leeuwarden. (2019, april 24), NLF 2019-1112, 18/00675,18/00136, (Prestaties gekwalificeerd als bemiddelingsdiensten; plaats dienst niet in Nederland). ECLI:NL:GHARL:2019:3541.
62. Merkx, M.M.W.D. (2019). Noot bij: Advocaat-generaal. (2019, februari 12), NLF 2019-656, Zaaknr. C-568/17, (Erotische webcamsessies voor btw geen vermakelijkheidsactiviteit). ECLI:EU:C:2019:109.
63. Molenaar, D. (2019). Noot bij: Rechtbank Zeeland-West-Brabant. (2019, april 26), Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht 2019-2597, 17/6981, (Verlaagd tarief voor exploiteren speelautomatenhal). NL:RBZWB:2019:1928.
64. Molenaar, D. (2019). Noot bij: Rechtbank Gelderland. (2019, september 10), Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht 2019-3037, 18/3720, (Toegang verlenen tot danceclub waar dj's opreden is toegang verlenen tot muziekkuitvoering). NL:RBGEL:2019:4106.
65. Molenaar, D. (2019). Noot bij: Hoge Raad. (2019, november 15), Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht 2019-2870, 19/00471, (Geen naheffing van ambtshalve teruggegeven bedragen omzetbelasting). NL:HGSHE:2018:5348.
66. Molenaar, D. (2019). Noot bij: Gerechtshof Den Bosch. (2019, oktober 18), Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht 2019-354, Zaaknr. 17/00383, (Religieuze instelling streeft meer dan 90% het algemeen nut na). ECLI:NL:GHSHE:2018:4325.
67. Molenaar, D. (2019). Noot bij: Gerechtshof Den Bosch. (2018, december 20), Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht 2019-915, Zaaknr. 17/00579, (Ambtshalve teruggegeven bedragen kunnen niet worden nageheven omdat van te weinig betaalde belasting geen sprake is). ECLI:NL:GHSHE:2018:5348.
68. Molenaar, D. (2019). Noot bij: RB Zeeland-West Brabant. (2019, februari 26), Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht 2019-1132, Zaaknr. 17/8017, (Trouwambtenaar is geen uitvoerend kunstenaar). ECLI:NL:RBZWB:2019:913.
69. Molenaar, D. (2019). Noot bij: Gerechtshof Den Bosch. (2019, april 25), Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht 2019-2004, Zaaknr. 18/00102, (Parkeren bij attractiepark betreft bijkomende prestatie). NL:GHSHE:2019:1581.
70. Molenaar, D. (2019). Noot bij: Gerechtshof Den Bosch. (2019, juni 6), Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht 2019-1441, Zaaknr. 18/00346, (Laag btw-tarief voor verlenen van toegang tot family entertainment center). ECLI:NL:GHSHE:2019:555.
71. Molenaar, D. (2019). Noot bij: Gerechtshof Den Haag. (2018, december 11), Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht 2019-892, Zaaknr. 18/00578, (Naheffingsaanslag OB terecht opgelegd aan organisator festivals). ECLI:NL:GHDHA:2018:3460.
72. Molenaar, D. (2019). Noot bij: Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden. (2019, april 24), Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht 2019-1560, Zaaknr.18/00675, (Plaats van dienst bemiddeling tussen sporters en buitenlandse clubs niet in Nederland gelegen). NL:GHARL:2019:3541.
73. Molenaar, D. (2019). Noot bij: (M)SZW. (2019, november 22), NLF 2019-, (Vierde voortgangsbrief over Werken als zelfstandige).
74. Molenaar, D. (2019). Noot bij: Rechtbank Noor-Holland. (2019, september 11), NLF 2019-2208, 18/2529, (Italiaan voldoet niet aan 30% regeling). NL:RBNHO:2019:7844.
75. Molenaar, D. (2019). Noot bij: Ministerie van Sociale Zaken. (2018, november 26), NLF 2019-0129, Zaak 2018-0000185662, (Beslissing op bezwaar WOB-verzoek over VAR-beslisboom).
76. Molenaar, D. (2019). Noot bij: RB Gelderland. (2019, maart 27), NLF 2019-1003, Zaaknr. EXCLI17/2789, (Uitlening voetballers door Belgische aan Nederlandse club; heffing over tekengelden). ECLI:NL:RBGEL:2019:1339

77. Molenaar, D. (2019). Noot bij: HvJ. (2019, februari 26), NLF 2019-0667, Zaaknr. T-865/16, (Spaanse regeling voor top-voetbalclubs kwalificeert niet als staatssteun). ECLI:EU:T:2019:113.
78. Monsma, A.P. (2019). Noot bij: Rechtbank Den Haag. (2019, augustus 5), Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen 2019-, 394, (Afwijkende objectafbakeningbepaling kan door de beugel. Aanslagen terecht per recreatiewoning opgelegd (nr. 18/3673)). ECLI:NL:RBDHA:2019:9468.
79. Monsma, A.P. (2019). Noot bij: Hoge Raad. (2019, februari 15), Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen 2019-111, Zaaknr. 17/06102, (Ook schadevergoeding voor overschrijding redelijke termijn in geval van niet-ontvankelijkheid (nr. 17/06102)). ECLI:NL:HR:2019:241.
80. Monsma, A.P. (2019). Noot bij: Rechtbank Midden-Nederland. (2019, april 1), Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen 2019-220, Zaaknr. UTR 18/178, (Normkostentabel voor omgevingsleges leidt niet tot onredelijke heffing (nr. 18/178)). ECLI:NL:RBMNE:2019:1480.
81. Monsma, A.P. (2019). Noot bij: Hof Den Bosch. (2019, mei 24), NLF 2019-, 2472, (Verhuur vakantiewoningen aan arbeidsmigranten; geen toeristenbelasting (nrs. 18/00222 en 18/00223)). ECLI:NL:GHSHE:2019:4053.
82. Monsma, A.P. (2019). Noot bij: A-G bij de Hoge Raad. (2018, december 20), NLF 2019-0371, Zaaknr. 18/01310, (Verordeningen rioolheffing onverbindend? Opbrengstlimiet overschreden?). ECLI:NL:PHR:2018:1419.
83. Monsma, A.P. (2019). Noot bij: A-G. (2019, februari 22), NLF 2019-0669, Zaaknr. 18/00010, (Lagere WOZ-waarde naar dezelfde toestandsdatum; twijfel over eerdere waardering (nr. 18/00010)). p.47-49. ECLI:NL:PHR:2019:172.
84. Monsma, A.P. (2019). Noot bij: Hoge Raad. (2019, september 13), NLF 2019-2078, Zaaknr. 18/00010, (WOZ-beschikking sociale huurwoning; deelname verhuurder aan procedure (18/00010)). ECLI:NL:HR:2019:1315.
85. Monsma, A.P. (2019). Noot bij: Hoge Raad. (2019, februari 1), NLF 2019-0303, Zaaknr. 18/00902, (Legesverordening Groningen verbindend; geen vormfout). ECLI:NL:HR:2019:143.
86. Monsma, A.P. (2019). Noot bij: Hoge Raad. (2019, maart 15), NLF 2019-0670, Zaaknr. 18/01955, (Gemeente Westerveld overschreed opbrengstlimiet Verordening Rioolheffing 2014 (1) nr. 18/01955)). p.50-51. ECLI:NL:HR:2019:349.
87. Monsma, A.P. (2019). Noot bij: Parket bij de Hoge Raad. (2019, april 12), NLF 2019-1235, Zaaknr. 18/02353, (Vaststelling WOZ-waarde kantoorgebouw dat in gebruik is bij rijksdiensten). ECLI:NL:PHR:2019:379.
88. Monsma, A.P. (2019). Noot bij: A-G bij de Hoge Raad. (2018, december 20), NLF 2019-0372, Zaaknr. 18/02941, (Verordening rioolheffing gedeeltelijk onverbindend; verwijzing). ECLI:NL:PHR:2018:1420.
89. Monsma, J.A. (2019). Noot bij: Hof 's-Hertogenbosch. (2018, september 6), Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen 2019-35, 17/00743 / 17/00744, (Zuiveringsheffing waterschap Peel en Maasvallei 2009. In een bijlage bij de verordening wordt verwezen naar NEN-normen die door het waterschap niet bekend zijn gemaakt. Dit was niet nodig omdat de normen betrekking hebben op de wijze van meting, bemonstering en analyse en niet op de heffingsmaatstaf als zodanig). ECLI:NL:GHSHE:2018:3704.
90. Monsma, J.A. (2019). Noot bij: Hof Den Haag. (2019, maart 19), Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen 2019-160, BK17/00615-17/00617, (Precariobelasting. Gemeente heeft geen gedoogplicht. Uit vaststellingsovereenkomst volgt dat gemeente precariobelasting mag heffen over alle leidingen die (mede) dienen voor de levering van gas aan industriële verbruikers. Tariefdifferentiatie op basis van de werkdruk van leidingen leidt niet tot onredelijke en willekeurige belastingheffing). ECLI:NL:GHDHA:2019:581.
91. Monsma, J.A. (2019). Noot bij: Hof Amsterdam. (2019, januari 8), Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen 2019-251, Zaaknr. 17/00442, (Forensenbelasting gemeente Bergen. Tarief forensenbelasting is ruim vier maal zo hoog als dat van de OZB voor eigenaren van woningen. Dit is wettelijk toegestaan. Tarief forensenbelasting is niet aan

- een limiet gebonden. Hoogte tarief vormt evenmin als cumulatie met andere belastingen discriminatie van niet-inwoners). ECLI:NL:GHAMS:2019:528.
92. Monsma, J.A. (2019). Noot bij: Hof 's-Hertogenbosch. (2018, oktober 18), Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen 2019-72, Zaaknr. 17/00641, (Bouwleges gemeente Tilburg. De verordening bevat een eigen regeling voor de berekening van de bouwkosten. De bouwkosten bedragen volgens die regeling ruim € 8,3 mln., terwijl de werkelijke bouwkosten iets minder dan € 4,9 mln. bedragen. De regeling past binnen de aan de gemeentelijke wetgever toekomende vrijheid en is niet in strijd met de wet of enig algemeen rechtsbeginsel). ECLI:NL:GHSHE:2018:4327.
93. Monsma, J.A. (2019). Noot bij: Hoge Raad. (2019, juli 12), Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen 2019-319, Zaaknr. 18/00806, (Bestuursprocesrecht. Kennelijk onredelijk gebruik van procesrecht door gemachtigde. Bezwaar zonder deugdelijke verklaring via onjuist faxnummer ingediend bij verkeerde instantie. Beroep op doorzendplicht faalt. Bezwaar terecht niet-ontvankelijk verklaard). ECLI:NL:HR:2019:1173.
94. Monsma, J.A. (2019). Noot bij: Hoge Raad. (2019, februari 1), Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen 2019-91, Zaaknr. 18/00902, (Bouwleges gemeente Groningen. Door verwijzing naar de in de Staatscourant als UAV 2012 gepubliceerde tekst van de voorwaarden voor vaststelling van de bouwkosten waarop de hoogte van de leges is gebaseerd, is aan de kenbaarheids-eisen voldaan. De aanduiding UAV 2012 is niet voor misverstand vatbaar). ECLI:NL:HR:2019:143.
95. Monsma, J.A. (2019). Noot bij: Hoge Raad. (2019, juni 7), Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen 2019-256, Zaaknr. 18/04333, (Zuiveringsheffing waterschap Peel en Maasvallei. Verordening bevat voorschriften voor bemeting, bemonstering en analyse, waarbij wordt verwezen naar NEN-normen. Deze NEN-normen zijn, anders dan Hof 's-Hertogenbosch had geoordeeld, essentieel voor het vaststellen van de heffingsmaatstaf, zodat moet worden voldaan aan de kenbaarheids-eisen van art. 73 en art. 111 Waterschapswet. Verwijzing naar gerechtshof Arnhem-Leeuwarden ter verdere behandeling en beslissing). ECLI:NL:HR:2019:868.
96. Monsma, J.A. (2019). Noot bij: Rechtbank Noord-Nederland. (2019, juli 25), Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen 2019-347, Zaaknr. LEE 18/382, (WOZ en OZB. Groepsaccommodatie met toepassing van bestemmingscriterium aangemerkt als woning. Aanslag gebruikersbelasting OZB vernietigd. Waarde in goede justitie verminderd). ECLI:NL:RBNNE:2019:3610.
97. Monsma, J.A. (2019). Noot bij: Rechtbank Den Haag. (2019, mei 20), Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen 2019-362, Zaaknr. SGR 18/118, (Binnenhavengeld gemeente Leiden. Lager tarief voor historische vaartuigen. Inschrijving in nationaal Register Varende Monumenten geldt als voorwaarde voor toepassing van het lagere tarief. Geen inbreuk op vrijheid van vereniging). ECLI:NL:RBDHA:2019:5138.
98. Monsma, J.A. (2019). Noot bij: Rechtbank Oost-Brabant. (2019, april 16), Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen 2019-234, Zaaknr. SHE 18/1544, (Golfbaan met clubhuis/brasserie en achttien recreatiewoningen vormt voor de OZB een niet-woning. De woondelenvrijstelling is op grond van het bestemmingscriterium niet van toepassing). ECLI:NL:RBOBR:2019:2178.
99. Monsma, J.A. (2019). Noot bij: Hoge Raad. (2018, november 16), BNB 2019-8, Zaaknr. 18/00366, (Waterschapswet. Retributieverordening zoetwatervoorziening Tholen en Sint Philipsland. Waterschap zorgt voor zoetwatervoorziening voor landbouwers. Deze voorziening valt onder de zorg voor het watersysteem. Heffing gebruiksretributie is niet mogelijk omdat belanghebbende geen gebruik maakt van de zoetwatervoorziening). ECLI:NL:HR:2018:2111.
100. Monsma, J.A. (2019). Noot bij: Hoge Raad. (2019, mei 10), BNB 2019-110, Zaaknr. 18/04662, (Gemeentewet. Bouwleges gemeente Tilburg. Leges gebaseerd op genormeerde bouwkosten en niet op lagere werkelijke bouwkosten. Motiveringsplicht rechter). ECLI:NL:HR:2019:689.
101. Monsma, J.A. (2019). Noot bij: Hoge Raad. (2019, juni 21), BNB 2019-127, Zaaknr. 19/00458, (Gemeentewet. Bouwleges gemeente Amsterdam. Kenbaarheid voorschriften voor berekening bouwleges. Verordening onverbindend omdat voorschriften UAV 1989, waarnaar wordt verwezen,

- niet in Staatscourant zijn gepubliceerd en evenmin als bijlage bij de verordening ter inzage zijn gelegd). ECLI:NL:HR:2019:1000.
102. Monsma, J.A. (2019). Noot bij: Hoge Raad. (2019, september 27), BNB 2019-181, Zaaknr. 19/01561, (Gemeentewet. Rioolheffing gemeente Menterwolde. Toevoeging aan egalisatievoorziening vormt geen last ter zake van de riolering, betaalde omzetbelasting die recht geeft op een bijdrage uit het BTW-compensatiefonds wel. Voor het jaar 2013 is de opbrengstlimiet met meer dan 10 percent overschreden, zodat de verordening geheel onverbindend wordt geacht. Voor het jaar 2014 volgt verwijzing voor nader onderzoek). ECLI:NL:HR:2019:1424.
103. Poppel, J. van (2019). Noot bij: A-G. (2019, april 16), NLF 2019-1511, Zaaknr. 18/03539, (Berekening aftrek voorkoming dubbele belasting niet strijdig met EU-recht.). p.34-36. ECLI:NL:PHR:2019:408.
104. Poppel, J. van (2019). Noot bij: HvJ. (2019, februari 26), NLF 2019-0665, Zaaknr. C-581/17, (Emigratie Duitsland naar Zwitserland: ongeoorloofde heffing over latente meerwaarde). p.34-36. ECLI:EU:C:2019:138.
105. Poppel, J. van (2019). Noot bij: A-G HvJ. (2019, oktober 1), NLF 2019-2255, Zaaknr. C-274/14, (Spaans centraal gerecht is geen rechterlijke instantie in zin van artikel 267 VWEU.). p.20-21. ECLI:EU:C:2019:802.
106. Robben, M.T.E. (2019). Noot bij: Hoge Raad. (2019, januari 11), Fiscaal Weekblad FED 2019-86, Zaaknr. 17/03603, (Herinvesteringsreserve boekwinst verkocht pand voor funderingsherstel verhuurd pand). ECLI:NL:HR:2019:33.
107. Robben, M.T.E. (2019). Noot bij: Hoge Raad. (2019, juli 19), Fiscaal Weekblad FED 2019-147, Zaaknr. 17/05803, (Opgeofferd bedrag voor middellijk gehouden lucratief belang. Verlies niet aftrekbaar. Geen strijd met eigendomsgrondrecht). ECLI:NL:HR:2019:1228.
108. Robben, M.T.E. (2019). Noot bij: Hoge Raad. (2019, mei 24), Fiscaal Weekblad FED 2019-130, Zaaknr. 18/00135, (Inkomstenbelasting; art. 3.41, leden 2 en 3, Wet IB 2001. Hoogte kleinschaligheidsinvesteringsaftrek bij investeringen door een vennoot in zowel vennootschappelijk als in buitenvennootschappelijk vermogen; uitleg samentelregeling.). ECLI:NL:HR:2019:785.
109. Schep, A.W. (2019). Noot bij: Hoge Raad. (2019, juni 21), Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen 2019-, 315, (Rente over het niet afgeschreven deel van de investeringen en de daarover verschuldigde omzetbelasting zijn kapitaallasten die via de rioolheffing kunnen worden verhaald). ECLI:NL:HR:2019:1020.
110. Schep, A.W. (2019). Noot bij: Hoge Raad. (2019, september 27), Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen 2019-, 402, (Gebrekkige uitnodiging voor zitting door rechtbank leidt tot veroordeling in proceskosten van heffingsambtenaar). ECLI:NL:HR:2019:1423.
111. Schep, A.W. (2019). Noot bij: Hoge Raad. (2018, oktober 12), Fiscaal Weekblad FED 2019-12, Zaaknr. 17/00175, (Naheffingsaanslag grondwaterbelasting voor vrijstelling warmte-/koudeopslaginstallatie (WKO) moet worden vernietigd omdat met terugwerkende kracht alsnog is voldaan aan vrijstelling). ECLI:NL:HR:2018:1898.
112. Schep, A.W. (2019). Noot bij: Hof 's-Hertogenbosch. (2019, februari 21), Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen 2019-255, Zaaknr. 17/00752, (Tarief marktgeld dat onder meer gebaseerd is op kosten elektriciteitsverbruik is verbindend ondanks dat belastingplichtige zelf geen elektriciteit gebruikt). ECLI:NL:GHSHE:2019:638.
113. Schep, A.W. (2019). Noot bij: Rb. Oost-Brabant. (2019, februari 19), Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen 2019-179, Zaaknr. 17_2614, (Ook verblijf tegen vergoeding wanneer overeengekomen koopsom voor champignonooft tevens het bieden van slaapgelegenheden aan oogstende arbeidskrachten omvat.). ECLI:NL:RBOBR:2019:1006.
114. Schep, A.W. (2019). Noot bij: Hoge Raad. (2019, april 5), Fiscaal Weekblad FED 2019-99, Zaaknr. 18/00309, (Verdaging uitspraak op bezwaar geldt ook voor verlengde uitspraaktermijn WOZ-procedures). ECLI:NL:HR:2019:494.
115. Schep, A.W. (2019). Noot bij: Hoge Raad. (2019, januari 18), Fiscaal Weekblad FED 2019-43, Zaaknr. 18/03317, (Naheffingsaanslag parkeerbelasting kan zowel forfaitair naar een heel uur als naar evenredigheid worden berekend). ECLI:NL:HR:2019:56.

116. Schep, A.W. (2019). Noot bij: Rb. Zeeland-West-Brabant. (2019, februari 28), Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen 2019-238, Zaaknr. AWB-17_7401, (Rechtbank laat aanslag leges omgevingsvergunning volledig in stand ondanks dat de aanvraag deels ziet op vergunningsvrije bouwactiviteiten). ECLI:RBZWB:2019:872.
117. Schippers, M.L. (2019). Noot bij: Hof van Justitie. (2019, april 11), NLF 2019-1237, ('Tariefindeling'large format informatiedisplays'; beantwoording prejudiciële vragen). p.34-38. ECLI:EU:C:2019:319.
118. Schippers, M.L. (2019). Noot bij: Hof van Justitie. (2019, juni 13), NLF 2019-1548, (A-G HvJ: Wijze van berekening aanvullende invoerrechten in sector pluimveevlees). p.38-40. ECLI:EU:C:2019:501.
119. Schippers, M.L. (2019). Noot bij: A-G Hof van Justitie. (2019, januari 24), NLF 2019-0373, (Bepaling douanewaarde van ingevoerde goederen). p.34-36. ECLI:EU:C:2019:64.
120. Schippers, M.L. (2019). Noot bij: Hof van Justitie. (2019, maart 28), NLF 2019-833, (Tsjechische voorwaarde btw-vrijstelling bij uitvoer strijdig met EU-recht). p.13-16. ECLI:EU:C:2019:265.
121. Schippers, M.L. (2019). Noot bij: Gerechtshof Den Haag. (2019, juni 28), NLF 2019-1945, (Uit benzinedamp teruggewonnen benzine; ongeoorloofde dubbele heffing accijns). p.56-58. ECLI:NL:GHDHA:2019:2182.
122. Schippers, M.L. (2019). Noot bij: Belastingdienst/douane. (2019, november 18), NLF 2019-49, 2643, (Uitvoeraangifte: exporteur moet in Unie gevestigd zijn (update), Belastingdienst). p.27-30.
123. Theuns, L.C.J. (2019). Noot bij: A-G HvJ EU. (2019, februari 14), NLF 2019-0791, (Rechtmatige beperking kring rechthebbenden Oostenrijkse staatssteunregeling). ECLI:EU:C:2019:121.
124. Theuns, L.C.J. (2019). Noot bij: Hof van Justitie van de Europese Unie. (2018, december 19), NLF 2019-0249, (Studiebeurs medegefinancierd uit ESF; inhoudingen bij toekenning studiebeurs geoorloofd). ECLI:EU:C:2018:1036.
125. Theuns, L.C.J. (2019). Noot bij: Hof van Justitie van de Europese Unie. (2019, november 7), NLF 2019-2600, (HvJ staat heffing op gebruik van binnenwateren voor productie elektriciteit toe). ECLI:EU:C:2019:935.
126. Theuns, L.C.J. (2019). Noot bij: Hof van Justitie van de Europese Unie. (2019, november 14), NLF 2019-2710, (Wijziging Oostenrijkse staatssteunregeling vrijgesteld van aanmeldingsverplichting). ECLI:EU:C:2019:969.
127. Wit, W. de (2019). Noot bij: A-G HvJ. (2019, februari 28), NLF 2019-19, 1067, (Beroep tegen heffing antidumpingrechten; schending van vormvoorschriften). p.25-26. ECLI:EU:C:2019:164.

2.6 Blogs en online uitzendingen

1. Chen, S. (2019). Reforming the Corporate Taxation in The European Union: Paradox, Challenge and Opportunity (blog). European Student Think Tank Blog. (available: 9 Mar 2019).
2. Gruson, J. (2019). Voorkomen is beter dan genezen: voer controleprocessen uit (blog). (available: 6 Jun 2019).
3. Hemels, S.J.C. & Idsinga, N. (2019). Focus op ANBI's 2019. Online cursus.
4. Hoogstraten, P. (2019). Instrumentalisme en incentives in de loonheffingen (blog). Wolters Kluwer. (available: 16 Jan 2019).
5. Hulten, L.C. van (2019). Principal Purpose Test. Tax Talks (2019/23).
6. Merkx, M.M.W.D. (2019). 40% btw-aftrek voor kosten collectieve juridische acties. Taxvisions: (2019, augustus 16 - 2019, augustus 16).
7. Merkx, M.M.W.D. (2019). Alcoholische dranken in restaurant belast met 21% btw. Taxvisions: (2019, november 8 - 2019, november 8).
8. Merkx, M.M.W.D. (2019). Controle en uitvoering onzekere factoren van nieuwe btw-regels e-commerce. Interview Taxlive: Telefonisch interview (2019, oktober 22).
9. Merkx, M.M.W.D. (2019). Geen btw-vrijstelling voor overdracht rechtspositie. Tax Visions: Online (2019, november 1 - 2019, november 1).
10. Merkx, M.M.W.D. (2019). Internetconsultatie implementatie btw elektronische handel. Taxvisions: (2019, oktober 18 - 2019, oktober 18).
11. Merkx, M.M.W.D. (2019). Nieuw besluit reisbureauregeling in btw. Taxvisions: (2019, september 20 - 2019, september 20).

12. Merkx, M.M.W.D. (2019). Quick fixes btw maken vereenvoudigingsverwachting maar deels waar. T.b.v. nieuwsblog Taxlive: Telefonisch interview (2019, juli 8).
13. Merkx, M.M.W.D. (2019). Scholen kunnen samen met BV in btw-fiscale eenheid. Taxvisions: (2019, juli 12 - 2019, juli 12).
14. Merkx, M.M.W.D. (2019). Staatssecretaris wil btw-heffing bij oplossing voor lerarenkort voorkomen. Taxvisions: Online (2019, juni 14 - 2019, juni 14).
15. Merkx, M.M.W.D. (2019). Terbeschikkingstelling tankkaarten vormt van btw vrijgestelde dienst. Taxvisions: (2019, mei 29 - 2019, mei 29).
16. Merkx, M.M.W.D. (2019). Terrein met gedeeltelijk te slopen pakhuis geen bouwterrein voor BTW. Taxvisions: (2019, oktober 4 - 2019, oktober 4).
17. Merkx, M.M.W.D. (2019). Verbouwd postkantoor is nieuw vervaardigde onroerende zaak voor btw. Taxvisions: online (2019, november 22 - 2019, november 22).
18. Merkx, M.M.W.D. (2019). AG geeft visie op btw-positie artsenfederatie. Taxvisions: (2019, april 12 - 2019, april 12).
19. Merkx, M.M.W.D. (2019). Btw verschuldigd over volledig abonnementsgeld bij tussentijdse beëindiging.
20. Merkx, M.M.W.D. (2019). Hof van Justitie doet uitspraken over btw-reisbureauregeling.
21. Merkx, M.M.W.D. (2019). Invulling eis 'bijzonder overheidstoezicht' in btw-vrijstelling collectief vermogensbeheer. Taxvisions: (2019, april 26 - 2019, april 26).
22. Merkx, M.M.W.D. (2019). Nieuw beleidsbesluit over vouchers, zegels en waardebonnen. Taxvisions video: (2019, februari 8 - 2019, februari 8).
23. Merkx, M.M.W.D. (2019). Omzet hoofdhuis relevant voor btw-af trek vaste inrichting. Taxvisions: (2019, maart 1 - 2019, maart 1).
24. Merkx, M.M.W.D. (2019). Overdrachtsbelasting en geen omzetbelasting bij verkrijging grond voor golfbaan. Taxvisions: (2019, mei 10 - 2019, mei 10).
25. Merkx, M.M.W.D. (2019). Staatssecretaris licht nieuwe btw-voucherregels toe. Video Taxvisions: (2019, maart 29 - 2019, maart 29).
26. Monsma, J.A. (2019). Lager parkeertarief voor emissieloze auto's? (nieuwsbrief). SC Online. (available: 24 Apr 2019).
27. Monsma, J.A. (2019). Opinie: Lager tarief voor emissieloze auto's? (nieuwsbrief). SC Online. (available: 24 Apr 2019).
28. Robben, M.T.E. (2019). Column 'Suggestieve volkshuisvestelijke belastingheffing' (blog). Taxlive.nl. (available: 12 Jun 2019).
29. Schippers, M.L. (2019, december 10). Interview op TaxLive: 'Martijn Schippers genomineerd voor de Stevensprijs 2019'.
30. Schippers, M.L. (2019, december 3). Brexit: onnavolgbaar politiek schouwspel. (De Aanslag, Christiaanse Taxateur)
31. Tydeman, M. (2019). Gefilmd interview over 'De lening van ouders aankind voor de eigen woning'.
32. Tydeman, M. (2019). Gefilmd interview over 'Toetsing van transparantiewetgeving aan privacygrondrecht'.

3 Populariserende publicaties en media optredens

3.1 Tijdschrift of krant

1. Hemels, S.J.C. (2019, juni 1). Dubbelinterview met Tanja Bender in Rentsje de Gruyter, Leermeesters: steun door dik en dun. Orde, pp. 24-27.
2. Hemels, S.J.C. (2019, mei 10). Quotes in Adinda Akkermans, Belasting betalen gaat ook over moraal. NRC Handelsblad, pp. E18-E19.
3. Hemels, S.J.C. (2019, februari 17). Interview in Elise Vermeeren, Hondenbelasting onzin? Het kan (veel) gekker. nu.nl

4. Hemels, S.J.C. (2019, januari 21). Quotes in N. Sterkenburg 'Aanzienlijk deel ANBI's heeft financiële verantwoording niet op orde'. Follow the Money.
5. Hemels, S.J.C. (2019, januari 5). Quote in A. Visser 'Politiek bevrijd ons uit fiscale detentie! Elsevier Weekblad, pp. 12-18.
6. Kavelaars, P. (2019, november 16). Toeslagen. NRC.
7. Kavelaars, P. (2019, september 21). Bankrekening of staatsburgerschap. Volkskrant. Kavelaars, P. (2019, april 29). Doorstromers. Financieele Dagblad.
8. Kavelaars, P. (2019, september 28). Zwartwerkers. Trouw.
9. Kavelaars, P. (2019, april 20). Hoeveel bouwstenen zijn er nodig om een nieuw fiscaal huis te bouwen? NRC.
10. Kavelaars, P. (2019, december 28). Column 'Actualiteiten'. Antilliaans Dagblad.
11. Kavelaars, P. (2019, december 7). Column 'Bronbelastingen'. Antilliaans Dagblad.
12. Kavelaars, P. (2019, oktober 12). Column 'Aangifteverplichting'. Antilliaans Dagblad.
13. Kavelaars, P. (2019, november 16). Column 'Igo/procedure HVJ/Cie. v. Nederland'. Antilliaans Dagblad.
14. Kavelaars, P. (2019, oktober 26). Column 'BEPS Pillar 2'. Antilliaans Dagblad.
15. Kavelaars, P. (2019, september 21). Column 'Substancebesluit'. Antilliaans Dagblad.
16. Kavelaars, P. (2019, augustus 24). Column 'Ambtelijk verzuim en correctie'. Antilliaans Dagblad.
17. Kavelaars, P. (2019, augustus 3). Column 'Nieuw rulingbeleid'. Antilliaans Dagblad.
18. Kavelaars, P. (2019, juli 13). Column 'Hybrids'. Antilliaans Dagblad.
19. Kavelaars, P. (2019, juni 22). Column 'Box 3 arresten'. Antilliaans Dagblad.
20. Kavelaars, P. (2019, juni 1). Column 'Hedging'. Antilliaans Dagblad.
21. Kavelaars, P. (2019, mei 11). Column 'Bouwstenennotitie'. Antilliaans Dagblad.
22. Kavelaars, P. (2019, april 20). Column 'UBO-wetsvoorstel'. Antilliaans Dagblad.
23. Kavelaars, P. (2019, maart 30). Column 'Derdenonderzoek/inlichtingenverplichtingen'. Antilliaans Dagblad.
24. Kavelaars, P. (2019, maart 9). Column 'Doorstroomvennootschappen'. Antilliaans Dagblad.
25. Kavelaars, P. (2019, februari 18). Column 'Rulings'. Antilliaans Dagblad.
26. Kavelaars, P. (2019, februari 18). Column 'Rulings'. Antilliaans Dagblad.
27. Kavelaars, P. (2019, januari 26). Column 'Aan-/verkoopkosten deelneming'. Antilliaans Dagblad.
28. Kavelaars, P. (2019, januari 5). Column 'Ethiek'. Antilliaans Dagblad.
29. Wit, W. de (2019, september 10). Quotes in L. Brandsema, "Duty free" winkelen terug na Brexit zonder deal'. Telegraaf.

3.2 Media optredens

1. Kavelaars, P. (2019, nov 19). ABN AMRO en dividendbelastingprobleem in Duitsland. [televisie-uitzending]. In RTL Z.
2. Kavelaars, P. (2019, okt 24). CBS-cijfers vennootschapsbelasting. [televisie-uitzending]. In RTL Z.
3. Kavelaars, P. (2019, okt 24). Effectieve belastingdruk multinationals. [radio-uitzending]. In BNR Radio.
4. Kavelaars, P. (2019, okt 09). Nieuwe voorstellen OESO inzake digitale economie. [radio-uitzending]. In BNR Radio.
5. Kavelaars, P. (2019, okt 02). Belastingplan. [radio-uitzending]. In BNR Radio.
6. Kavelaars, P. (2019, sep 17). Verlaging tarieven vpb. [radio-uitzending]. In BNR Radio.
7. Kavelaars, P. (2019, sep 12). Multinationals en belasting betalen. [radio-uitzending]. In Radio 1.
8. Kavelaars, P. (2019, sep 11). Liquiditeitsverliesregeling. [radio-uitzending]. In BNR Radio.
9. Kavelaars, P. (2019, sep 06). FATCA. [radio-uitzending]. In Radio Curacao.
10. Kavelaars, P. (2019, aug 08). Inkomenseffecten belastingstelsel. [radio-uitzending]. In Radio 1.
11. Kavelaars, P. (2019, jul 15). UBO. [radio-uitzending]. In BNR Radio.
12. Kavelaars, P. (2019, apr 30). Stijging van de onroerende zaakbelasting voor bedrijven. [radio-uitzending]. In BNR Radio.
13. Kavelaars, P. (2019, apr 15). Rapport Raad van State over belastingdruk. [radio-uitzending]. In BNR Radio.

14. Kavelaars, P. (2019, apr 01). Ondernemingen moeten meer fiscale gegevens verstrekken aan het publiek. [radio-uitzending]. In BNR Radio.
15. Kavelaars, P. (2019, mrt 14). CO2-heffing. [televisie-uitzending]. In NOS journaal.
16. Kavelaars, P. (2019, mrt 07). Rapport OxfamNovib inzake criteria belastingparadijzen. [radio-uitzending]. In BNR Radio.
17. Kavelaars, P. (2019, jan 02). 50 jaar BTW. [radio-uitzending]. In BNR Radio.
18. Kavelaars, P. (2019, feb 21). Controles door BD bij MKB. [radio-uitzending]. In BNR Radio.
19. Kavelaars, P. (2019, jan 30). Fiscale subsidiëring van elektrische auto's. [radio-uitzending]. In BNR Radio.
20. Merx, M.M.W.D. (Interview) (2019, nov 08). Pakketjes Bol.com en Amazon mogelijk duurder door nieuwe regels. [radio-uitzending]. In BNR nieuws. BNR nieuwsradio.
21. Wit, W. de (Interview) (2019, okt 03). Bijzonder hoogleraar en EY-adviseur Walter de Wit over het nieuwe Brexitplan van Boris Johnson. [radio-uitzending]. In Spraakmakers. NPO Radio 1.

4 Lezingen, expertmeetings, paneldebatten

4.1 Internationaal

1. Chen, S. (2019). Presentation. The Second Conference of the International Society of Public Law (ICON-S), The Italian Chapter: Florence (2019, november 22 - 2019, november 23).
2. Chen, S. (2019). Presentation. Reshaping Work Conference: Platform Economy Edition: Amsterdam (2019, oktober 24 - 2019, oktober 25).
3. Chen, S. (2019). Presentation. Tax Justice Network Annual Conference: London (2019, juli 2).
4. Chen, S. (2019). Presentation. The Tenth Maritime Law & Policy International Postgraduate Research Conference: University of London, London (2019, april 4).
5. Eijnde, I. van den (2019, september 19). 4th Annual Strategic Indirect Tax & VAT Compliance seminar (speaker). Amsterdam, TBM group.
6. Eijnde, I. van den (2019, april 11). 2nd Annual Indirect Tax and VAT Management Forum 2019 (speaker). Brussels, Amistat group.
7. Graaf, A.C.G.A.C. de (2019, juni 6). BEPS - treaty shopping. Rotterdam, EFS Postmaster Internationaal en Europees Belastingrecht.
8. Graaf, A.C.G.A.C. de & Stevens, A.J.A. (2019, juni 4). Base Erosion I; Hybrid mismatch arrangements (BEPS en EU). Rotterdam, EFS Postmaster Internationaal en Europees Belastingrecht.
9. Gruson, J. (2019). Presentatie 'Using new technologies to combat VAT fraud' plus deelname paneldebat. EANO VAT Conference on Indirect Taxes, Can (EU) VAT Contribute to a Fairer Society?: School of Law, University of Leeds, Leeds (2019, september 6).
10. Hemels, S.J.C. (2019, november 15). Tax incentives for the creative industries: from Spectre via Games of Thrones to U2. Sheffield University Management School, Guest lecture in the master course Critical Theories and Concepts in the Creative Industries of the MSc Creative and Cultural Industries Management.
11. Hemels, S.J.C. (2019, oktober 25). Gender equality and the taxable unit in income tax. Gothenburg University, School of Business, Economics and Law., Staff seminar.
12. Hemels, S.J.C. (2019, september 9). Presentation The Dutch R&D incentives: a triumph for innovation or a lobby success? Tax Research Network conference, University of Central Lancashire, Preston.
13. Hemels, S.J.C. (2019). Chair of the panel Environmental taxation and sustainability. 14th GREIT Annual Conference Tax sustainability in an EU and international context: Lund University School of Economics and Management. (2019, juni 20).
14. Hemels, S.J.C. (2019, juni 19). Equality and the taxable unit in income tax. Lund University School of Economics and Management, 14th GREIT Annual Conference Tax sustainability in an EU and international context.
15. Hemels, S.J.C. (2019, juni 14). International tax treaties and cultural heritage. University of Chieti-Pescara in Pescara (Italy), Conference Public finance and taxation for cultural heritage.

16. Hemels, S.J.C. (2019). Chair of the panel International and European profiles. Study seminar dedicated to Ph.D candidates and young scholars, part of the conference Public finance and taxation for cultural heritage: University of Chieta-Pescara in Pescara (Italy). (2019, juni 13).
17. Hemels, S.J.C. (2019, april 17). R&D Incentives: the Dutch Example. Presentation and panel discussion. Marmara University Istanbul, Conference The Efficiency of tax incentives in the world and in Turkey, organized by Marmara University and the Turkish Tax Inspectors Foundation.
18. Hemels, S.J.C. (2019, maart 21). Voluntary taxation versus Philanthropy. Universiteit van Amsterdam, ACTL Seminar 'Peter Sloterdijk and others on voluntary taxation in a globalized world.
19. Hemels, S.J.C. (2019, januari 25). Charitable organisations. Brussels, ICHEC Management School., Workshop on Research Handbook on EU Tax Law.
20. Merkx, M.M.W.D. (2019, december 6). Blockchain and VAT: the impact of blockchain on VAT legislation. Brussels, Conference VAT in the Digital Age organized by European Commission.
21. Merkx, M.M.W.D. (2019, november 29). Recent case law of the CJEU in the area of VAT. Trier, Annual VAT conference 2019.
22. Merkx, M.M.W.D. (2019, november 5). VAT and customs. Rotterdam, EFS Post Master Customs.
23. Merkx, M.M.W.D. (2019, september 26). CJEU Cases. Rotterdam, EFS Top Level Seminar.
24. Merkx, M.M.W.D. (2019, februari 14). EFS conference '50 Years of the EU Customs Union and EU VAT System' - seminar chair en moderator of the panel discussion. Rotterdam, EFS Conference.
25. Molenaar, D. (2019, december 5). European Club Association Legal Workshop: Football & Tax. Tottenham Hotspur Stadium, London, European Club Association Legal Workshop.
26. Molenaar, D. (2019, november 29). 4th Behind the Stage Capacity Building Meeting. Porto, Portugal, 58th PEARLE General assembly.
27. Molenaar, D. (2019, oktober 2). International Clinic: The creative industries after Brexit. Rotterdam / Het Nieuwe Instituut, International Clinic: The creative industries after Brexit.
28. Molenaar, D. (2019, juni 5). Transparency and Taxation / IAEL book: Keeping it Honest: Transparency and legal issues in the entertainment industry. 05-06-2019, MIDEM Nice.
29. Molenaar, D. (2019, maart 19). Practical hints on the Application of Double Tax Relief in Practice & Working with Article 17. London, Conference: Tax Planning for Entertainers and Sports Stars.
30. Molenaar, D. (2019, maart 5). Brexit panel: With or without EU. London, ILMC 2019.
31. Molenaar, D. (2019, januari 17). How to survive from touring financially. Groningen, Eurosonic Noorderslag.
32. Schippers, M.L. (2019, december 3). Union Customs Code. IBFD, Amsterdam, Advanced VAT Optimization.
33. Schippers, M.L. (2019, september 9). Introduction to EU Customs Law and the application of 110 TFEU. Lund, Sweden, Master's Programme European and International Tax Law.
34. Schippers, M.L. (2019, mei 20). The Interplay between Customs Valuation and Transfer Pricing. University of Antwerp, Advanced module on Customs taxable elements.
35. Schippers, M.L. & Hulten, L.C. van (2019, maart 20). Harmonization of direct and indirect taxation in the EU. Ho Chi Minh City, Vietnam, Academic Exchange Programme.
36. Wilde, M.F. de (2019, november 12). Challenges: Digital Economy. IBFD Head Office, Amsterdam, the Netherlands, IBFD-CapaBuild Program 2019 on Taxation issues in Digital Economy for the Indonesian FETA and DGT.
37. Wilde, M.F. de (2019, september 6). Where's the source? IBFD Head Office, Amsterdam, the Netherlands, IBFD Seminar Allocation of Taxing Rights in an Increasingly Digitalized World.
38. Wilde, M.F. de (2019, september 3). Recent EU law developments applied to economic entities / companies; State of play of activities on European level. Court Administration, Riga, Latvia, Academy of European Law (ERA) Seminar.
39. Wilde, M.F. de (2019, april 8). The ATAD's GAAR; A Pandora's Box? Finnish Bar Association, Helsinki, Finland, Academy of European Law (ERA) Seminar.
40. Wilde, M.F. de (2019, april 8). The Common (Consolidated) Corporate Tax Base – main features and possible implications of the European Commission's proposal. Finnish Bar Association, Helsinki, Finland, Academy of European Law (ERA) Seminar.

41. Wilde, M.F. de (2019, april 5). "Taxing the Fraction"; A Knife to Slice the International Income Tax Pie. Slot Zeist, Zeist, Nederland, Nederlandse Orde van Belastingadviseurs (NOB), 11e Rondetafelbijeenkomst Europees Fiscaal Recht.
42. Wilde, M.F. de (2019, maart 28). Recent developments in international business income taxation. International Tax Center, Leiden, the Netherlands, ITC Lecture.
43. Wilde, M.F. de (2019, januari 8). 'Company Taxation Post-BEPS'. Faculteit der Rechtsgeleerdheid, University of Curaçao (UoC), Curaçao, Conferentie 'Europese en fiscale ontwikkelingen in de Caribische Koninkrijksgebieden'.
44. Wit, W. de (2019, november 21). Introduction to Customs Law. Erasmus School of Law, Rotterdam, LL.M program in Commercial Law.
45. Wit, W. de (2019, november 8). Wrap-up and recent developments. Rotterdam, Post-Master in EU Customs Law.
46. Wit, W. de (2019, november 5). VAT and customs (sequel). Rotterdam, Post-Master in EU Customs Law.
47. Wit, W. de (2019, november 6). Customs valuation in complex supply chains. Rotterdam, Post-Master in EU Customs Law.
48. Wit, W. de (2019, september 27). Excise duties. Rotterdam, Post-Master in EU Customs Law.
49. Wit, W. de (2019, september 26). Update on Brexit and related VAT and customs issues. Rotterdam, Top-Level Seminar on VAT: Recent Developments and Outlook.
50. Wit, W. de (2018, juni 13). Transfer pricing, indirecte belastingen en douane. Nieuwegein, Nederlandse Orde van Belastingkundigen.
51. Wit, W. de (2019, mei 14). Free Trade Agreements. Rotterdam School of Management, Legal aspects of cross-border supply chains (Master Elective).
52. Wit, W. de (2019, mei 10). Customs Law. Rotterdam School of Management, Legal aspects of cross-border supply chains (Master Elective).
53. Wit, W. de (2019, mei 9). Commodities and Indirect Taxation. Erasmus Centre for Urban, Port and Transport, Rotterdam, Leadership in Commodity Trade and Supply Networks.
54. Wit, W. de (2019, mei 7). Tax Law. RSM, Rotterdam, Legal aspects of cross-border supply chains (Master Elective).
55. Wit, W. de (2019, april 18). Customs and VAT. International Tax Centre Leiden, LL.M (Adv.) Program in International Tax Law.
56. Wit, W. de (2019, april 3). Brexit seminar. Netherlands, Commercial Finance Association.
57. Wit, W. de (2019, februari 14). The EU Customs Union after Brexit. Erasmus University Rotterdam, EFS Conference '50 Years of the EU Customs Union and EU VAT System: Developments, Challenges and Alternatives'.
58. Wit, W. de (2019, februari 5). Brexit seminar. Rotterdam, Unique Finance.
59. Wit, W. de (2019, januari 29). Brexit seminar. Amsterdam, Unique Finance.

4.2 Nationaal

1. Bont, G.J.M.E. de (2019, december 10). Risico's boete- en strafrecht. Heemstede, Maarschalk Ligthart.
2. Bont, G.J.M.E. de (2019, november 28). EFS Rondetafel - bewijsrecht. Rotterdam, EFS.
3. Bont, G.J.M.E. de (2019, november 19). Leergang Financieel-economisch strafrecht, college Fiscaal Strafrecht). Amsterdam, VU.
4. Bont, G.J.M.E. de (2019, november 18). Formeel Belastingrecht. Utrecht, SOB.
5. Bont, G.J.M.E. de & Vissers, A.B. (2019, november 15). JFA Mastercourse - Aansprakelijkheid van de adviseur, FIOD en valsheid in geschrifte (art. 225 strafrecht). Sint-Michielsgestel, ABAB accountants en adviseurs.
6. Bont, G.J.M.E. de (2019, oktober 1). Het Hof en de fiscale advocatuur. Leeuwarden, Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden.
7. Bont, G.J.M.E. de (2019, september 26). Bezwaar. Breda, De Bont Law School.
8. Bont, G.J.M.E. de (2019, september 23). Formeel Belastingrecht. Utrecht, SOB.
9. Bont, G.J.M.E. de (2019, september 5). Informatieverplichtingen. Breda, De Bont Law School.

10. Bont, G.J.M.E. de (2019, september 4). Tax Business School FY19/20 - Formeel Belastingrecht. Den Haag, PWC.
11. Bont, G.J.M.E. de (2019, juni 25). Formeel Belastingrecht. Utrecht, SOB.
12. Bont, G.J.M.E. de (2019, juni 20). Studiemiddag Op de zaak betrekking hebbende stukken. Den Haag, VAR.
13. Bont, G.J.M.E. de (2019, mei 28). Wwft. Wijchen, Bol Adviseurs.
14. Bont, G.J.M.E. de (2019, mei 14). Formeel Belastingrecht. Den Haag, Archipel Tax Advice.
15. Bont, G.J.M.E. de & Vissers, A.B. (2019, maart 30). Spring Course MTH - Formeel Belastingrecht. Zwolle, MTH accountants & adviseurs.
16. Bont, G.J.M.E. de (2019, maart 12). Formeel Belastingrecht. Utrecht, SOB.
17. Bont, G.J.M.E. de (2019, januari 30). Specialisatieopleiding fiscale advocatuur / module fiscaal straf- en boeterecht I. Amsterdam, NVAB.
18. Graaf, A.C.G.A.C. de (2019, oktober 10). Wet bronbelasting 2021 en Nederlands fiscaal verdragsbeleid. Rotterdam, EFS conferentie 'Jongleren met bronbelastingen in de strijd tegen belastingontwijking'.
19. Graaf, A.C.G.A.C. de & Wilde, M.F. de (2019, september 24). Actualiteiten BEPS - module 7 (2). Leiden, International Tax Centre Leiden, Exec LL.M Internationaal & EU Belastingrecht.
20. Graaf, A.C.G.A.C. de & Wilde, M.F. de (2019, september 10). Actualiteiten BEPS - module 7 (1). Leiden, International Tax Centre Leiden, Exec LL.M Internationaal & EU Belastingrecht.
21. Graaf, A.C.G.A.C. de & Wilde, M.F. de (2019, juni 3). BEPS en de internationale gemeenschap. Rotterdam, EFS Postmaster Internationaal en Europees Belastingrecht.
22. Gruson, J. (2019). Deelname. Vertrouwensbeginsel, EFS Besloten Rondetafel 'Formeel Belastingrecht: de impact van Internationaal en Europees recht': Rotterdam (2019, november 28).
23. Gruson, J. (2019, mei 16). Aftrek btw voor houdsters: de btw is de btw niet zonder houdsterproblematiek! Tax Talks e-learning, e-learning.
24. Hemels, S.J.C. (2019, september 18). Prinsjesdag 2019 (dagvoorzitter en inleider). Erasmus Universiteit Rotterdam, Prinsjesdagbijeenkomst georganiseerd door de Rotterdamse fiscale studievereniging Christiaanse-Taxateur.
25. Hemels, S.J.C. (2019, augustus 30). Spreker/geinterviewde tijdens door Nederlands Debat Instituut georganiseerd debat Ons toekomstig belastingstelsel. Nijmegen., Democratiefestival.
26. Hemels, S.J.C. (2019, april 16). De wetenschappelijke PSL in de praktijk, dagvoorzitter, mede-organisator en leider paneldiscussie. Stibbe Amsterdam, PSL Netwerk Voorjaarsbijeenkomst.
27. Hemels, S.J.C. (2019, april 3). Fiscale aandachtspunten voor ANBI-bestuurders, inclusief de Winterbrief. Rijksmuseum Amsterdam., 11e InsingerGilissen Stichtingen & Verenigingen Seminar 'Vrijwillig maar niet Vrijblijvend'.
28. Hemels, S.J.C. (2019, februari 21). Panellid in het panel Fiscale stimulering van filantropie: wenselijk of kan het ook anders? Vredespaleis, Den Haag, Conferentie van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) over de WRR-Verkenning Filantropie op de grens van overheid en markt.
29. Hoogstraten, P. (2019, december 16). Actualiteiten Loonheffingen. Utrecht, PAOB-cursus.
30. Hoogstraten, P. (2019, november 21). Workshop 'Fiscale aspecten van de flexibele arbeidskracht'. DeFabrique, Utrecht, Congres Labour LawLands 2019.
31. Hoogstraten, P. & Houweling, A.R. (2019, april 1). Cursus 'Gebruik maken van flexibele krachten' (2x). Diversen, Nascholingscursus Instituut voor Arbeidsrecht en HRM.
32. Hoogstraten, P. (2019, januari 18). Beschouwing over (instrumentalisme en) incentives in de loonheffingen. Nieuwegein, Nieuwjaarsbijeenkomst van het Register Belastingadviseurs met thema 'Tijd voor arbeid'.
33. Merx, M.M.W.D. (2019, november 8). De toekomst van de btw. Zeist, 49e Fiscale Conferentie NOB.
34. Merx, M.M.W.D. (2019, oktober 15). Plaats van dienst en vaste inrichting. Rotterdam, EFS Post Master Indirecte Belastingen.
35. Merx, M.M.W.D. (2019, september 23). Plaats van dienst en afnemer van de prestatie. Utrecht, Cursus Stichting Opleiding Belastingadviseurs.
36. Merx, M.M.W.D. (2019, september 18). Prinsjesdag - onderdeel indirecte belastingen. Erasmus Universiteit, Prinsjesdaglezing Christiaanse Taxateur.

37. Merkx, M.M.W.D. (2019, juli 1). EU - E-commerce en btw. Utrecht, PE-seminar digitale economie Nederlandse Orde Belastingadviseurs.
38. Merkx, M.M.W.D. (2019, juni 6). Btw en e-commerce. Maarsen, Nationaal btw-congres.
39. Merkx, M.M.W.D. (2019, april 5). Afnemer in de btw - wie is het (ook al weer)? Utrecht, Studiedag OB Belastingdienst.
40. Merkx, M.M.W.D. & Wolf, R.A. (2019, april 1). Cursus capita selecta omzetbelasting. Zeist, Cursus Nederlandse Orde Belastingadviseurs Permanente Educatie.
41. Merkx, M.M.W.D. & Pauwels, M. (2019, maart 26). Gespreksleider, organiseren en samenstellen van deze bijeenkomst. Den Haag, Jongerenbijeenkomst Vereniging Belastingwetenschap.
42. Merkx, M.M.W.D. (2019, maart 22). Plaats van dienst en afnemer van de prestatie. Utrecht, Cursus Stichting Opleiding Belastingadviseurs.
43. Merkx, M.M.W.D. (2019, januari 31). Afnemer in de btw - wie is het (ook al weer)? Utrecht, Studiedag OB Belastingdienst.
44. Merkx, M.M.W.D. (2019, januari 24). Btw-cursus Rechtbanken Den Haag en Haarlem. Den Haag, Cursus.
45. Molenaar, D. (2019, oktober 7). Masterclass Fiscale spelregels artiesten en sporters. Amsterdam, SDU Licent Academy.
46. Molenaar, D. (2019, oktober 4). Minor: Sport, recht en samenleving. EUR Rotterdam, Hoorcollege Sport en Recht.
47. Molenaar, D. (2019, oktober 2). Het Grote ZZP-debat. Utrecht, Congres Podia & Festivals.
48. Molenaar, D. (2019, januari 17). Kunstenplan 2021-2024: Wie volgen De Staat? Groningen, Eurosonic Noorderslag.
49. Monsma, A.P. (2019, november 28). Heffingen lokale overheden: wettelijk kader. Nyenrode Business University te Breukelen, Master Fiscaal Recht, vak indirecte belastingen.
50. Monsma, A.P. (2019, november 28). presentatie voorlopige onderzoeksresultaten WOZ- en ozbvrijstellingen. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Vergadering werkgroep Verruiming gemeentelijk belastinggebied.
51. Monsma, A.P. & Boxtel, B.F.W.J.M. (2019, november 21). Gemachtigden (g)een bezwaar. Muntgebouw te Utrecht, LVLB jaarcongres.
52. Monsma, A.P. (2019, november 1). Presentatie onderzoeksrapport 'Fiscale bekostiging warmtenet Drechtsteden'. Dordrecht, Onderwijsmuseum, Overhandiging onderzoeksrapport aan wethouder van Dongen van Zwijndrecht.
53. Monsma, A.P. & Schep, A.W. (2019, november 5). Workshop 'actualiteiten lokale belastingen' voor Rechtbank Rotterdam. Congrescentrum Engels te Rotterdam, Studiedag Rechtbank Rotterdam afdeling Bestuursrecht.
54. Monsma, A.P. (2019, oktober 3). Actualiteiten Formeel Recht. Bunnik, Gemeente- en Waterschapscongres van de Academie Lokale Belastingen.
55. Monsma, J.A. (2019, december 10). Presentatie 'Rol heffingsambtenaar in WOZ-procedures'. Cultureel Centrum Landvat, Alblasterdam, Jaarcongres Onderzoekcentrum Drechtsteden.
56. Monsma, J.A. (2019, december 3). Presentatie 'Herziening gemeentelijk belastinggebied, een visie'. Rotterdam, Studiemiddag ESBL.
57. Monsma, J.A. (2019, september 3). Presentatie 'Inzet AI en Big data bij WOZ waardering: implicaties voor bezwaar en beroep'. Nijenrode Business Universiteit, Congres WOZ-taxaties.
58. Monsma, J.A. (2019, mei 16). Presentatie over nieuw artikel 220f, lid 2, Gemeentewet. Huis der Provincie, Arnhem, VNG bestuurdersbijeenkomst.
59. Monsma, J.A. (2019, maart 19). Workshop over 'Amendement Omtzigt'. Papendal, VNG Belastingconferentie.
60. Ros, E.W. (2019, april 5). *Inleider Burgerschap van de Unie en fiscaliteit*. Zeist, 11e Rondetafelbijeenkomst Europees Fiscaal Recht van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs met als centraal thema "Europa en natuurlijke personen".
61. Schippers, M.L. (2019, december 4). Van first-sale naar last-sale, bepalen van de relevante verkooptransactie. Erasmus University Rotterdam, Tax Jurisprudence Program.
62. Schippers, M.L. & Ramataursing, R.R. (2019, november 1). Btw bij in- en uitvoer. Utrecht, SOB-cursus.

63. Schippers, M.L. (2019, april 11). Van first-sale naar last-sale – Bepalen van de relevante verkooptransactie onder het DWU. Hoge Raad der Nederlanden, Symposium: 'Tariefmuren en mijlpalen'.
64. Schippers, M.L. (2019, februari 15). Brexit how to tax it? (dagvoorzitter en moderator). De Kuip Rotterdam, Fiscale Bedrijvendag 2019.
65. Schippers, M.L. (2019, januari 24). Reflecties vanuit een douanerechtelijk perspectief. Den Haag, Vereniging voor de Belastingwetenschap – Bespreking van het Rapport 'Transfer pricing en btw'.
66. Schippers, M.L. (2019, januari 9). Vrije handel vs. protectionisme. Erasmus University Rotterdam, Tax Jurisprudence Program.
67. Sonderen, J.C.M. van (2019, november 6). Studiedag Fiscale eenheid. Utrecht, PAOB.
68. Sonderen, J.C.M. van (2019, juni 27). Dagvoorzitter Symposium 50 jaar vennootschapsbelasting. Erasmus Universiteit Rotterdam, Symposium 50 jaar vennootschapsbelasting.
69. Tydeman, M. (2019, november 12). UBO-registratie. Tilburg University, Tilburg, Gastcollege.
70. Tydeman, M. (2019, juni 18). Cursus over a) civiele en fiscale verschillen tussen certificering en flexibele aandelen, b) UBO-registratie, c) Anbi's en social enterprises. Baarn, Cursus i.h.k.v. SDU Leergang adviseur familiebedrijven (2x gegeven: 18 juni en 7 november 2019).
71. Wilde, M.F. de (2019, november 29). ATAD2 en de Fiscale Eenheid. Slot Zeist, Zeist, Nederland, Nederlandse Orde van Belastingadviseurs (NOB), 50e Fiscale Conferentie Fiscale Eenheid.
72. Wilde, M.F. de (2019, september 2). Vaste Inrichting. Hotel Papendal, Arnhem, Nederland, Nederlandse Orde van Belastingadviseurs (NOB), Summer School voor bedrijfsfiscalisten.
73. Wilde, M.F. de (2019, juli 3). Waar is de bron? Hotel Babylon, Den Haag, Nederland, Vereniging voor Belastingwetenschap (VvBw), Debatmiddag Bronstaatheffingen.
74. Wilde, M.F. de (2019, juli 1). Unilaterale maatregelen. Van der Valk Hotel Utrecht, Utrecht, Nederland, Nederlandse Orde van Belastingadviseurs (NOB), PE-seminar Digitale Economie.
75. Wilde, M.F. de (2019, februari 20). Rondetafelgesprek belastingheffing digitale economie. Tweede Kamer, Den Haag, Nederland, Vaste commissie voor Financiën, Vaste commissie voor Europese Zaken, Rondetafelgesprek.
76. Wilde, M.F. de (2019, januari 24). Verandering. Conferentiecentrum Woudschoten, Zeist, Nederland, Derde Fiscale Conferentie Tax Talents (24 en 25 januari 2019) (conferentieleider).
77. Wilde, M.F. de (2019, januari 9). Aggressive Tax Planning & Harmful Tax Competition – BEPS. Faculteit der Rechtsgeleerdheid, University of Curaçao (UoC), Curaçao, Conferentie 'Europese en fiscale ontwikkelingen in de Caribische Koninkrijksgebieden'.
78. Wit, W. de & Bomer, A.H. (2019, november 29). Europese beginselen van de indirecte belastingen. Utrecht, SOB-cursus.
79. Wit, W. de (2019, november 5). Douanerechten, heffingen bij invoer. Rotterdam, Post-Master Indirecte Belastingen.
80. Wit, W. de (2019, april 25). Europese beginselen van de indirecte belastingen. Utrecht, SOB-cursus.
81. Wit, W. de (2019, juni 1). Douane, internationale handel en heffingen. Utrecht, Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants.
82. Wit, W. de (2019, februari 15). Brexit, douane en indirecte belastingen. De Kuip Rotterdam, Fiscale Bedrijvendag 2019.

5 Rapporten

1. Monsma, A.P. & Boer, de, M.R. (2019). Fiscale bekostiging warmtenet Drechtsteden. (Extern rapport). Rotterdam: Erasmus Studiecentrum voor Belastingen van Lokale overheden.
2. Monsma, J.A. & Monsma, A.P. (2019). Rapportage onderzoek fiscaal-juridische advisering over energieproductie door waterschappen (bijlage bij Kamerstukken II 2018-2019, 35000-J, nr. 30). (Extern rapport). Rotterdam: ESBL.
3. Monsma, J.A. & Monsma, A.P. (2019). Reactie internetconsultatie 'Verbetering rechtsbescherming WOZ'. (Extern rapport): overheid.nl.

4. Schep, A.W. (2019). Notitie tarifiering rioolheffing gemeente Papendrecht. (Extern rapport). Rotterdam: ESBL.

6 Boekredactie

1. Ros, E.W., Graaf, A.C.G.A.C. de & Sonderen, J.C.M. van (Ed.). (2019). Wegwijs in de belastingheffing van ondernemingen. Den Haag: Sdu.
2. Ros, E.W., Graaf, A.C.G.A.C. de & Sonderen, J.C.M. van (Ed.). (2019). Wegwijs in de Inkomstenbelasting. Den Haag: Sdu.

7 Prijzen

1. Schippers, M.L. (2019). EY Thoughtful Leadership Talent Award 2018. Tax & Law Days: Nieuwegein, Netherlands.

